

KATEDRA INFORMATIKY
FAKULTA MATEMATIKY, FYZIKY A INFORMATIKY
UNIVERZITA KOMENSKÉHO, BRATISLAVA

TEÓRIA PARALELNÝCH VÝPOČTOV

(skriptá)

DUŠAN KRCHO, MARTIN KRÁLIK, PETER PEREŠÍN
(PREDNÁŠAL PROF. RNDR. BRANISLAV ROVAN PHD.)

<http://code.google.com/p/skripta-fmfi>

Úvod a disclaimer

Tieto poznámky obsahujú študijné materiály k predmetu *Teória paralelných výpočtov* na Fakulte matematiky, fyziky a informatiky UK. Základná verzia bola spísaná podľa prednášky Prof. RNDr. Branislava Rovana PhD. v roku 2001, kedy vznikla verzia 0.8 prednášok, za čo by som chcel poďakovať hlavne autorom tejto verzie – Dušanovi Krchovi a Martinovi Králikovi a tiež ich predchodcom (ktorých mená upadli do zabudnutia).

Poznámky sa snažia byť oficiálny študijný materiál, ale autori neručia za ich aktuálnosť a vhodnosť na štúdium. Predovšetkým, stále chýba kapitola venujúca sa redukcii a ťažkosti problémov.

Aby sme umožnili jednoduchšie spravovanie a udržali poznámky dlhšie aktuálne, rozhodli sme sa verejne publikovať zdrojové kódy na stránke <http://code.google.com/p/skripta-fmfi>. Ak máte akékoľvek pripomienky, návrhy, opravy, môžete nám ich prostredníctvom tejto stránky oznámiť.

Za autorov Peter Perešíni.

Obsah

1	Paralelné gramatiky	5
1.1	Lindenmayerove systémy (L -systémy)	5
1.1.1	OL -systémy	5
1.1.2	Porovnanie \mathcal{L}_{OL} s Chomského hierarchiou	10
1.1.3	Rozšírené OL -systémy (EOL -systémy)	12
1.1.4	TOL -systémy (table)	14
1.2	Ďalšie paralelné gramatiky	15
1.2.1	Indické paralelné gramatiky	15
1.2.2	Ruské paralelné gramatiky	15
1.2.3	Absolútne paralelné gramatiky	16
2	Generatívne systémy	17
2.1	Definície a označenia	17
2.2	Porovnanie generatívnej sily g -systémov s gramatikami Chomského hierarchie	18
2.3	Modelovanie známych gramatík pomocou g -systémov	20
2.4	Miery zložitosti	21
2.5	Porovnanie sekvenčných a paralelných g -systémov	22
2.6	Normálové tvary g -systémov	25
2.7	Charakterizácia triedy $TIME_G(f(n))$ pomocou sekvenčného priestoru	27
2.8	Niektoré vlastnosti “rýchlo generovateľných” jazykov	32
2.9	Záverom o g -systémoch	32
2.10	Miery nedeterminizmu g -systémov	33
3	Kooperujúce distribuované systémy gramatík ($CDGS$)	34
3.1	Niektoré otázky popisnej zložitosti	37
4	Paralelné komunikujúce systémy gramatík ($PCGS$)	38
4.1	Definície a označenia	38
4.2	Parametre uvažované na $PCGS$	39
4.3	Generatívna sila $PCGS$	40
4.4	Porovnanie $PCGS$ so sekvenčnými triedami	46
4.5	Niektoré ďalšie vlastnosti $PCGS$	49
4.6	Porovnanie $PCGS$ s g -systémami	49

5	Alternujúce stroje	53
5.1	Definície a označenia	53
5.2	Miery zložitosti	55
5.3	Alternujúce vs. sekvenčné triedy zložitosti	56
5.4	Alternujúce konečné automaty (<i>AFSA</i>)	62
5.5	Alternujúce zásobníkové automaty (<i>APDA</i>)	64
5.6	Synchronizované alternujúce stroje	65
6	Booleovské obvody (<i>BO</i>)	67
6.1	Definície a označenia	67
6.2	Miery zložitosti	67
6.3	<i>BC</i> -uniformné booleovské obvody	69
6.4	Porovnanie <i>BO</i> a <i>TS</i>	69
6.5	Druhá počítačová trieda a Nick Class	74
6.6	Iné uniformity pre booleovské obvody	75
6.7	Porovnanie modelov <i>BO</i> a <i>ATS</i>	78
7	Booleovské obvody (<i>BO</i>)	83
7.1	Definície a označenia	83
7.2	Kódovanie Booleovských obvodov	83
7.3	Miery zložitosti pre booleovské obvody	84
7.4	Simulácie <i>TS</i> a <i>BO</i>	85
7.5	Ďalšie druhy uniformity	88
7.6	Vzťahy uniformít	89
7.7	Booleovské obvody a alternujúce turingove stroje	89
8	Parallel Random Access Machine (<i>PRAM</i>)	92
8.1	Definície a označenia	92
8.1.1	<i>RAM</i>	92
8.1.2	<i>PRAM</i>	93
8.2	Miery zložitosti	95
8.3	Výpočtová sila modelu <i>PRAM</i>	96
8.4	Porovnanie modelov <i>BO</i> a <i>PRAM</i>	98

Kapitola 1

Paralelné gramatiky

Skúsme sa trochu zamyslieť nad tým, aký paralelizmus by sme v gramatikách mohli zaviesť. Jednou z možností by bolo, na rozdiel od gramatík Chomského hierarchie, kde sa v jednom kroku odvodenia prepisuje iba jeden neterminál, prepísať naraz všetky neterminály vo vetnej forme. Inou by mohlo byť prepisovanie rovnakých neterminálov na jeden krok a ako uvidíme, existuje množstvo ďalších modifikácií

1.1 Lindenmayerove systémy (L -systémy)

(: Pôvodná motivácia, ktorá dala vzniknúť teoretickému modelu, o ktorom si teraz niečo bližšie povieme, nebola ani zďaleka taká blízka teórii jazykov, ako by si niekto mohol chybné myslieť. Pán Lindenmayer, podľa ktorého je tento model pomenovaný, skúmal správanie sa istého druhu fylamentózných organizmov, ktoré vyzerali asi takto: tvorila ich reťaz buniek, pričom každá bunka (okrem krajných, ktoré majú po jednom) mala práve dvoch susedov, ktorí ju mohli, resp. nemuseli v jej správaní ovplyvňovať. Celý mechanizmus fungoval akoby v taktoch tak, že sa niekedy pár buniek rozhodlo, že sa rozmnoží (presnejšie, že sa každá z nich rozmnoží), niekedy zasa niektoré bunky odumreli, a teda z reťazca akoby zmizli a inokedy sa s nimi nič nedialo :)

1.1.1 OL -systémy

Definícia 1.1.1 (OL -systém). *Lindenmayerovým OL -systémom nazveme trojicu $G = (V, P, w)$, kde V je abeceda symbolov, $P \subseteq V \times V^*$ je množina prepisovacích pravidiel takých, že $\text{proj}_1(P) = V$ (teda musí existovať pravidlo pre každý symbol abecedy L -systému) a $w \in V^+$ nazývame axiom, alebo počiatočné slovo.¹*

Definícia 1.1.2 (Krok odvodenia). *Krok odvodenia v OL -systéme je relácia \sim na V^* definovaná nasledovne: $u \sim v$ práve vtedy, ak $u = a_1 \dots a_n$, $\forall i : a_i \in V$, $v = b_1 \dots b_n$, $\forall i : b_i \in V^*$ a $\forall i : a_i \rightarrow b_i \in P$. Inak povedané, naraz prepíšeme všetky písmená, každé nejakým pravidlom.*

Definícia 1.1.3 (Jazyk generovaný OL -systémom). *Jazyk generovaný OL -systémom G je $L(G) = \{u \in V^* \mid w \sim^* u\}$.²*

Definícia 1.1.4 (DOL -systém). *Deterministický OL -systém je taký OL -systém, kde $\forall a \in V$ existuje práve jedno pravidlo $a \rightarrow u \in P$, kde $u \in V^*$.*

¹ Je dobré si hneď na začiatku uvedomiť rozdiel medzi L -systémami a gramatikami, s ktorými sme sa stretli v Chomského hierarchii. Počiatočné slovo L -systému nemusí tvoriť iba jeden symbol, ba dokonca tu nerozlišujeme medzi terminálmi a neterminálmi

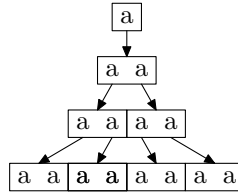
² teda prakticky každá vetná forma, ktorú z počiatočného slova dostaneme (vrátane jeho samého), patrí do jazyka $L(G)$, ak G je L -systém

Definícia 1.1.5 (*POL-systém*). *Propagating/pokračujúci OL-systém je taký OL-systém, ktorý je bez- ε (neobsahuje slovo ε).*

Poznámka 1.1.1. *Predchádzajúca definícia nie je ekvivalentná, že OL-systém neobsahuje pravidlá tvaru $x \rightarrow \varepsilon$. Môžeme sa o tom presvedčiť na jednoduchom systéme $G = (\{a, b\}, \{a \rightarrow a, b \rightarrow \varepsilon\}, a)$, ktorý obsahuje jediné slovo a .*

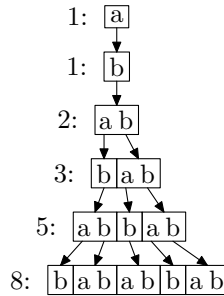
Príklad 1.1.1. Uvažujme systém $G_1 = (\{a\}, \{a \rightarrow a^2\}, a)$. Potom $L(G_1) = \{a^{2^n} \mid n \geq 0\}$. Ukážka odvodzovania slova v tomto OL systéme je na obrázku 1.1. Ako vidieť, OL-systém G_1 nám úplne jednoducho (použitím jediného pravidla) umožňuje generovať jazyk, na ktorý by nám v Chomského hierarchii nestačili ani bezkontextové prostriedky. Sila OL-systémov spočíva v paralelnom prepisovaní, kedy v jednom kroku odvodenia musíme použiť prepisovacie pravidlá na všetky symboly. Skúsme ale do G_1 pridať jedno pravidlo:

$G'_1 = (\{a\}, \{a \rightarrow a, a \rightarrow a^2\}, a)$ potom $L_{G'_1} = a^+$ a veľká sila je razom preč. Je tomu tak preto, lebo pridaním pravidla $a \rightarrow a$ sme umožnili akoby rozsynchronizovať odvodenie, a teda symboly sa teraz neprepisujú naraz, ale každý v inom čase.

Obr. 1.1: Príklad generovanie jazyka a^{2^n}

Príklad 1.1.2. Uvažujme systém $G_2 = (\{a, b\}, \{a \rightarrow b, b \rightarrow ab\}, a)$. Jazyk $L(G_2)$ budú tvoriť slová, ktorých dĺžky sú členy Fibonacciho postupnosti, ako možno vidieť na obrázku 1.2. Máme teda opäť jeden dosť zložitý, zrejme nie bezkontextový jazyk, ktorý dokážeme OL-systémom pomerne jednoducho generovať.

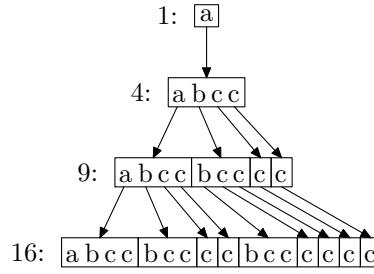
Obr. 1.2: Generovanie Fibonacciho postupnosti

Príklad 1.1.3. Zoberme $G_3 = (\{a, b, c\}, \{a \rightarrow abcc, b \rightarrow bcc, c \rightarrow c\}, a)$. Dĺžky slov jazyka $L(G_3)$ tvoria postupnosť štvorcov (druhých mocnín) prirodzených čísel (obr. 1.3).

Definícia 1.1.6 (*AF \mathcal{L}*). *Abstract Family of Languages je každá trieda jazykov obsahujúca nejaký neprázdny jazyk, ktorá je uzavretá na zjednotenie \cup , zrefazenie \cdot , kladnú iteráciu $^+$, nevymazávajúci homomorfizmus h_ε , inverzný homomorfizmus h^{-1} a prienik s regulárnym jazykom $\cap \mathcal{R}$.*

Veta 1.1.1. \mathcal{L}_{OL} je anti-*AF \mathcal{L}* (t.j. nie je uzavretá na žiadnu *AF \mathcal{L}* operáciu)

Dôkaz: Pre každú *AF \mathcal{L}* operáciu ukážeme, že trieda \mathcal{L}_{OL} na ňu nie je uzavretá

Obr. 1.3: Generovanie štvorcov

\cup : Nech $L_1 = \{a\}$, $L_2 = \{a^2\}$. Platí $L_1, L_2 \in \mathcal{L}_{OL}$ a sporom predpokladajme, že $L = L_1 \cup L_2 = \{a, a^2\} \in \mathcal{L}_{OL}$. Potom existuje nejaký OL -systém G , ktorý jazyk L generuje. Ten ale musí mať nejaký axiom, môžu nastať dve možnosti:

1. axiom je a - potom ale v G existuje pravidlo $a \rightarrow a^2$, lebo keby neexistovalo, tak by sme slovo a^2 nikdy nevyrobili, resp. by sme vyrobili iné slová, ktoré do L nepatria. Keďže máme toto pravidlo, tak môžeme vyrobiť aj slová, ktoré do L nepatria (napr. a^4), čo je spor s tým, že G generuje L .
2. axiom je a^2 - potom ak z neho chceme vyrobiť a , tak musíme v G mať pravidlo $a \rightarrow \varepsilon$, ale aj $a \rightarrow a$, lebo keby sme ho nemali, tak vďaka paralelnému prepisovaniu symbolov by sme dostali $\varepsilon \in L$. My ale vieme, že $\varepsilon \notin L$. No a ak tu už máme tieto dve pravidlá, tak ε chtiac-nechtiac niekedy vyrobíme, čo je opäť v spore s tým, že $\varepsilon \notin L$.

Teda dostávame $L \notin \mathcal{L}_{OL}$.³

\cdot : Zvolíme $L_1 = \{a\} \in \mathcal{L}_{OL}$, $L_2 = \{\varepsilon, a\} \in \mathcal{L}_{OL}$. Lenže $L_1 \cdot L_2 = \{a, a^2\} \notin \mathcal{L}_{OL}$ ako sme ukázali v predchádzajúcej časti.

$+$: Definujme $L = \{aa\} \cup \{b^{2^n} \mid n \geq 2\} \in \mathcal{L}_{OL}$. Dôkaz urobíme sporom – nech G je OL -systém pre L^+ :

1. Môžeme predpokladať, že L je nad abecedou $\{a, b\}$. Ak by totiž bol nad väčšou abecedou, ostatné písmená by nemohli byť odvoditeľné a teda ich môžeme (aj s pravidlami, ktoré ich obsahujú) odstrániť.
2. $\varepsilon \notin L^+ \implies G$ je POL -systém. Ba čo viac, L nemôže obsahovať pravidlá $a \rightarrow \varepsilon$ a $b \rightarrow \varepsilon$. Zdôvodnenie je jednoduché – predstavme si, že máme aspoň jedno z týchto pravidiel. Vieme, že slovo a^2 resp. b^4 sú v jazyku L^+ . Potom by sme ale mohli odvodiť (pomocou príslušného pravidla) slovo ε , čo je spor.
3. Uvedomme si, že axiomom G môže byť jedine aa . Totiž, tým, že nemáme epsilonové pravidlá, počas odvodzovania nemôžeme skracovať slovo. To ale znamená, že axiomom musí byť najkratšie slovo, a také máme práve jedno – aa .
4. Pretože aa je axiom a $a \rightarrow \varepsilon \notin G$, musí existovať pravidlo typu $a \rightarrow b^t$ (inak by sme nemohli vytvoriť slovo čisto zložené z písmen b). Navyše musí platiť $1 \leq t \leq 3$ – ak by bolo t príliš veľké, nevedeli by sme odvodiť b^4 (druhé najkratšie slová v jazyku L^+ sú a^4 a b^4 , pričom z a^4 nemôžeme odvodiť b^4 , inak by sme potrebovali pravidlo $a \rightarrow b$ a vtedy by sme vedeli odvodiť $a^2 \rightsquigarrow b^2 \notin L^+$).
5. Vieme, že $a^4 \in L^+$. Potom $a \rightarrow a^2 \in P$. Dôkaz je jednoduchý – potrebujeme nejakým spôsobom odvodiť $a^4 \in L^+$. Pravidlá $a \rightarrow a, a \rightarrow a^3$ by nám umožňovali odvodiť aj slovo $ab^{3t} \notin L^+$ resp. $a^3b^t \notin L^+$ a teda ich nemôžeme mať.

³ Dostávame sa teda k možno trochu prekvapujúcemu výsledku. Ukazuje sa, že i keď L -systémy v predchádzajúcom texte zvládli taký krkolomný jazyk ako bol $L(G_1)$, neporadia si s evidentne regulárnym jazykom obsahujúcim iba dve slová.

Keď uvážime, že a^4 môžeme byť schopní odvodiť len zo slov a^2, b^4 pretože ostatné slová $\in L$ sú už dlhšie, ostanú nám dve možnosti – buď máme $a \rightarrow a^2 \in P$ alebo vieme z b^4 odvodiť a^4 , čo implikuje $b \rightarrow a \in P$. Lenže to by muselo platiť $a \rightarrow bb \in P$, lebo chceme na jediný krok odvodiť $aa \rightsquigarrow b^4$ (odvodenie nemôže byť na viac krokov, keďže ako sme spomínali, nemáme ďalšie krátke slová). Čiže $a \rightarrow bb, b \rightarrow a \in P$. Potom ale môžeme odvodiť $aa \rightsquigarrow b^4 \rightsquigarrow ab^6 \notin L^+$ a dostávame spor.

6. Ak teraz použijeme na axiom aa pravidlá $a \rightarrow a^2$ a $a \rightarrow b^t$, dostaneme $a^2 \rightsquigarrow a^2 b^t \notin L^+$, čo je spor.

h_ε : Uvažujme jazyk $L = \{\varepsilon, a, a^2\} \in \mathcal{L}_{OL}$ a definujme homomorfizmus h nasledovne: $h(a) = a^2$. Potom $h(L) = \{\varepsilon, a^2, a^4\} \notin \mathcal{L}_{OL}$, čo sa dokáže rozbitím na prípady podobne ako pre \cup .

h^{-1} : Uvažujme jazyk $L = \{a\} \in \mathcal{L}_{OL}$ a homomorfizmus h daný predpisom $h(a) = a^2$. Potom $h^{-1}(L) = \emptyset \notin \mathcal{L}_{OL}$.

$\cap \mathcal{R}$: Uvažujme jazyk $L_1 = \{\varepsilon, a, a^2\} \in \mathcal{L}_{OL}$ a regulárny jazyk $L_2 = \{a^3\}^*$. Dostávame rovnosť $L_1 \cap L_2 = \{\varepsilon\} \notin \mathcal{L}_{OL}$.⁴

□

Dôsledok 1.1.1. \mathcal{L}_{OL} nie je uzavretá na substitúciu ani na zobrazenie α -prekladačom a nie je uzavretá ani na \cap a C (komplement).

Dôkaz: Čo sa týka uzavretosti tejto triedy na zobrazenie α -prekladačom, princíp dôkazu je podobný ako pri predchádzajúcich uzáverových vlastnostiach. Keďže \mathcal{L}_{OL} nie je uzavretá na $\cap \mathcal{R}$, tak nemôže byť uzavretá ani na \cap všeobecne. Uzavretosť na C nechávame na čitateľa. □

Veta 1.1.2. \mathcal{L}_{OL} je uzavretá na zrkadlový obraz.

Dôkaz: Idea je rovnaká ako pre bezkontextové gramatiky. Je daný jazyk L . Nech $G = (V, P, w)$ je OL -systém taký, že $L(G) = L$. Zostrojíme OL -systém $G' = (V', P', w')$ nasledovne: $V' = V$, ak $a \rightarrow b_1 \dots b_n \in P$, potom $a \rightarrow b_n \dots b_1 \in P'$ a ak $w = a_1 \dots a_m$ kde $a_i \in V$, tak $w' = a_m \dots a_1$. Je zrejmé, že $L(G') = L^R$. □

Veta 1.1.3. Nech $L \in \mathcal{L}_{OL}$ je jazyk spĺňajúci $L \subseteq a^*$. Potom $L^* \in \mathcal{L}_{OL}$.

Dôkaz: Nech $L = L(G)$ kde $G = (a, P, w=a^m)$ pričom $m \geq 1$. Máme 2 možnosti:

1. L je konečný: Pretože $L \in \mathcal{L}_{OL}$, musí platiť $L \neq \{\varepsilon\}$, $L \neq \emptyset$.
 - (a) $L = \{a\}$ alebo $L = \{\varepsilon, a\}$. Potom $L^* = a^* \in \mathcal{L}_{OL}$
 - (b) nech $L = \{w_1, \dots, w_n\}$, kde $w_1 \neq \varepsilon$ a tiež $w_1 \neq a$ (jazyk musí obsahovať aspoň jedno slovo dĺžky aspoň 2). Potom $L^* = L(G')$, kde $G' = (\{a\}, \{a \rightarrow \varepsilon, a \rightarrow w_1, a \rightarrow w_2, \dots, a \rightarrow w_n\}, w_1)$.
2. L je nekonečný: Pre $0 \leq i < m$ označme ako v_i najkratšie slovo v L také, že $|v_i| \equiv i \pmod{m}$ ak také slovo existuje, inak v_i nedefinujeme. Nech G' je OL -systém tvaru $G' = (\{a\}, P', a^m)$, kde $P' = \{a \rightarrow \varepsilon\} \cup \{a \rightarrow u \mid (a^m \rightsquigarrow_G u) \vee (\exists i : v_i \rightsquigarrow_G u)\}$. Tvrdíme, že $L(G') = L^*$.

\subseteq : Každé u na pravej strane nejakého pravidla z P' patrí do L a teda všetky slová generované OL -systémom G' patria do L^* , pretože začíname z $a^m \in L$, v ďalšom kroku prepíšeme každý symbol buď na ε (a teda sa ho zbavíme), alebo ho prepíšeme na slovo $\in L$. Vetná forma má teda v každom kroku tvar $w = w_1 \dots w_n$ kde $\forall i \in \{1, \dots, n\} : w_i \in L$ a teda $w \in L^*$.

⁴ Jazyk $\{\varepsilon\} \notin \mathcal{L}_{OL}$, pretože každý OL -systém, ktorý by tento jazyk generoval, by musel mať ako axiom ε , čo je z definície axiomu nemožné.

⊇: Opäť budeme kvôli lepšej zrozumiteľnosti rozlišovať dva prípady:

A) $L \subseteq L(G')$ (pozor, zatiaľ neukazujeme L^*). Ukážeme matematickou indukciou vzhľadom na počet krokov odvodenia nasledovne:

1° $a^m \in L$, súčasne $a^m \in L(G')$

2° Ak $x \in L$ a $x \xrightarrow{G} y$, potom $x \xrightarrow{G'} y$, lebo musí platiť $x = (a^m)^j v_i$ pre nejaké i, j .

Situáciu teda môžeme znázorniť nasledovne:

$$\overbrace{aa \dots a \underbrace{aa \dots a}_m \dots aa \dots a \underbrace{aa \dots a}_m \dots aa \dots a \underbrace{aa \dots a}_m \dots aa \dots a \underbrace{aa \dots a}_m \dots aa \dots a \underbrace{aa \dots a}_i}_x$$

v_i

Pri prepisovaní x na y budeme postupovať nasledovne: prvé písmenko zo skupiny a^m prepíšeme na ε , na čo by sa to prepísalo celé v G , zvyšok prepíšeme na ε . To isté urobíme v časti v_i , inak povedané $y = u_1 u_2 \dots u_j v$, kde $a^m \xrightarrow{G} u_j$ pre $j \in \{1, \dots, i\}$ a $v_i \xrightarrow{G} v$. Teda $x \xrightarrow{G'} y$.

B) Nech $w \in L^*$. Ak $w = \varepsilon$ alebo $w \in L$, tak je to zrejmé z A). Nech teda $w = w_1 \dots w_k, w_i \in L$. Môžeme predpokladať, že $\forall i \in \{1, \dots, k\} : w_i \neq \varepsilon, k \geq 2, \forall i : a^m \xrightarrow{G'}^* w_i$.

Náš jazyk obsahuje (aspoň jedno) pravidlo, ktoré má dlhšiu pravú stranu (inak by pôvodný systém pre L musel mať iba pravidlá s pravou stranou ε alebo a a to by bolo v spore s tým, že je nekonečný) a preto vieme odvodiť $a^m \xrightarrow{G'}^* (a^m)^k x$ pre nejaké $x \in a^*$. Postupne teda môžeme odvodzovať $a^m \xrightarrow{G'}^* a^{mk} x \xrightarrow{G'}^* w^1 \dots w_k \varepsilon$, čiže sme našli nejaké odvodenie slova w , no ešte musíme zabezpečiť, aby slová w_1, \dots, w_k vznikali synchronne na rovnaký počet krokov (musíme akosi natiahnuť odvodenie tých w_i , ktoré vznikajú skôr ako ostatné). Urobíme to nasledovne: ak $a^m \xrightarrow{G'}^* y$, tak odvodenie natiahneme⁵ nasledovne – namiesto $a^m \xrightarrow{G'}^* y$ spravíme $a^m \xrightarrow{G'} a^m z \xrightarrow{G'}^* y \varepsilon$. Tým pádom existuje odvodenie, kde jednotlivé pod-odvodenia w_i majú rovnakú dĺžku.

□

Poznámka 1.1.2. Keď $L \subseteq a^*$ je konečný, tak $L^* \in \mathcal{L}_{OL}$

Definícia 1.1.7. “ M -množina” $M(n, m_1, \dots, m_s)$ je množina prirodzených čísel, ktorej tvar je $M(n, m_1, \dots, m_s) = \{n\} \cup \{k_1 m_1 + \dots + k_s m_s \mid \forall i \in \{1, \dots, s\} : k_i \geq 0\}$.

Veta 1.1.4 (Charakterizácia nekonečných OL -jazykov obsahujúcich ε). Nech $L \subseteq a^*$ je nekonečný a obsahuje ε . Potom $L \in \mathcal{L}_{OL}$ akk existuje M -množina M_L taká, že $L = \{a^i \mid i \in M_L\}$

Dôkaz: Dokážeme obe implikácie:

“ \Rightarrow ” Keďže $L \in \mathcal{L}_{OL}$, tak existuje nejaký OL -systém G , ktorý ho generuje, určite musí obsahovať (keďže $\varepsilon \in L$) pravidlo $a \rightarrow \varepsilon$. Bez ujmy na všeobecnosti môžeme predpokladať, že pravidlá v G majú nasledovný tvar: $P = \{a \rightarrow \varepsilon, a \rightarrow a^{m_1}, \dots, a \rightarrow a^{m_s}\}$, pričom $m_1 < \dots < m_s$ a $G = (\{a\}, P, a^n)$. M -množinu navrhne nasledovne $M_L = \{n\} \cup \{k_1 m_1 + \dots + k_s m_s\}$. Tvrdíme, že $L(G) = L(M_L)$

⊆: pre axiom a^n máme v M_L charakterizačný prvok n , vezmeme si teraz nejaké odvodenie v G a k nemu nájdeme príslušný prvok $m \in M_L$, ktorý ho charakterizuje. Odvodenie má tvar⁶ $a^n \xrightarrow{G} a^{m_{i_1}} \dots a^{m_{i_k}} (k \leq n) \xrightarrow{G} \dots \xrightarrow{G} a^{k_1 m_1} a^{k_2 m_2} \dots a^{k_s m_s}$, pričom niektoré k_i (možno aj všetky, vďaka $a \rightarrow \varepsilon$) sa môže rovnať 0, stačí zvoliť $m = k_1 m_1 + \dots + k_s m_s$, pričom $\forall i$ je k_i rovnaké ako v odvodení

⁵ toto máme existenciou neepsilónových pravidiel zabezpečené

⁶ takto musí vyzeráť každé odvodenie, lebo v každom kroku sa a prepíše na nejaké a^{m_i} alebo na ε

\supseteq : zoberme prvok $m \in M_L$ a k nemu hľadáme odvodenie slova $w \in L(G)$ takého, že $|w| = m$. Ak $m = n$, tak $w = a^n$ je axiom jazyka $L(G)$ a sme hotoví, majme teda $m = k_1m_1 + \dots + k_sm_s \in M_L$. Odvodenie nájdeme nasledovným spôsobom: najskôr si vyrobíme dostatočne veľa symbolov a , konkrétne toľko, aby ich bolo viac ako $\sum_{i=1}^s k_i$ (to ide, pretože L je nekonečný jazyk a tak v G musí existovať pravidlo s počtom symbolov na pravej strane väčším ako 1), keď tieto symboly máme vyrobené, v jedinom ďalšom kroku vyrobíme slovo w tak, že prvých $\sum_{i=1}^s k_i$ symbolov prepíšeme na $a^{k_1m_1} \dots a^{k_sm_s}$ (to ide jednoducho tak, že na prvých k_1 symbolov aplikujeme pravidlo⁷ $a \rightarrow a^{m_1}$, na ďalších k_2 symbolov pravidlo $a \rightarrow a^{m_2}$ a tak ďalej, až na posledných k_s symbolov aplikujeme pravidlo $a \rightarrow a^{m_s}$), na zvyšné symboly aplikujeme pravidlo $a \rightarrow \varepsilon$ a sme hotoví, pretože sme našli odvodenie w v G

“ \Leftarrow ” Je daná M -množina $M_L(n, m_1, \dots, m_s)$ taká, že $L(M_L) = \{a^i \mid i \in M_L\}$, potom $L(M_L) \in \mathcal{L}_{OL}$. Našou úlohou je teda nájsť OL -systém G' taký, že $L(G') = L(M_L)$. Zvoľme $G' = G$. Dôkaz je potom úplne identický dôkazu prvej implikácie

□

Poznámka 1.1.3. $L_1 = \{a^{2^n} \mid n \geq 0\} \in \mathcal{L}_{OL}$, ale $L_1 \cup \{\varepsilon\} \notin \mathcal{L}_{OL}$. Tu sa ukazuje, aká dôležitá je existencia, resp. neexistencia prázdneho slova v jazyku

1.1.2 Porovnanie \mathcal{L}_{OL} s Chomského hierarchiou

Veta 1.1.5. Každá z tried $\mathcal{R}, \mathcal{L}_{CF} - \mathcal{R}, \mathcal{L}_{CS} - \mathcal{L}_{CF}$ obsahuje aj jazyky, ktoré sú v \mathcal{L}_{OL} , aj jazyky, ktoré nie sú v \mathcal{L}_{OL}

Dôkaz: OL -jazyky v jednotlivých triedach sú:

1. $\{a\} \in \mathcal{R}$
2. $\{a^i b a^i \mid i \geq 0\} \in \mathcal{L}_{CF} - \mathcal{R}$
3. $\{a^{2^n} \mid n \geq 0\} \in \mathcal{L}_{CS} - \mathcal{L}_{CF}$

Jazyky v príslušných triedach, ktoré nie sú v \mathcal{L}_{OL} :

1. $\{a, a^2\} \in \mathcal{R}$
2. $\{a^i b^i \mid i \geq 0\} \in \mathcal{L}_{CF} - \mathcal{R}$
3. $\{a^{2^n} \mid n \geq 0\} \cup \{a^3\} \in \mathcal{L}_{CS} - \mathcal{L}_{CF}$

□

Poznámka 1.1.4. Konečné jazyky v \mathcal{L}_{OL} sú (v abecede $\{a\}$) tvaru:

1. $\{a^m\}$ kde $m \geq 1$
2. $\{\varepsilon, a^m\}$ kde $m \geq 1$
3. $\{a^m, a^{m-1}, \dots, \varepsilon\}$ kde $m \geq 1$

Veta 1.1.6. Každý OL -systém (jazyk) obsahujúci ε , ktorý je v abecede $\{a\}$ je regulárny

Dôkaz: Nech $L \in \mathcal{L}_{OL}$. Rozlíšime dva prípady:

⁷nesmieme zabúdať na to, že pracujeme v OL -systéme, a teda v jednom kroku odvodenia musíme pravidlá aplikovať na všetky symboly vo vetnej forme

1. L je konečný: vieme, že každý konečný jazyk je regulárny
2. L je nekonečný: podľa vety 1.1.4 vieme, že ak $L \in \mathcal{L}_{OL}$, tak existuje M -množina M_L taká, že $L = \{a^i \mid i \in M_L\}$. Nech $M_L = \{n, m_1, \dots, m_k\}$. Potom regulárna gramatika pre jazyk L bude: $G = (\{\sigma, A\}, \{a\}, \{\sigma \rightarrow a^n, \sigma \rightarrow A, A \rightarrow a^{m_1} A, \dots, A \rightarrow a^{m_k} A, A \rightarrow \varepsilon\}, \sigma)$

□

Poznámka 1.1.5. Každý jazyk generovaný OL -systémom, v ktorom $a \rightarrow a \in P$ pre každé $a \in V$, je bezkontextový⁸

Poznámka 1.1.6. Každý jazyk $L \in \mathcal{L}_{CF}$ je tvaru $L' \cap R$ pre $L' \in \mathcal{L}_{OL}, R \in \mathcal{R}$

Lema 1.1.1. Nech $G = (V, P, w_0)$ je OL -systém, potom $\forall w \in L(G)$ existuje odvodenie, ktoré používa maximálne $k|w|$ priestoru, kde k je konštanta závislá od G

Dôkaz: Definujme najskôr OL -systém G' nasledovne: $G' = (V \cup \{x_0\}, P \cup \{x_0 \rightarrow w_0\}, x_0)$, $x_0 \notin V$, platí $L(G') = L(G) \cup \{x_0\}$. Teraz ku každému odvodeniu v G' uvažujme jeho strom⁹. Hovoríme, že odvodenie je redukované, keď jemu zodpovedajúci strom spĺňa nasledujúcu podmienku: neexistuje podstrom T taký, že súčasne platí:

1. všetky listy T sú ε
2. T obsahuje vetvu, v ktorej majú dva vrcholy rovnaké návestie

Pre každé odvodenie slova w existuje redukované odvodenie (obr. 1.4), toto získame jednoducho tak, že ztotožníme rovnaké uzly v jednej vetve v podstrome T (ktorý obsahuje ako listy iba ε) originálneho stromu odvodenia.

Označme m dĺžku najdlhšej pravej strany spomedzi všetkých pravidiel G' a $n = |V \cup \{x_0\}|$. Tvrdíme, že stačí zvoliť:

$$k = 3m^n$$

Pre $\forall w \neq \varepsilon, w \in L(G')$ s odvodením $x_0 \Rightarrow w_0 \Rightarrow w_1 \Rightarrow \dots \Rightarrow w_n \equiv w$ bez újmy na všeobecnosti predpokladajme, že toto je redukované. Výskyt symbolu a v jednom zo slov w_i nazveme neproduktívny \iff ak tento výskyt je návestím koreňa podstromu, ktorého všetky listy majú návestie ε . Inak výskyt nazveme produktívny. Pokiaľ $w \neq \varepsilon$, tak w_i obsahuje najmenej jeden produktívny symbol, navyše počet produktívnych symbolov vo $w_i \leq |w|$. Stačí nám ukázať, že $\forall i$, keď Q je podslovo w_i a platí $|Q| = 3m^n$, potom Q obsahuje najmenej jeden produktívny symbol. Pre $i < n$ žiadne podslovo w_i nie je dlhšie ako $3m^n$. Pre $i = n + j, j \geq 0$ predpokladajme, že Q je podslovo $w_i, |Q| = 3m^n$. Q môžeme zapísať nasledovne:

$$Q = Q_1 Q_2 Q_3, |Q_1| = |Q_2| = |Q_3| = m^n$$

Predpokladajme, že Q obsahuje iba neproduktívne symboly. Uvažujme nejaký výskyt symbolu a v Q_2 . Existuje jediný výskyt symbolu b vo w_{i-n} taký, že a je návestie v strome T , ktorého koreň má návestie b . Ďalej, voľbou Q, m, n všetky listy v T majú návestia ε . To je spor, lebo potom existuje v T vetva s dvoma uzlami s rovnakým návestím □

Veta 1.1.7. (*O lineárnom priestore*)

Nech A je Turingov stroj¹⁰ (TS) taký, že existuje k také, že pre každé slovo w tento TS použije pri práci na w najviac $k|w|$ políčok. Potom $L(A) \in \mathcal{L}_{ECS}$

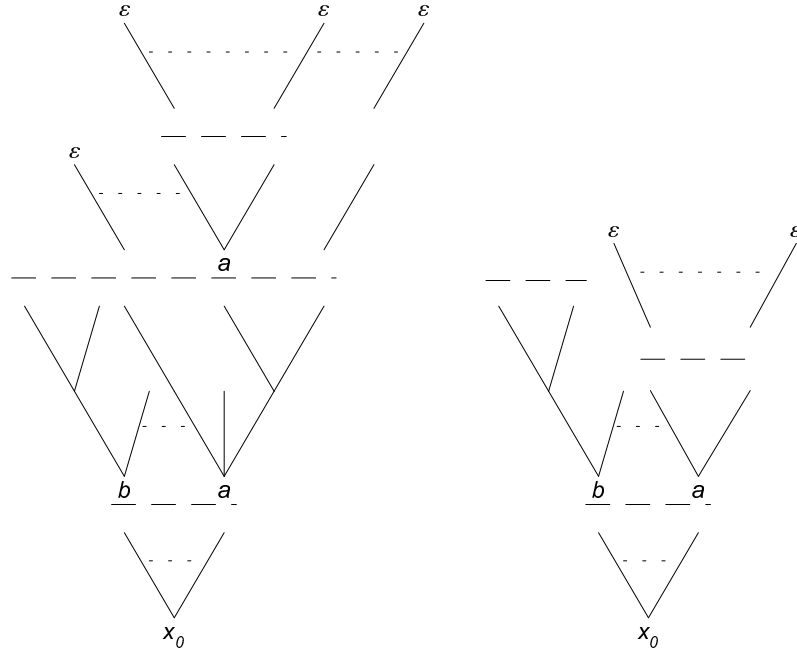
Veta 1.1.8. $\mathcal{L}_{OL} \subseteq \mathcal{L}_{ECS}$

Dôkaz: Použijeme lemu 1.1.1 a na základe vety o lineárnom priestore, ktorá potom pre OL -jazyky platí, dostávame $L(G) \in \mathcal{L}_{ECS}$ □

⁸pravidlo $a \rightarrow a, \forall a \in V$ nám umožní si pri každom kroku vybrať jeden symbol a nahradiť ho príslušnou pravou stranou pravidla a na ostatné symboly použiť pravidlo $a \rightarrow a$

⁹ako pre bezkontextové gramatiky - koreň tvorí x_0 , návestia vrcholov sú symboly $\in V \cup \{x_0\}$, hrany sú orientované a množina orientovaných hrán vychádzajúca z vrchola v má tvar $E(v) = \{v_1, \dots, v_k\} \iff v \rightarrow v_1 \dots v_k \in P \cup \{x_0 \rightarrow w_0\}$

¹⁰definície, popis modelu a iné v [JEH78]

Obr. 1.4: Vytváranie redukovaného odvodenia

1.1.3 Rozšírené OL -systémy (EOL -systémy)

Ako sa pri OL -systémoch ukázalo, paralelné prepisovanie symbolov nám istú silu pridalo, no fakt, že do jazyka sme museli zahrnúť všetko, čo sme vyrobili (každú vetnú formu), nám veľkú časť nášho optimizmu odobral. EOL -systémy nám dovoľia opäť (ako pri gramatikách Chomského hierarchie) filtrovať vetné formy rozdelením množiny symbolov na terminály a neterminály. Do akej miery sa nám tým náš model zosilní (malo by byť jasné, že jeho sila bude minimálne taká, ako sila OL -systémov) si ukážeme na príklade neskôr

Definícia 1.1.8. EOL -systém je štvorica $G = (N, T, P, w)$ kde $P \subseteq (N \cup T) \times (N \cup T)^*$ a $\forall a \in (N \cup T)$ existuje v P pravidlo s ľavou stranou a .

Definícia 1.1.9. Krok odvodenia je relácia \rightsquigarrow na $(N \cup T)^*$ definovaná nasledovne: $u \rightsquigarrow v$ práve vtedy, keď $u = a_1 \dots a_n$, $\forall i : a_i \in (N \cup T)$, $v = b_1 \dots b_n$, $\forall i : b_i \in (N \cup T)^*$ a $\forall i : a_i \rightarrow b_i \in P$.

Definícia 1.1.10. Jazyk generovaný EOL -systémom G je $L(G) = \{x \in T^* \mid w \rightsquigarrow^* x\}$.

Príklad 1.1.4. Nech $G_1 = (\{\sigma\}, \{a, b\}, \{\sigma \rightarrow a, \sigma \rightarrow b, a \rightarrow a^2, b \rightarrow b^2\}, \sigma)$, potom zjavne jazyk $L(G_1) = \{a^{2^n} \mid n \geq 0\} \cup \{b^{2^n} \mid n \geq 0\} \notin \mathcal{L}_{OL}$. Tento príklad ukazuje, že EOL -systémy sú silnejšie ako obyčajné OL -systémy a tým sme vlastne dali odpoveď na otázku, ktorú sme si položili na začiatku kapitoly, v tomto prípade sa sila neterminálu prejavila v tom, že nám umožnila spraviť zjednotenie dvoch jazykov.

Príklad 1.1.5. Nech $G_2 = (\{A\}, \{a, b\}, \{A \rightarrow A, A \rightarrow a, a \rightarrow a^2, b \rightarrow b\}, AbA)$. Potom jazyk generovaný G je $L(G_2) = \{a^{2^n}ba^{2^m} \mid m, n \geq 0\} \notin \mathcal{L}_{OL}$.

Príklad 1.1.6. Nech $G_3 = (\{S, A, B, C, \bar{A}, \bar{B}, \bar{C}, F\}, \{a, b, c\}, P, S)$ kde

$$P = \{S \rightarrow ABC, \quad a \rightarrow F, \quad b \rightarrow F, \quad c \rightarrow F, \\ A \rightarrow A\bar{A}, \quad A \rightarrow a, \quad \bar{A} \rightarrow \bar{A}, \quad \bar{A} \rightarrow a, \\ B \rightarrow B\bar{B}, \quad B \rightarrow b, \quad \bar{B} \rightarrow \bar{B}, \quad \bar{B} \rightarrow b, \\ C \rightarrow C\bar{C}, \quad C \rightarrow c, \quad \bar{C} \rightarrow \bar{C}, \quad \bar{C} \rightarrow c, \\ F \rightarrow F\}$$

Možno niekoho prekvapí fakt, že $L(G_3) = \{a^n b^n c^n \mid n \geq 1\}$, no ak sa nad systémom G_3 trošku zamyslíme, tak sa nám táto skutočnosť ihneď vyjasní. Ide tu totiž o rafinované využitie neterminálu F na to, aby terminálne slová vznikali naraz (teda slová z jazyka $L(G_3)$ vznikajú v jednom kroku odvodenia prepísaním všetkých neterminálov na terminálne symboly). Ako si v nasledovnej vete ukážeme, tento jav nie je ani zďaleka taký zriedkavý, ako by sa mohlo zdať.

Veta 1.1.9 (Synchronizovaný tvar *EOL*-systému). *Nech $G = (N, T, P, w)$ je *EOL*-systém pre jazyk L . Potom existuje taký *EOL*-systém G' , $L(G') = L(G)$, že všetky jeho terminálne slová vznikajú z neterminálnych vetných foriem v jednom kroku odvodenia.*¹¹

Dôkaz: Ukážeme konštrukciu synchronizovaného *EOL*-systému G' . Najskôr si vytvoríme nové neterminály, ktoré budeme potrebovať:

- $\forall a \in T$ vytvoríme ξ_a (ak $a, b \in T$, tak $\xi_a \neq \xi_b$)
- F - bude predstavovať “FALSE”
- σ' - nový počiatočný symbol

Označme $N' = \{\xi_a \mid a \in T\}$. Pre jednoduchosť zavedme niekoľko pojmov, ktoré neskôr využijeme:

1. Nech S je ľubovoľná množina reťazcov z $(N \cup T)^*$, pre ňu definujeme množinu $A(S)$ nasledovne: Reťazec $b_1 \dots b_n \in A(S) \stackrel{def}{\iff}$ ak existuje reťazec $a_1 \dots a_n \in S$ taký, že buď $b_i = a_i$ alebo $a_i \in T$ a $b_i = \xi_{a_i}$ (teda $b_i \in N'$), potom $A(S) \subset (N \cup N' \cup T)^*$. Platí, že ak $S \neq \emptyset$, potom $A(S) \neq \emptyset$, lebo $S \subseteq A(S)$.
2. $\delta_P(a)$ nazveme množinu všetkých pravých strán pravidiel pre symbol a z P

Definujme synchronizovaný *EOL*-systém G' nasledovne: $G' = (N \cup N' \cup \{F, \sigma'\}, T, P', \sigma')$, pričom

$$P' = \{\sigma \rightarrow b \mid b \in A(\{w\})\} \cup \\ \{a \rightarrow F \mid a \in T \cup \{F\}\} \cup \\ \{a \rightarrow b \mid a \in N, b \in A(\delta_P(a))\} \cup \\ \{\xi_a \rightarrow b \mid \xi_a \in N', b \in A(\delta_P(a))\}$$

Malo by byť zrejmé, že terminálne slová musia v G' vznikáť naraz, pretože ak sa náhodou nejaký terminál do vetnej formy dostane skôr ako ostatné, tak sa v ďalšom kroku prepíše nutne na F a z F sa už nikdy terminál nestane. Rovnako zrejmé by malo byť $L(G') = L(G)$, pretože nové neterminály ξ_i vo vetnej forme akoby nahrádzali terminálne symboly, a tak simulovali odvodenie v pôvodnom systéme G . \square

Veta 1.1.10. *Každý konečný jazyk je v \mathcal{L}_{EOL} .*

¹¹teda keď sa vo vetnej forme objaví prvý terminál, tak nutnou podmienkou, aby sme niekedy vygenerovali terminálne slovo je, aby v kroku odvodenia, kedy sa do vetnej formy dostal, “zterminálnela” vetná forma celá

Dôkaz: Nech L je konečný, potom existuje regulárna gramatika G taká, že $L = L(G)$. Táto regulárna gramatika je ale zároveň (po doplnení pravidiel $a \rightarrow a \ \forall a \in (N \cup T)$) aj hľadaným EOL -systémom. \square

Lema 1.1.2. *Nech G je EOL -systém, potom existuje EOL -systém G' , ktorého všetky pravidlá obsahujúce $a \in T$ na ľavej strane sú tvaru $a \rightarrow a$.*

Dôkaz: Zkonštruujeme EOL -systém G' nasledovne: pre každé $a \in T$ zavedieme nový neterminál ξ_a a upravíme pravidlá:

1. tie pravidlá, kde sa vyskytujú terminály, nahradíme novými tak, že všetky terminály (na ľavej i pravej strane) zmeníme na príslušné nové neterminály ($a \in T$ nahradíme $\xi_a \in N$)
2. pre každé $a \in T$ pridáme pravidlo $a \rightarrow a$
3. pre každé nové $\xi_a \in N$ pridáme pravidlo $\xi_a \rightarrow a$.

\square

Veta 1.1.11. *Trieda \mathcal{L}_{EOL} je uzavretá na $\cup, \cdot, +, \cap, \mathcal{R}, h_\varepsilon$ a nie je uzavretá na h^{-1} .*

Dôkaz: Dokážeme iba dve vlastnosti, väčšina ostatných dôkazov sa až na malé technické detaily veľmi nelíši od známych konštrukcií pre bezkontextové gramatiky:

\cup : Máme EOL -systémy G_1 pre L_1 a G_2 pre L_2 . Ku G_1, G_2 spravíme normálne tvary G'_1, G'_2 podľa konštrukcie z lemy 1.1.2. Bez ujmy na všeobecnosti môžeme predpokladať, že $N'_1 \cap N'_2 = \emptyset$. Vytvoríme G_3 pre $L_1 \cup L_2$ nasledovne: zavedieme nový neterminál σ_3 tak, že $\sigma_3 \notin N'_1$ a $\sigma_3 \notin N'_2$. Ďalej $N_3 = N'_1 \cup N'_2 \cup \{\sigma_3\}$, $T_3 = T'_1 \cup T'_2$, $P_3 = P'_1 \cup P'_2 \cup \{\sigma_3 \rightarrow \sigma'_1, \sigma_3 \rightarrow \sigma'_2\}$ a nakoniec $G_3 = (N_3, T_3, P_3, \sigma_3)$

h^{-1} : Zoberme jazyk $L = \{a^{2^n} \mid n \geq 0\} \in \mathcal{L}_{EOL}$ a definujme homomorfizmus h nasledovne: $h(a) = a, h(b) = \varepsilon$. Potom $h^{-1}(L) = \{w \in \{a, b\}^* \mid \#_a w = 2^n, n \geq 0\}$. Ukážeme, že $h^{-1}(L) \notin \mathcal{L}_{EOL}$. Nech G je EOL -systém pre $h^{-1}(L)$. Zoberme $w_0 \in h^{-1}(L)$, nech $\#_a w_0 = n$. Zoberme ľubovoľné dve a , medzi ktorými sú iba b . Ak je medzi týmito dvoma a "príliš veľa"¹² b , tak takéto slovo nedokážeme vyrobiť (nemáme na to dostatok času), čo je spor s tým, že G je EOL -systém pre $h^{-1}(L)$.

\square

Veta 1.1.12. $\mathcal{L}_{CF} \subsetneq \mathcal{L}_{EOL}$.

Dôkaz: Každá bezkontextová gramatika vyhovuje definícii EOL -systému (po doplnení pravidiel $a \rightarrow a \ \forall a \in (N \cup T)$), teda platí nevlastná inklúzia $\mathcal{L}_{CF} \subseteq \mathcal{L}_{EOL}$. To, že platí aj vlastná inklúzia, sme ukázali v príklade 1.1.6, kde sme našli EOL -systém pre jazyk $L = \{a^n b^n c^n \mid n \geq 1\} \in \mathcal{L}_{CS} - \mathcal{L}_{CF}$. \square

Poznámka 1.1.7. *1L a 2L-systémy sú nejakou analógiou kontextových gramatík, i keď o ich sile by sa dali viesť podobné diskusie ako pri OL-systémoch. Snáď len toľko, že obojstranný kontext je silnejší ako jednostranný a oba systémy sú silnejšie ako OL-systémy.*

1.1.4 TOL-systémy (table)

Tieto systémy nebudeme striktné definovať, povieme si len základné veci, ktorými sa od klasických OL-systémov odlišujú. TOL -systém $G = (V, P_1, \dots, P_k, w_0)$ má niekoľko (konkrétne k) sád pravidiel, v danom kroku odvodenia použijeme na vetnú formu iba jednu sadu pravidiel

¹² tento počet vieme určiť, závisí napr. od dĺžky najdlhšej pravej strany pravidla v G , bližšie v [Her74]

Príklad 1.1.7. Nech $G = (\{a\}, \{a \rightarrow a^2\}, \{a \rightarrow a^3\}, a)$. Potom $L(G) = \{a^{2^n} a^{3^m} \mid n, m \geq 0\} \notin \mathcal{L}_{OL}$.

Poznámka 1.1.8. Trieda \mathcal{L}_{TOL} zdieľa “zlé” uzáverové vlastnosti triedy \mathcal{L}_{OL} . Podobne ako pre \mathcal{L}_{OL} platí aj pre \mathcal{L}_{TOL} vzťah $\mathcal{L}_{TOL} \subseteq \mathcal{L}_{ECS}$.

1.2 Ďalšie paralelné gramatiky

1.2.1 Indické paralelné gramatiky

Definícia 1.2.1. Indická paralelná gramatika (IP) je štvorica $G = (N, T, P, \sigma)$, pričom $\sigma \in N$, $N \cap T = \emptyset$ a $P \subseteq N \times (N \cup T)^*$

Definícia 1.2.2. Krok odvodenia IP G je relácia \leadsto keď sa všetky výskyty zvoleného neterminálu prepíšu naraz tým istým pravidlom

Príklad 1.2.1. Nech $G_1 = (\{\sigma\}, \{a\}, \{\sigma \rightarrow \sigma\sigma, \sigma \rightarrow a\}, \sigma)$. Potom $L(G_1) = \{a^{2^n} \mid n \geq 0\}$

Príklad 1.2.2. Dyckov jazyk nad dvoma písmenkami D_1 (jazyk správne uzátvorkovaných výrazov) nie je v \mathcal{L}_{IP} .

Dôkaz: [TODO: verify: je to dobre?] Sporom predpokladajme, že $D_1 \in \mathcal{L}_{IP}$, potom existuje IP gramatika G taká, že $L(G) = D_1$. Ukážeme, že by musela mať nekonečne veľa neterminálov, čo nie je možné. Pre jednoduchosť označme $L = D_1$. Vytvoríme v L hierarchiu tvarov slov nasledovne: definujeme rekurentne podmnožiny L a uvedomme si, koľko najmenej neterminálov treba na generovanie slov z každej z nich:

$L_1 = \{a^n b^n \mid n \geq 1\}^+$ treba aspoň 2 neterminály

$L_{i+1} = \{a^n w b^n \mid w \in L_i, n \geq 1\}^+$ treba aspoň $i + 2$ neterminálov

Ako vidno, táto hierarchia je nekonečná, teda na generovanie $(\bigcup_{i=1}^{\infty} L_i) \subseteq L$ je treba nekonečne veľa neterminálov \square

Veta 1.2.1. $\mathcal{L}_{IP} \cap \mathcal{L}_{CF} = \mathcal{L}_{DBL}$.

Poznámka 1.2.1. \mathcal{L}_{DBL} je trieda Derivation Bounded Languages, ku každému jazyku z tejto triedy existuje k také, že počet neterminálov v každej vetnej forme je menší ako k .

Veta 1.2.2. $\mathcal{L}_{IP} \subseteq \mathcal{L}_{ECS}$.

Veta 1.2.3. \mathcal{L}_{IP} je uzavretá na $\cup, \cdot, *, h$.

Veta 1.2.4. \mathcal{L}_{IP} je neporovnateľná s \mathcal{L}_{EOL} .

Veta 1.2.5. $\mathcal{L}_{IP} \subseteq \mathcal{L}_{ETOL}$ (extended TOL).

1.2.2 Ruské paralelné gramatiky

Definícia 1.2.3. Ruská paralelná gramatika je päťica $G = (N, T, P_1, P_2, \sigma)$, pričom $\sigma \in N$, $N \cap T = \emptyset$, P_1, P_2 sú konečné množiny pravidiel a $P_1, P_2 \subseteq N \times (N \cup T)^*$

Definícia 1.2.4. Krok odvodenia: všetky výskyty zvoleného neterminálu sa prepíšu naraz istým pravidlom z P_1 , alebo sa prepíše práve jeden neterminál pravidlom z množiny P_2 .

1.2.3 Absolútne paralelné gramatiky

Definícia 1.2.5. *Absolútne paralelná gramatika (AP) je štvorica $G = (N, T, P, \sigma)$, kde $\sigma \in N$, $N \cap T = \emptyset$ a P je konečná množina pravidiel tvaru $(A_1, \dots, A_n) \rightarrow (w_1, \dots, w_n)$, kde $\forall A_i \in N: w_i \in (N \cup T)^*$.*

Definícia 1.2.6. *Krok odvodenia je relácia $w \Rightarrow v$ práve vtedy, keď $w = u_1 A_1 u_2 A_2 \dots u_n A_n u_{n+1}$ a $v = u_1 w_1 u_2 w_2 \dots u_n w_n u_{n+1}$, pričom $u_1, \dots, u_{n+1} \in T^*$ (t.j. naraz prepisujeme všetky neterminály vo vnútornej forme, na každú možnosť výskytu neterminálov musíme mať pravidlo)*

Príklad 1.2.3. Pozrime sa na AP gramatiku:

$G = (\{S\}, \{a, b, c\}, \{(S) \rightarrow (SSS), (S, S, S) \rightarrow (aS, bS, cS), (S, S, S) \rightarrow (a, b, c)\}, S)$ potom $L(G) = \{a^n b^n c^n \mid n \geq 1\}$

Veta 1.2.6. \mathcal{L}_{AP} je \mathcal{AFL}

Veta 1.2.7. $\mathcal{L}_{AP} \cap 2^{a^*} \subseteq \mathcal{R}$ (t.j. jednopísmenkové AP jazyky sú regulárne)

Dôkaz: Nech $L \in \mathcal{L}_{AP}$ a $G = (N, T, P, A_p)$ je AP gramatika taká, že $L(G) = L$. Bez ujmy na všeobecnosti môžeme predpokladať, že $T = \{a\}$. Nech $N = \{A_1, \dots, A_n\}$. Definujme N' nasledovne: $N' = \{A_p\} \cup \{A_{i_1, \dots, i_k} \mid \forall j A_{i_j} \in N, A_{i_1}, \dots, A_{i_k} \text{ sa nachádzajú na pravej strane niektorého (rovnakého) z pravidiel } P \text{ v tomto poradí}\}$. Bez ujmy na všeobecnosti môžeme predpokladať, že všetky pravidlá z P sú tvaru $(A_{i_1}, \dots, A_{i_m}) \rightarrow (a^{k_1} \pi_1, \dots, a^{k_m} \pi_m)$, kde $\forall i: \pi_i \in N^*$. Definujme $\varphi_i = i_1, \dots, i_l \iff \pi_i = A_{i_1} \dots A_{i_l}$. Vytvoríme množinu pravidiel P' nasledovne:

$$(A_{i_1, \dots, i_k} \rightarrow a^{w_1 + \dots + w_k} A_{\varphi_{i_1}, \dots, \varphi_{i_k}}) \in P' \iff (A_{i_1}, \dots, A_{i_k}) \rightarrow (a^{w_1} \pi_1, \dots, a^{w_k} \pi_k) \in P$$

Teraz definujme $G' = (N', \{a\}, P', A_p)$. G' je zrejme regulárna gramatika a z konštrukcie vyplýva, že $L(G') = L(G)$. \square

Veta 1.2.8. $\mathcal{L}_{AP} = \mathcal{L}_{DAP}$

Poznámka 1.2.2. \mathcal{L}_{DAP} je trieda jazykov, ktoré sú generované dvojsmernými deterministickými a-prekladačmi

Kapitola 2

Generatívne systémy

Doteraz sme sa zaoberali iba paralelnými modelmi, ktorých spoločnou črtou bola akási “gramatiková filozofia”, teda mali sme množinu symbolov, počiatočný symbol, resp. počiatočné slovo a akúsi množinu prepisovacích pravidiel, ktoré striktne riadili odvodenie a celý mechanizmus generoval nejaký jazyk. Ukážeme si trochu iný pohľad na vec, nový z hľadiska spôsobu prepisovania, kedy zostane zachovaná “viditeľná gramatiková časť”, teda symboly, počiatočný symbol, zmení sa však prepisovací mechanizmus. Ako uvidíme neskôr, pôjde o akúsi kombináciu gramatikového a automatového pohľadu na jazyky. Pomocou tohto mechanizmu bude možné simulovať už známe gramatiky, či už z Chomského hierarchie, alebo skôr spomenuté paralelné gramatiky. Zaujímavý (a veľmi dôležitý) na tomto modeli je fakt, že pomerne jednoducho umožní porovnať paralelné a sekvenčné formalizmy z hľadiska zložitosti, a tým ukázať, v ktorej oblasti nám paralelizmus pomôže a kde naopak nemá zmysel sa ním veľmi zaoberať.

2.1 Definície a označenia

Definícia 2.1.1. *Abstraktný generatívny systém je štvorica $G = (N, T, f, \sigma)$ kde N je množina neterminálov, T je množina terminálov, f je konečne daná funkcia $(N \cup T)^* \rightarrow 2^{(N \cup T)^*}$, σ je počiatočný neterminál pričom N, T nie sú nutne disjunktné abecedy.*

Definícia 2.1.2. *Krok odvodenia abstraktného generatívneho systému je relácia \Rightarrow na $(N \cup T)^*$ definovaná takto: $u \Rightarrow v$ práve vtedy keď $v \in f(u)$.*

Definícia 2.1.3. *Jazyk generovaný abstraktným generatívnym systémom G je množina $L(G)$, pričom $L(G) = \{w \in T^* \mid \sigma \xRightarrow{*} w\}$.*

V ďalšom sa budeme zaoberať špeciálnym typom abstraktných generatívnych systémov, a to generatívnymi systémami.

Definícia 2.1.4. *1-a-prekladač je a-prekladač $M = (K, \Sigma_1, \Sigma_2, H, q_0, F)$, v ktorom množina štvoríc je tvaru¹ $H \subseteq K \times \Sigma_1 \times \Sigma_2^* \times K$.*

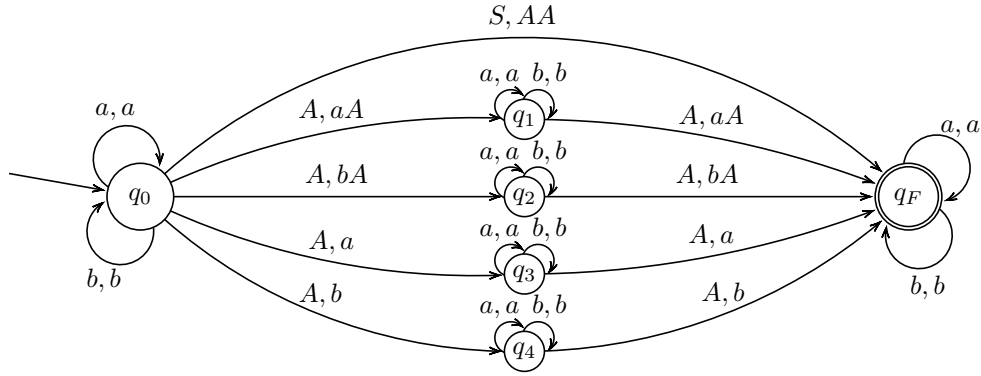
Definícia 2.1.5. *Generatívny systém (g -systém) je abstraktný generatívny systém, v ktorom f je zobrazenie 1-a-prekladačom. Zapisujeme $G = (N, T, M, \sigma)$ kde M je 1-a-prekladač.*

Definícia 2.1.6. *Krok odvodenia g -systému je relácia \Rightarrow na $(N \cup T)^*$ definovaná takto: $u \Rightarrow v$ práve vtedy² keď $v \in M(u)$.*

Príklad 2.1.1. Zostrojíme g -systém $G = (N, T, M, S)$ pre jazyk $L = \{ww \mid w \in \{a, b\}^*\}$. Neterminály budú $N = \{S, A\}$, terminály $T = \{a, b\}$, a -prekladač M bude (obr.2.1).

¹1-a-prekladač nemá pružnú čítaciu hlavu t.j. môže čítať práve jeden symbol

²pre vstupné slovo u 1-a-prekladač M vygeneruje výstup v

Obr. 2.1: a -prekladač g -systému pre jazyk L z príkladu 2.1.1

Označenie: \mathcal{G} trieda všetkých g -systémov.

\mathcal{G}_ε trieda všetkých bez- ε g -systémov, t.j. 1- a -prekladač nedáva na výstup ε .

2.2 Porovnanie generatívnej sily g -systémov s gramatikami Chomského hierarchie

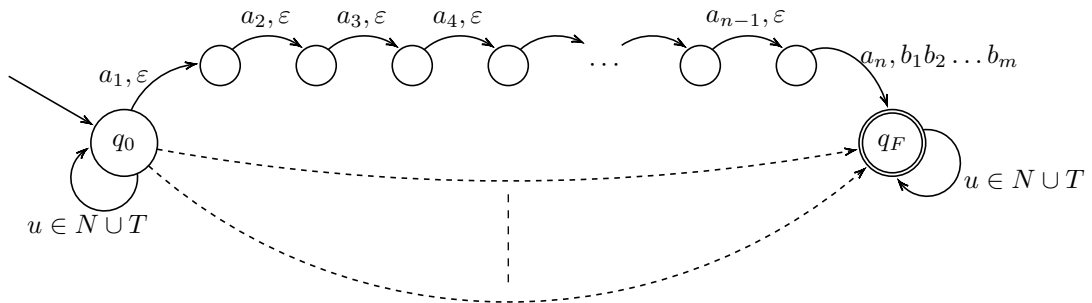
Veta 2.2.1. $\mathcal{L}_\mathcal{G} = \mathcal{L}_{RE}$

Dôkaz: Dokážeme obe inklúzie:

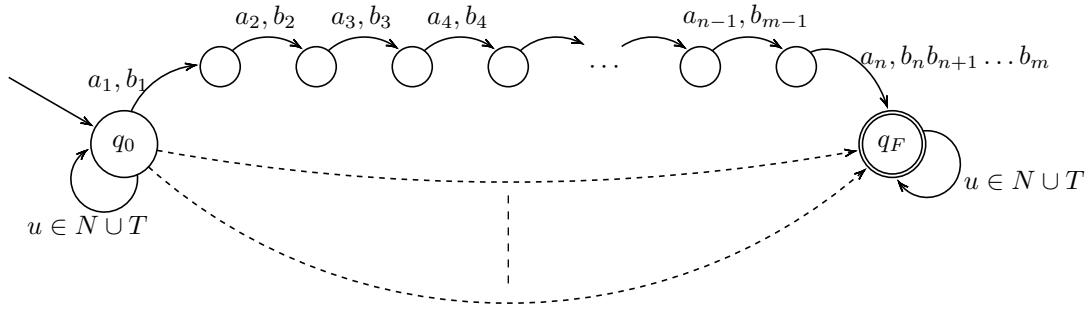
⊆: Táto inklúzia vyplýva z Turingovej tézy, ale iste by sme si vedeli predstaviť aj TS, ktorý dostane na pásku slovo a a na druhej páske simuluje odvodenie tohto slova g -systémom od počiatočného neterminálu a porovnáva, či je slovo z druhej pásky zhodné so vstupom na prvej páske.

⊇: Pomocou g -systémov chceme simulovať frázové gramatiky, t.j. ku každej frázovej gramatike G treba zostrojiť g -systém G' taký, že $L(G') = L(G)$. G' zostrojíme nasledovne: ku každému pravidlu $a_1 a_2 \dots a_n \rightarrow b_1 b_2 \dots b_m$ urobíme v g -systéme cestu ako na obrázku 2.2.

□

Obr. 2.2: Konštrukcia g -systému ku frázovej gramatike

Obr. 2.3: Konštrukcia g -systému ku kontextovej gramatike

Veta 2.2.2. $\mathcal{L}_{\mathcal{G}_\varepsilon} = \mathcal{L}_{CS}$

Dôkaz: Dokážeme obe inklúzie:

\subseteq : K bez- ε g -systému zostrojíme LBA akceptujúci ten istý jazyk. LBA si, rovnako ako TS v predchádzajúcej vete, vyrobí druhú pásku, na ktorej bude simulovať odvodenie vstupného slova simulovaným g -systémom. Keďže g -systém je bez ε , nemôže sa stať, že pri odvodení nejakého slova w vznikne vetná forma dĺžky väčšej ako je $|w|$. Preto na simuláciu stačí priestor ohraničený dĺžkou vstupného slova, a teda vystačíme s LBA.

\supseteq : Konštrukcia je podobná ako v predchádzajúcej vete (obr.2.3) s využitím toho, že v kontextových gramatikách nie je pravá strana pravidla kratšia ako ľavá, takže v konštrukcii 1- a -prekladača nepotrebujeme pravidlá s ε výstupom.

□

Definícia 2.2.1. *Kopírovací cyklus v 1- a -prekladači je štvorica z H tvaru (q, a, a, q) .*

Definícia 2.2.2. *g -systém je sekvenčný, ak jediné cykly v 1- a -prekladači sú kopírovacie cykly v počiatočnom alebo koncovom stave.*

Označenie: \mathcal{S} trieda všetkých sekvenčných g -systémov.

\mathcal{S}_ε trieda všetkých bez- ε sekvenčných g -systémov.

Veta 2.2.3. $\mathcal{L}_S = \mathcal{L}_{RE}, \mathcal{L}_{S_\varepsilon} = \mathcal{L}_{CS}$

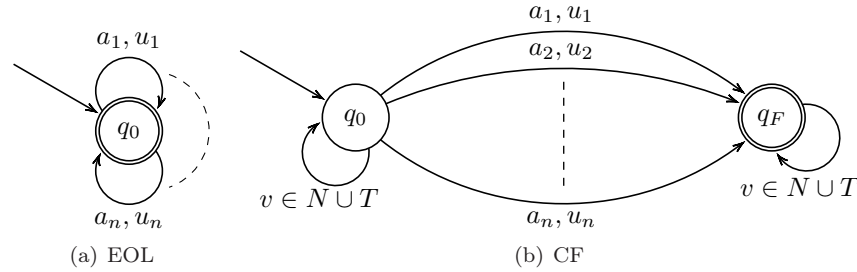
Dôkaz: Konštrukcia je tá istá ako vo vete 2.2.1, resp. 2.2.2, lebo ľahko vidno, že zostrojený g -systém je sekvenčný. \square

2.3 Modelovanie známych gramatík pomocou g -systémov

Príklad 2.3.1. Ukážeme si, že pomocou g -systémov vieme jednoducho modelovať EOL a bezkontextové gramatiky:

EOL: Nech množina pravidiel EOL je $P = \{a_1 \rightarrow u_1, a_2 \rightarrow u_2, \dots, a_n \rightarrow u_n\}$. Potom príslušný g -systém bude vyzeráť ako na obrázku 2.4a.

CF: Nech množina pravidiel CF je $P = \{a_1 \rightarrow u_1, a_2 \rightarrow u_2, \dots, a_n \rightarrow u_n\}$. Príslušný g -systém zostrojíme podľa obrázku 2.4b.

Obr. 2.4: Modelovanie EOL -systémov a CF -gramatík pomocou g -systémov

Poznámka 2.3.1. Gramatika G je bezkontextová práve vtedy, keď existuje sekvenčný g -systém G' s dvoma stavmi taký, že $L(G) = L(G')$. Implikácia “ \Rightarrow ” vyplýva z konštrukcie na obrázku 2.4b, dôkaz opačnej implikácie nie je triviálny a presahuje rámec tohto textu.

Veta 2.3.1. Absolútne paralelné gramatiky sú ekvivalentné s g -systémami spĺňajúce nasledujúce podmienky (ozn. $\tilde{\mathcal{G}}$ trieda takýchto g -systémov):

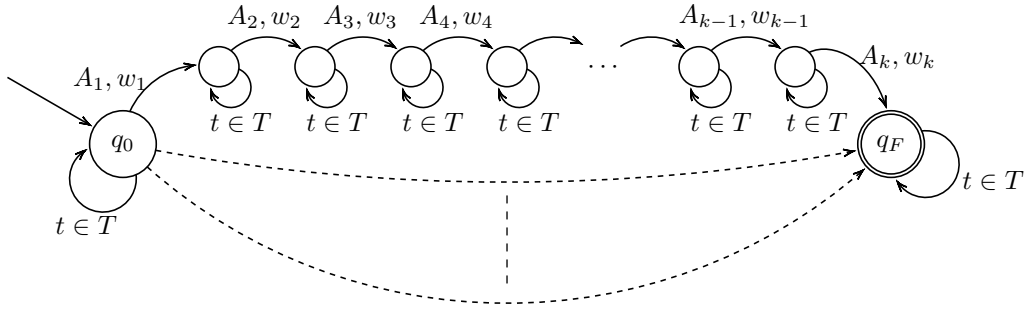
1. každý cyklus je kopírovací cyklus pre terminál
2. v každom stave je kopírovací cyklus pre každé $a \in T$
3. terminálne symboly sú prepisované len v kopírovacích cykloch

Dôkaz: Máme dokázať, že $\mathcal{L}_{AP} = \mathcal{L}_{\tilde{\mathcal{G}}}$

\subseteq : K danej AP gramatike G zkonštruujeme ekvivalentný g -systém $G' \in \tilde{\mathcal{G}}$ nasledovne. Každému pravidlu v G tvaru $(A_1, \dots, A_k) \rightarrow (w_1, \dots, w_k)$ zodpovedá v 1- a -prekladači g -systému G' práve jedna cesta znázornená na obrázku 2.5.

\supseteq : Pre každú cestu v 1- a -prekladači z q_0 do q_F (mimo kopírovacích cyklov) v AP gramatike urobíme pravidlo: $(A_1, \dots, A_k) \rightarrow (w_1, \dots, w_k)$.

\square

Obr. 2.5: Konštrukcia g -systému k AP gramatike

2.4 Miery zložitosti

- $STATE(G)$ = počet stavov 1- a -prekladača g -systému G
- $ARC(G)$ = počet pravidiel 1- a -prekladača g -systému G
- $STATE_U(L) = \min\{STATE(G) \mid L = L(G), G \in U\}$
- $ARC_U(L) = \min\{ARC(G) \mid L = L(G), G \in U\}$
- $TIME(G, w) = \min\{k \mid \sigma \xrightarrow[k]{G} w\}; w \in L(G)$
- $TIME(G, n) = \max\{TIME(G, w) \mid w \in L(G), |w| \leq n\}$
- $TIME_U(f(n)) = \{L \mid \exists G \in U, L = L(G), TIME(G, n) = O(f(n))\}$
- $\overline{TIME}_U(f(n)) = \{L \mid \forall G \in U, L = L(G), TIME(G, n) = \Omega(f(n))\}$
- $SPACE(G, w) = \min\{SPACE(\alpha)\};$ kde $\alpha : \sigma \Rightarrow u_1 \Rightarrow \dots \Rightarrow u_n$ je odvodenie w v G a $SPACE(\alpha) = \max\{|u_i| \mid 0 \leq i \leq n\}$

Veta 2.4.1. Pre každý nekonečný jazyk L platí:

1. $L \in \overline{TIME}_S(n)$
2. $L \in \overline{TIME}_G(\log n)$

Dôkaz:

1. Nech $G \in \mathcal{S}$. Zmyslime sa nad tým, aké najdlhšie slovo môže vygenerovať G na n krokov. G dokáže v jednom kroku prepisovať len jeden súvislý úsek vetnej formy. Túto vetnú formu dokáže G predĺžiť o najviac $m = \max\{\text{súčet dĺžok výstupov na jednej ceste v 1- a -prekladači} - \text{dĺžka tejto cesty}\}$.
Majme odvodenie $\sigma = w_0 \Rightarrow w_1 \Rightarrow \dots \Rightarrow w_i \Rightarrow w_{i+1} \Rightarrow \dots \Rightarrow w_n$. Potom platí $|w_{i+1}| \leq |w_i| + m$. Keďže $|w_0| = |\sigma| = 1$, tak $|w_n| \leq 1 + nm$. Z toho teda nakoniec plynie, že G potrebuje na vygenerovanie slova dĺžky n aspoň lineárny čas.
2. Nech $G \in \mathcal{G}$. G môže v každej vetnej forme prepísať všetky symboly. Označme $m = \max\{\text{výstup v 1- a -prekladači}\}$.
Potom platí $|w_{i+1}| \leq |w_i| \cdot m$. Keďže $|w_0| = |\sigma| = 1$, tak $|w_n| \leq m^n$. Z toho plynie, že G potrebuje na vygenerovanie slova dĺžky n aspoň logaritmický čas

□

2.5 Porovnanie sekvenčných a paralelných g -systémov

Veta 2.5.1. $\mathcal{L}_G = \mathcal{L}_S, \mathcal{L}_{G_\varepsilon} = \mathcal{L}_{S_\varepsilon}$

Dôkaz: Tvrdenie priamo vyplýva z viet 2.2.1, 2.2.2 a 2.2.3 a hovorí nám, že paralelné a sekvenčné g -systémy sú z hľadiska generatívnej sily ekvivalentné, no nedáva nám žiadny návod, ako ku paralelnému g -systému nájsť sekvenčný, rovnako nič nehovorí o tom, aký vplyv bude mať táto konštrukcia na popisnú zložitosť.

Ukážeme si, ako k ľubovoľnému g -systému $G \in \mathcal{G}$ zkonštruujeme g -systém $G'' \in \mathcal{S}$ s ním ekvivalentný (t.j. $L(G) = L(G'')$) a potom si povieme, ako sa “zosekvenčnenie” odrazí na zložitosti.

Nech $G = (N, T, M, \sigma)$ je ľubovoľný g -systém, $L(G) \in \mathcal{L}_G$, počiatočný stav M je q_0 a koncový q_F . Uvedomme si, čo potrebujeme na G prepracovať, aby sme ho “zosekvenčili”. V prvom rade potrebujeme mať v počiatočnom aj koncovom stave kopírovacie cykly pre všetky³ symboly, aby sme sa vo vetnej forme mohli presunúť ľubovoľne ďaleko, potom niečo a -prekladačom prepísať a vetnú formu dokopírovať do konca. V druhom rade potrebujeme odstrániť z G vnútorné cykly (teda všetky také, ktoré nie sú kopírovacími cyklami v počiatočnom, resp. koncovom stave). Keď sa nám toto podarí, budeme s konštrukciou hotoví. G'' budeme konštruovať v dvoch krokoch:

1. Zostrojíme $G' = (N', T, M', \underline{\sigma})$ ekvivalentný s G s užitočnými technickými vlastnosťami, ktoré neskôr využijeme:
 - (a) zavedieme nový počiatočný stav q'_0 a nový koncový stav q'_F a v týchto stavoch zkonštruujeme kopírovacie cykly⁴ $\forall a \in (N' \cup T)$, N' definujeme neskôr, označme množinu týchto kopírovacích cyklov $C = \{(q, a, a, q) \mid q \in \{q'_0, q'_F\}, a \in (N \cup T)\}$.
 - (b) G' bude udržiavať informáciu o prvom a poslednom symbole vetnej formy tak, že ich označí: prvý symbol horným prúžkom, posledný dolným prúžkom. Označené symboly budú nové neterminály, v G' musíme vytvoriť nové podčiarknuté aj nadčiarknuté symboly, teda $N' = N \cup \{\bar{a} \mid a \in (N \cup T)\} \cup \{\underline{a} \mid a \in (N \cup T)\} \cup \{\underline{\bar{a}}\}$. Počiatočný neterminál G' bude $\underline{\bar{q}}_0$. Vetná forma bude vyzeráť nasledovne: $\bar{a}_1 a_2 a_3 \dots a_{n-1} \underline{a_n}$.

Teraz poďme konštruovať G' tak, aby sme zabezpečili obe “dobré” vlastnosti, ktoré sme uviedli a zároveň aby boli G a G' ekvivalentné. Zrejme bude potrebné upraviť prechodovú množinu 1- a -prekladača. Ak H bola prechodová množina M , tak $H_{M'}$ bude prechodová množina M' . Zatiaľ definujeme H' nasledovne (nech $a, d, A, B \in (N \cup T), b, c \in (N \cup T)^*$):

$$H' = H \cup C \cup \{(q'_0, \bar{A}, \bar{a}b, q_1) \mid (q_0, A, ab, q_1) \in H\} \cup \{(q, \underline{B}, \underline{c}d, q'_F) \mid (q, B, cd, q_F) \in H\}$$

Ak sa nad H' trochu zamyslíme, tak je jasné, že v q'_0 , resp. v q'_F síce máme kopírovacie cykly, ale nebudeme ich používať. Keby sme totiž použili ľubovoľný kopírovací cyklus v q'_0 , tak sa už z tohto stavu nikdy nedostaneme, pretože z neho vedú iba šípky na nadčiarknutý, teda prvý, symbol vetnej formy. Čo sa týka stavu q'_F , tak do neho sa možno dostať iba na podčiarknutý, teda posledný, symbol vetnej formy.

Aby sme našu konštrukciu príliš nepretechnizovali, nebudeme sa zaoberať detailami ohľadom počiatočného neterminálu $\underline{\bar{q}}_0$ a vynecháme aj prípady, kedy M “príliš veľa” vymazáva, teda ak sa v odvodení môže vyskytnúť vetná forma obsahujúca jediný symbol, prípadne ε . Pozrime sa teraz na g -systém, ktorý sme zkonštruovali. Keby sme uvažovali $G \in \mathcal{G}_\varepsilon$, tak už teraz máme (až na prvý a posledný symbol, s ktorým budeme pracovať neskôr) G' ekvivalentný s G a splnené (a) aj (b). Ale my uvažujeme $G \in \mathcal{G}$. Uvedomme si, aké nepríjemnosti nám môže spôsobiť skutočnosť, že 1- a -prekladač môže zapisovať na výstup ε . Môže sa stať, že v H existuje $(q_0, A, \varepsilon, q_1)$. Podľa doterajšej konštrukcie by sme

³ako sa neskôr ukáže, tak nie nutne pre úplne všetky, stačí pre niektoré

⁴Zrejme by nestačilo dodať kopírovacie cykly do q_0 , resp. q_F . Mohlo by sa totiž ľahko stať, že by sme takto zkonštruovaným 1- a -prekladačom akceptovali aj to, čo 1- a -prekladač v G neakceptoval

do H' pridali $(q'_0, \bar{A}, \varepsilon, q_1)$. Tým by sme ale vymazali prvý symbol vetnej formy a 1- a -prekladač by nepracoval v ďalších krokoch odvodu správne. Podobne sa nám môže stať, že

v H existuje (q, B, ε, q_F) , potom by sme do H' pridali $(q, \underline{B}, \varepsilon, q'_F)$, teda by sme si zmazali posledný (podčiarknutý) symbol vetnej formy a v ďalšom kroku odvodenia by nastali problémy s akceptovaním. Ukazuje sa teda, že predchádzajúcu konštrukciu možno použiť iba na tie (q, a, u, p) , kde $u \neq \varepsilon$ (zámerne sme do tretej komponenty vždy písali reťazec $w \in (N' \cup T)^+$).

Pre ε -výstupy 1- a -prekladača použijeme nasledovnú konštrukciu:

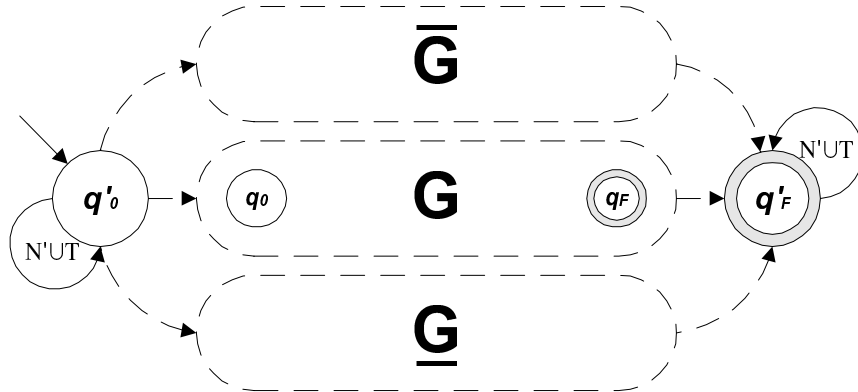
- (a) 1- a -prekladaču M' pridáme nové stavy tak, že pre každý stav q 1- a -prekladača M vyrobíme nový stav \bar{q} . V týchto stavoch si budeme pamätať, že sme si zmazali prvý symbol vetnej formy a keď budeme robiť v danom kroku odvodenia prvý ne- ε výstup, tak prvý symbol z neho bude zároveň aj prvým symbolom vetnej formy, a tak mu pridáme čiaru hore. Teraz to všetko formálne zapíšeme. Označme \bar{H} prechodovú množinu, ktorú definujeme nasledovne ($a, b \in (N \cup T)$, $u \in (N \cup T)^*$):

$$\begin{aligned} \bar{H} = & \{(q'_0, \bar{A}, \varepsilon, \bar{q}_1) \mid (q_0, A, \varepsilon, q_1) \in H\} \cup & \text{pamätáme si, že sme zmazali } \bar{A} \\ & \cup \{(\bar{q}, a, \varepsilon, \bar{p}) \mid (q, a, \varepsilon, p) \in H\} \cup & \text{stále sme nezapísali prvý symbol} \\ & \cup \{(\bar{q}, a, \bar{b}u, p) \mid (q, a, bu, p) \in H\} & \text{zapíšeme } \bar{b}u \end{aligned}$$

- (b) 1- a -prekladaču M' pridáme nové stavy tak, že pre každý stav q 1- a -prekladača M vyrobíme nový stav \underline{q} . Tieto stavy budeme používať na to, aby sme si nezmazali posledný (podčiarknutý) symbol vetnej formy. Tu to však nebude také jednoznačné ako pri prvom symbole. Pretože 1- a -prekladač sa nemôže vracat, tak po tom, ako zmaže posledný symbol, už nemôže označiť čiarou dole nejaký iný. Na to, že raz zmaže posledný symbol vetnej formy, musí prísť “dostatočne skoro”, využijeme možnosť nedeterminizmu. Uhadneme, že istý symbol vo vetnej forme je posledný, ktorý reálne zapisujeme, a že to, čo vznikne prepísaním symbolov za ním budú iba ε , a potom len kontrolujeme, či sme hádali správne. Formálne zapísané v prechodovej množine \underline{H} ($w \in (N \cup T)^*$):

$$\begin{aligned} \underline{H} = & \{(q, a, w\underline{b}, \underline{p}) \mid (q, a, wb, p) \in H\} \cup & \text{nedet. zapíše nový posledný symbol} \\ & \cup \{(\underline{q}, a, \varepsilon, \underline{p}) \mid (q, a, \varepsilon, p) \in H\} \cup & \text{stále maže všetky symboly} \\ & \cup \{(\underline{q}, \underline{a}, \varepsilon, \underline{q}'_F) \mid (q, a, \varepsilon, q_F) \in H\} & \text{ak zmaže posledný symbol, akceptuje} \end{aligned}$$

Vytvorili sme akoby virtuálne g -systémy $G, \underline{G}, \bar{G}$ (obr.2.6), pričom v jednom kroku odvodenia sa môžeme medzi nimi pohybovať. Neexistujú však žiadne šípky $G \rightarrow \bar{G}$, $\underline{G} \rightarrow G$, $\underline{G} \rightarrow \bar{G}$.

Obr. 2.6: 1- a -prekladač g -systému G'

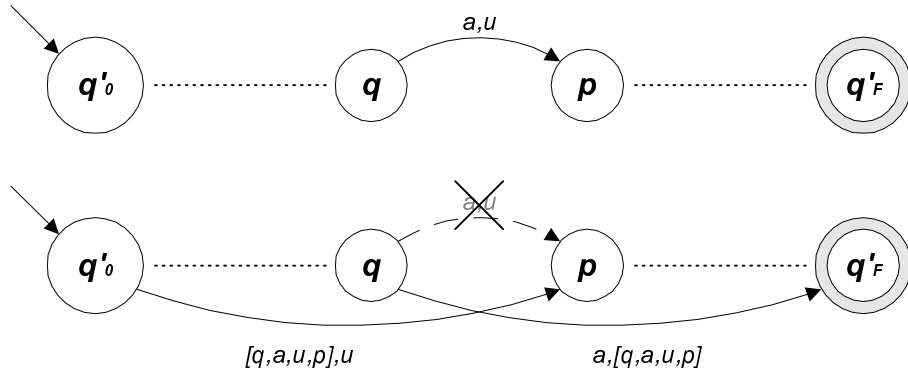
Na to, aby sme mali $L(G) = L(G')$ ešte potrebujeme v istom kroku odznačiť prvý aj posledný označený symbol. Avšak keďže máme v 1- a -prekladači g -systému G' šípky z q'_0 do iného stavu, resp. šípky do q'_F z iného stavu (teda nie kopírovacie cykly v týchto stavoch) iba na označený symbol, tak s odznačenou vetnou formou už ďalej nepohneme. Z toho plynie, že symboly možno odznačiť len v poslednom kroku odvodnenia, teda vtedy, ak všetky symboly vetnej formy, okrem prvého a posledného, sú terminály a aj prvý a posledný symbol (odhliadnuc od označenia) sú terminály. Teda opäť nedeterministicky hádame posledný krok. Formálne definujeme:

$$H_T = \{(q'_0, \bar{a}, a, q_T), (q_T, a, a, q_T), (q_T, \underline{a}, a, q'_F) \mid a \in T\}$$

q_T je nový stav 1- a -prekladača g -systému G' . Zachovali sme konzistentnosť v tom zmysle, že z q'_0 vychádzajú, okrem kopírovacích cyklov, iba šípky na prvý (nadčiarknutý) symbol a do q'_F vchádzajú, okrem kopírovacích cyklov, iba šípky na posledný (podčiarknutý) symbol vetnej formy, teda máme $L(G) = L(G')$, pričom $G' = (N', T, M', \underline{\sigma})$. Čo sa týka M' pre nás je zaujímavé, ako sa zmenila prechodová množina: keď v M to bola H , tak v M' to bude $H_{M'} = H' \cup \bar{H} \cup \underline{H} \cup H_T$. Pokiaľ ide o stavy a abecedy, ich konštrukcia by mala byť z už uvedeného zrejماً.

2. Ku $G' = (N', T, M', \underline{\sigma})$ zostrojíme ekvivalentný g -systém G'' tak, že prerušíme všetky vnútorné cykly (teda tie, ktoré nie sú kopírovacie v počiatočnom alebo koncovom stave). Vonkajšou šípkou 1- a -prekladača nazveme takú, ktorá buď vychádza z počiatočného stavu, alebo vchádza do akceptačného stavu (v našom prípade ide o stavy q'_0, q'_F). Ostatné šípky nazveme vnútorné. Pri odstraňovaní cyklov budeme postupovať nasledovne:

- (a) stavy budú rovnaké ako v G'
- (b) všetky vonkajšie šípky necháme tak ako sú
- (c) každú vnútornú šípku nahradíme dvoma novými nasledovne: ak $(q, a, u, p) \in H_{M'}$, tak $(q, a, u, p) \notin H_{M''}$, $(q, a, [q, a, u, p], q'_F) \in H_{M''}$, $(q'_0, [q, a, u, p], u, p) \in H_{M''}$, pričom $[q, a, u, p]$ budú nové neterminály⁵ (obr.2.7)

Obr. 2.7: Nahrádzanie vnútorných šípok v G''

Môže sa naskytnúť otázka: prečo sme nenahradzovali aj vonkajšie šípky? Odpoveď je veľmi jednoduchá: pretože ony žiadne cykly vytvárať nemohli, tak sme G' konštruovali. Malo by byť zrejmé, že takto sme odstránili všetky cykly, okrem kopírovacích v počiatočnom a koncovom stave, lebo teraz všetky šípky vychádzajú z q'_0 alebo vchádzajú do q'_F a toto sú jediné šípky v G'' . Rovnako zrejmé by malo byť $L(G') = L(G'')$, v G'' sme iba nahradili jeden paralelný krok n sekvenčnými, kde n je počet šípok v jednom paralelnom kroku.

⁵Ak sa čitateľ trochu zamyslí, malo by mu byť jasné, že v každom kroku môže byť vo vetnej forme najviac jeden takýto neterminál

Máme zkonštruovaný g -systém G'' taký, že $L(G) = L(G'')$ a $G'' \in \mathcal{S}$, teda naše “zosekvenčňovanie” g -systému G je na konci. \square

Nasledujúce tvrdenia hovoria niečo o zložitosti g -systému ktorý sme práve zostrojili v predchádzajúcej konštrukcii a priamo z nej vyplývajú.

Veta 2.5.2. (*Vzťah popisnej zložitosti sekvenčných a paralelných g -systémov*)

- $\forall L \text{ } STATE_{\mathcal{S}}(L) \leq 3.STATE_{\mathcal{G}}(L) + 3$
- $ARC_{\mathcal{S}}(L) \leq 32.STATE_{\mathcal{G}}(L) + 22.\#\Sigma_L$

Je dobré si uvedomiť, že zosekvenčením g -systému sme nepoužili žiadny priestor navyše, o čom hovorí nasledujúca veta.

Veta 2.5.3. $SPACE_{\mathcal{S}}(f(n)) = SPACE_{\mathcal{G}}(f(n))$ pre $\forall f(n)$

Veta 2.5.4. Pre ľubovoľný jazyk L a ľubovoľný $G \in \mathcal{G}$ taký, že $L = L(G)$ platí:

$$L \in TIME_{\mathcal{S}}(SPACE_{\mathcal{G}}(G, n).TIME_{\mathcal{G}}(G, n))$$

Veta 2.5.4 hovorí o akomsi hornom odhade počtu krokov sekvenčných g -systémov v porovnaní s paralelnými. Na bližšie pochopenie tohto tvrdenia si stačí uvedomiť, že sekvenčný g -systém môže v jednom kroku vďaka tomu, že nemá vnútorné cykly, prepísať len istý, vo všeobecnosti malý, úsek vetnej formy na rozdiel od paralelného g -systému, ktorý môže v jednom kroku prepísať celú vetnú formu. Teda ak chce sekvenčný g -systém odsimulovať jeden krok paralelného g -systému, musí urobiť { rádovo dĺžka vetnej formy } krokov. Ak chceme sekvenčne odsimulovať celý výpočet paralelného g -systému, dostávame spomínané tvrdenie.

Keď sa na tento problém pozrieme z opačnej strany (keď chceme jazyk generovaný sekvenčným g -systémom, generovať paralelným g -systémom), podobná úvaha nám umožňuje pretransformovať dolný odhad počtu krokov pre sekvenčné g -systémy na dolný odhad počtu krokov pre paralelné g -systémy. Dostávame teda nasledujúce tvrdenie.

Veta 2.5.5. $\overline{TIME}_{\mathcal{S}_\varepsilon}(f(n)) \subseteq \overline{TIME}_{\mathcal{G}_\varepsilon}(\frac{f(n)}{n})$

Toto tvrdenie nám ukazuje, že vzťah paralelných a sekvenčných g -systémov je lineárny a teda, že paralelizmus nám vo všeobecnosti veľmi nepomôže (aspoň nie nejak dramaticky), ako si však neskôr ukážeme, existujú tzv. “rýchlo generovateľné” jazyky, kde je rozdiel výraznejší.

Príklad 2.5.1. Je známe, že $L = \{waw \mid w \in \{a, b\}^*\} \in \overline{TIME}_{\mathcal{S}_\varepsilon}(n^2)$, teda podľa vety 2.5.5 $L \in TIME_{\mathcal{G}_\varepsilon}(n)$. Paralelizmus teda tomuto jazyku veľmi nepomôže, nie je totiž exponenciálny

2.6 Normálové tvary g -systémov

Definícia 2.6.1. Hovoríme, že g -systém je v normálovom tvare, ak spĺňa nasledujúce podmienky:

1. existuje kopírovací cyklus pre $\forall a \in N \cup T$ v q_0 aj v q_F
2. iba kopírovacie cykly vstupujú do q_0 a vystupujú z q_F
3. terminálne symboly sa iba kopírujú
4. g -systém je bez ε

Označenie: \mathcal{N} je trieda všetkých g -systémov v normálnom tvare

Veta 2.6.1. $\mathcal{L}_{\mathcal{N}} = \mathcal{L}_{\mathcal{G}_\varepsilon}$

Dôkaz: Inklúzia \subseteq je zrejmá vďaka štvrtej podmienke. Dokážeme opačnú inklúziu:

Nech $G = (N, T, M, \sigma) \in \mathcal{G}_\varepsilon$. Chceme zostrojiť $G'' \in \mathcal{N}$ taký, že $L(G'') = L(G)$, teda chceme, aby G'' spĺňal všetky štyri podmienky z definície \mathcal{N} . Keďže $G \in \mathcal{G}_\varepsilon$ tak podmienka 4 je automaticky splnená. G'' zostrojíme v dvoch krokoch:

1. Najskôr zostrojíme $G' = (N', T, M', \sigma)$ taký, že $L(G') = L(G)$ a G' bude spĺňať tretiu podmienku z definície \mathcal{N} :
 - $N' = N \cup \{\xi_a \mid a \in T\}$
 - $\forall a \in T$: všetky výskyty terminálu a v H nahradíme novým neterminálom ξ_a
 - v q_0 nedeterministicky uhadneme, že vetná forma obsahuje už len neterminály typu ξ_a a celú ju zterminálnime. Do M' pridáme nový stav q' a do H' pridáme štvorice: pre $\forall a \in T$ (q_0, ξ_a, a, q') a (q', ξ_a, a, q') , pričom q' bude akceptačným stavom.
2. Na G' použijeme konštrukciu podobnú s prvou časťou konštrukcie z kapitoly 2.5, ktorá nám zabezpečí splnenie podmienok 1 a 2. Všimnime si, že keďže pracujeme s bez ε g -systémami, tak nemusíme stroj násobovať stavy, a teda vychádzajú aj lepšie odhady popisnej zložitosti.

□

Dôsledok 2.6.1. Pre každý jazyk $L \in \mathcal{L}_{\mathcal{G}_\varepsilon}$ platí:

1. $STATE_{\mathcal{N}}(L) \leq STATE_{\mathcal{G}_\varepsilon}(L) + 3$
2. $ARC_{\mathcal{N}}(L) \leq 12 \cdot ARC_{\mathcal{G}_\varepsilon}(L) + 14 \cdot \#\Sigma_L$
3. $SPACE_{\mathcal{N}}(n) = SPACE_{\mathcal{G}_\varepsilon}(n) = \mathcal{L}_{CS}$
4. $TIME_{\mathcal{N}}(f(n)) = TIME_{\mathcal{G}_\varepsilon}(f(n))$

Označenie: $STATE_{\mathcal{N}}(n) = \{L \mid \exists G \in \mathcal{N}, STATE(G) \leq n, L = L(G)\}$

Veta 2.6.2. $STATE_{\mathcal{N}}(n)$ je \mathcal{AFL} pre⁶ $\forall n > 1$

Označenie: $\mathcal{N}_{i,j}$ - trieda všetkých sekvenčných g -systémov v normálnom tvare, ktoré majú najviac i stavov a najviac j neterminálov, pričom sú dovolené ε prechody v 1- a -prekladači.

⁶pre $n = 1$ by boli problémy s h^{-1}

Veta 2.6.3. $\mathcal{L}_{\mathcal{N}_{6,2}} = \mathcal{L}_{\mathcal{N}_{5,3}} = \mathcal{L}_{\mathcal{N}_{4,4}} = \mathcal{L}_{RE}$

Pre $\mathcal{N}_{6,2}$ tvrdenie platí, ak g -systém začína svoju prácu z počiatočného slova, otvoreným problémom je, či platí aj pri použití počiatočného neterminálu.

Dôsledkom tejto vety sú niektoré normálové tvary pre frázové gramatiky:

Dôsledok 2.6.2. K ľubovoľnému jazyku $L \in \mathcal{L}_{RE}$ existuje taká frázová gramatika, že všetky jej pravidlá sú tvaru:

1. $\sigma \rightarrow u$ alebo $AB \rightarrow \varepsilon$ a $CD \rightarrow \varepsilon$ kde $N = \{\sigma, A, B, C, D\}$ a $u \in (N \cup T)^*$
2. $\sigma \rightarrow u$ alebo $ABBBAA \rightarrow \varepsilon$ kde $N = \{\sigma, A, B\}$ a $u \in (N \cup T)^*$
3. $\sigma \rightarrow u$ alebo $ABC \rightarrow \varepsilon$ kde $N = \{\sigma, A, B, C\}$ a $u \in (N \cup T)^*$

Otvorenými problémami zostávajú:

- $\mathcal{N}_{5,2} \stackrel{?}{=} \mathcal{L}_{RE}$
- $\mathcal{N}_{4,2} \stackrel{?}{=} \mathcal{L}_{RE}$
- $\mathcal{N}_{4,3} \stackrel{?}{=} \mathcal{L}_{RE}$

2.7 Charakterizácia triedy $TIME_{\mathcal{G}}(f(n))$ pomocou sekvenčného priestoru

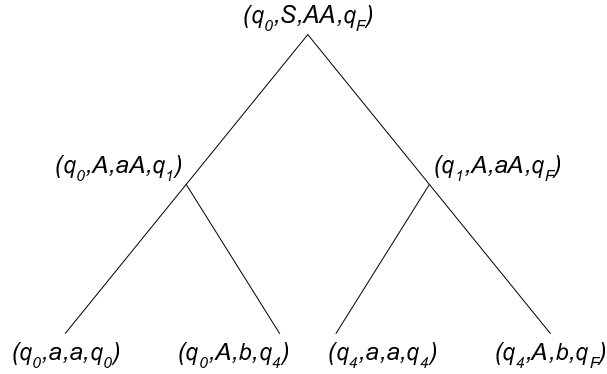
Definícia 2.7.1. Nech D je odvodenie slova $w \in L(G)$ g -systémom $G = (N, T, M, \sigma)$, kde $M = (K, \Sigma, \Sigma, H, q_0, q_F)$. Strom odvodenia (ozn. T_D) nazývame strom, ktorého vrcholy sú označené ako štvorice z H , pričom označenie koreňa T_D je tvaru (q_0, σ, u, q_F) , kde $u \in (N \cup T)^*$. Vrchol s označením $(q, a, b_1 b_2 \dots b_k, p)$ má k synov $(p_1, b_1, u_1, p_2)(p_2, b_2, u_2, p_3) \dots (p_k, b_k, u_k, p_{k+1})$, kde $\forall u_i \in (N \cup T)^*$. Postupnosť štvoríc na každej úrovni stromu je výpočet 1- a -prekladača. Zreťazeníím tretích komponent štvoríc na k -tej úrovni dostaneme k -tu vetnú formu výpočtu G . Teda zreťazením tretích komponent štvoríc na poslednej úrovni⁷ dostaneme slovo w .

Príklad 2.7.1. Zoberme si g -systém a jeho 1- a -prekladač pre jazyk $L = \{ww \mid w \in \{a, b\}^*\}$ z príkladu 2.1.1. Zoberme si jedno konkrétne odvodenie $S \Rightarrow AA \Rightarrow aAaA \Rightarrow abab$. Jednotlivým krokom tohto odvodenia zodpovedá v 1- a -prekladači výpočet:

- $S \Rightarrow AA \rightsquigarrow (q_0, S, AA, q_F)$
- $AA \Rightarrow aAaA \rightsquigarrow (q_0, A, aA, q_1)(q_1, A, aA, q_F)$
- $aAaA \Rightarrow abab \rightsquigarrow (q_0, a, a, q_0)(q_0, A, b, q_4)(q_4, a, a, q_4)(q_4, A, b, q_F)$

Strom tohto odvodenia je na obrázku 2.8.

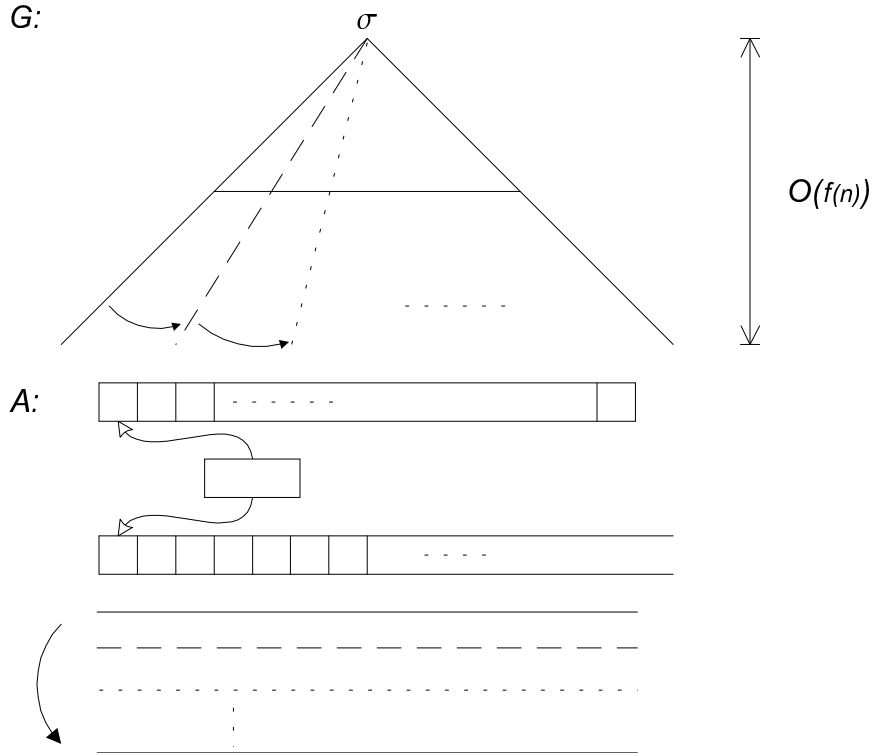
⁷hĺbka stromu odvodenia $\geq TIME(G, w)$

Obr. 2.8: Strom zodpovedajúci odvodeniu $S \Rightarrow AA \Rightarrow aAaA \Rightarrow abab$

Lema 2.7.1. $TIME_G(f(n)) \subseteq 1NSPACE(f(n))$ pre $\forall f(n)$.

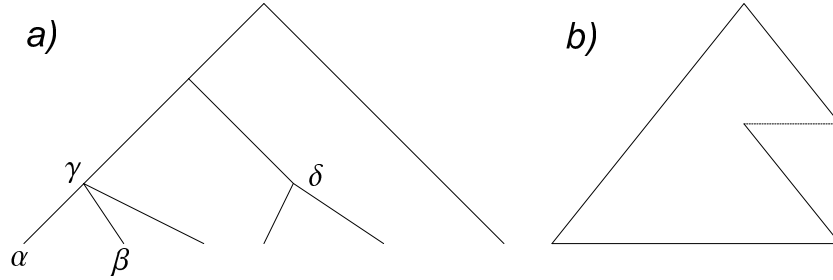
Dôkaz: Nech $G = (N, T, M, \sigma)$ je g -systém pracujúci v čase $O(f(n))$. Chceme skonštruovať Turingov stroj A s jednosmernou vstupnou páskou, ktorý bude simulovať G v priestore $O(f(n))$. Uvažujme slovo $w \in L(G)$ a jeho príslušný strom odvodu T . Chceme ukázať, že A akceptuje w práve vtedy, keď $w \in L(G)$. A bude na svojej pracovnej páske zapisovať cesty z T vedúce od koreňa k listom (obr.2.9). A bude hádať tieto cesty a overovať, či jednotlivé štvorice na rovnakej úrovni T tvoria výpočet 1- a -prekladača M a či zreteženie výstupov štvoriec v listoch T tvoria w .

Obr. 2.9: Simulácia g -systému G Turingovým strojom A

A najprv uhádne a zapíše na pracovnú pásku cestu z koreňa do najľavejšieho listu α , pričom musí skontrolovať či prvá štvorica je tvaru (q_0, σ, u, q_F) a ostatné štvorice musia začínať v stave q_0 a prepisovať prvý symbol výstupu predchádzajúcej štvorice. Navyše výstup listu α musí byť

prefixom slova w . Ak nejaká z týchto podmienok neplatí, tak A neuhádol najľavejšiu cestu správne a zasekne sa. Ak A uhádol, tak nahradí štvoricu α jeho najľavejším bratom β (to samozrejme tiež uhádne (obr.2.10a) a zaznačí si, že β je druhým synom ich spoločného otca γ . A overí, či β je dobre uhádnutý t.j. počiatočný stav β je rovnaký ako koncový stav α , β prepisuje druhý symbol výstupu γ a výstup β je rovnaký ako ďalšia časť w (bez prefixu, ktorý bol vo výstupe α). Takto A pokračuje až kým neuhádne a neoverí posledného syna γ . Potom A nahradí γ jeho najľavejším bratom δ (podobne ako bol α nahradený β). Teda A robí prehľadávanie do hĺbky, pričom si treba uvedomiť, že pri návrate na vyššiu úroveň v strome, si A musí pamätať koncové stavy jednotlivých vrcholov, aby mohol pri hádaní ďalších vrcholov overiť správnu následnosť.

Obr. 2.10: Nahrádzanie hrán v 1- a -prekladači M

Týmto spôsobom A pokračuje až kým vo výstupoch listov nenájde celé slovo w . Potom už A vie, že všetky ostatné neoverené listy musia mať na výstupe ε (obr.2.10b). Teda zvyšné cesty bude A hľadať s tým, že v listoch musí byť na výstupe ε . Keď A dosiahol najpravejší list (to je, ako inak, opäť uhádnuté), tak A overí či všetky koncové stavy vo všetkých štvoricách na celej pracovnej páske sú q_F . Ak je to tak, potom A akceptuje w .

Z konštrukcie A je zrejmé, že A akceptuje w práve vtedy, keď $w \in L(G)$. Keďže $w \in L(G)$, tak hĺbka stromu odvodenia nie je väčšia ako $c.f(|w|)$ kde c je konštanta nezávislá od w , teda hĺbka stromu odvodenia je $O(f(n))$, a teda A na akceptovanie slova w nepotrebuje viac políčok na páske ako $O(f(n))$ z čoho konečne plynie, že $L(G) \in 1NSPACE(f(n))$. \square

Lema 2.7.2. $1NSPACE(f(n)) \subseteq TIME_G(f(n))$ pre $f(n) = \Omega(\log n)$.

Dôkaz: Nech A je nedeterministický Turingov stroj s jednosmernou vstupnou páskou, ktorý akceptuje v priestore $O(f(n))$. Bez ujmy na všeobecnosti predpokladajme, že A má len jednu jednosmerne nekonečnú pracovnú pásku.

Očíslujme políčka pracovnej pásky $0,1,2,\dots$ Chceme skonštruovať g -systém G , ktorý simuluje A v čase $O(f(n))$. Jedna vetná forma G obsahuje informáciu o políčku pracovnej pásky A počas celého výpočtu. Nasledujúca vetá forma obsahuje informáciu o nasledujúcom políčku atď. Keďže A pracuje na najviac $O(f(n))$ políčkach, tak G potrebuje na vygenerovanie slova dĺžky n najviac $O(f(n))$ vetných foriem (t.j. G pracuje v čase $O(f(n))$). Samozrejme G musí zaručiť konzistentnosť medzi jednotlivými políčkami pásky, stavmi A a symbolmi na vstupnej páske podľa δ -funkcie A .

Uvažujme jeden výpočet A na vstupnom slove $w \in L(A)$. Nech s je priestor a t je čas potrebný na výpočet w . Odvodenie slova w g -systémom G je tvaru:

$$\sigma = w_0 \xRightarrow{k} w_k \Rightarrow w'_k \Rightarrow w_{k+1} \Rightarrow w'_{k+1} \Rightarrow \dots \Rightarrow w_{k+s} \Rightarrow w'_{k+s} \Rightarrow w$$

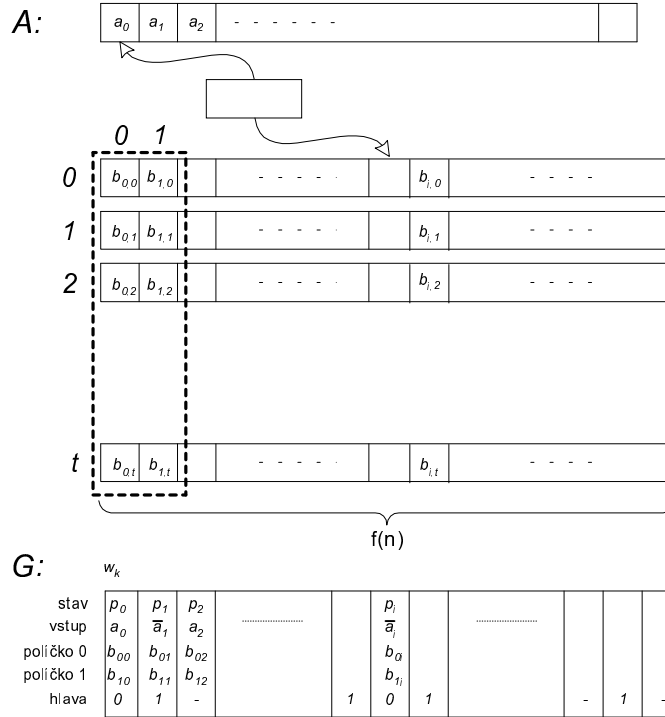
kde vetná forma w_{k+j} drží obsah j -teho a $j+1$. políčka A v celom výpočte $A(w)$ a vetná forma w'_{k+j} je použitá na overenie či uhádnuté obsahy sú legálne vzhľadom na δ -funkciu A .

i -ty symbol vetnej formy w_{k+j} je päťposchodový symbol obsahujúci:

- stav p_i , v ktorom je A v čase i (p_{t+1} je akceptujúci)
- symbol a_i , ktorý v čase i číta vstupná hlava A , pričom tento symbol si označíme, ak v čase i A posúva hlavu na vstupe

- symbol $b_{j,i}$, ktorý je na j -tom políčku pracovnej pásky A v čase i
- symbol $b_{j+1,i}$, ktorý je na $j + 1$. políčku pracovnej pásky A v čase i
- špeciálny symbol 0, ak hlava bola na j -tom políčku, špeciálny symbol 1, ak hlava bola na $j + 1$. políčku a v ostatných prípadoch špeciálny symbol -

V prvých k -krokoch G odvodí (uhádne⁸) vetnú formu w_k dĺžky $t + 1$ t.j. postupnosť stavov, ktorými A prechádza počas výpočtu na w , vstupné slovo a časy, v ktorých A pohne hlavou na vstupe, obsahy nultého a prvého políčku pracovnej pásky A počas celého výpočtu a časy výskytu hlavy na nultom políčku pracovnej pásky. Schématicky vyzerá vetná forma ako na obrázku 2.11.

Obr. 2.11: Simulácia TS A g -systémom G

V kroku $k + 1$ G overí či, to čo uhádol v predchádzajúcom kroku je v súlade s δ -funkciou A a vygeneruje⁹ w'_k . Ak to bolo uhádnuté dobre, tak G vygeneruje w_{k+1} t.j. prvé a druhé poschodie bude rovnaké ako v w'_k , štvrté poschodie w'_k bude vo w_{k+1} tretím poschodím, a kde bol v piatom poschodí w'_k špeciálny symbol 1, tam bude v piatom poschodí w_{k+1} špeciálny symbol 0, ostatné G uhádne¹⁰ (obr.2.12). V ďalšom kroku G overí či to čo uhádol teraz je legálne vzhľadom na δ -funkciu A a vygeneruje $w'_{k+1} \dots$

Overovanie vo všeobecnosti vyzerá tak, že G akoby sa naraz pozeral na dva susedné päťposchodové symboly, takže vidí isté malé okolie (2 symboly) pracovnej pásky v istom malom časovom úseku (2 takty TS) a k zmenám na pracovnej páske hľadá príslušnú časť δ -funkcie, ktorá je schopná takúto zmeny spôsobiť. Ak takúto časť δ -funkcie A nájde, tak tieto dva päťposchodové symboly

⁸to sa dá na $O(f(|w|))$ krokov keďže A pracuje v priestore $O(f(|w|))$ a teda v čase $O(|w| \cdot c^{f(|w|)})$ pre nejakú konštantu c t.j. počet všetkých možných konfigurácií A pri výpočte w . g -systém vie toľkoto symbolov vygenerovať v logaritmickom čase, čo je v tomto prípade $O(f|w|)$.

⁹tento krok je naozaj iba overovací, to znamená, že ak G uhádol dobre, tak $w'_k = w_k$ inak sa G zasekne

¹⁰t.j. G uhádne symboly na druhom políčku pracovnej pásky A počas celého výpočtu a časy výskytu hlavy na prvom políčku

môžu stáť vedľa seba a G sa posunie o jeden päťposchodový symbol. Takto môže G overiť celú vetnú formu.

G pokračuje v striedaní hádacích a overovacích krokov, až kým neodvodí vetnú formu bez špeciálnych symbolov výskytu hlavy na pracovnej páske A t.j. v piatom poschodí vetnej formy sa nevyskytuje 0 ani 1. To znamená, že G odsimuloval celý výpočet A .

$G:$ w_{k+1}

stav	p_0	p_1	p_2			p_i						p_t
vstup	a_0	\bar{a}_1	a_2		\bar{a}_i					a_t
políčko 1	b_{10}	b_{11}	b_{12}			b_{1i}						b_{1t}
políčko 2	b_{20}	b_{21}	b_{22}			b_{2i}						b_{2t}
hlava	-	0	1		0	1	-		-	-	0	

Obr. 2.12: Posun symbolov vo vetnej forme

V poslednom kroku G prepíše vetnú formu tak, že každý päťposchodový symbol sa prepíše na symbol z druhého poschodia (t.j. symbol zo vstupnej pásy A) ak bol tento symbol označený, inak sa celý päťposchodový symbol prepíše na ε .

Zrejme $w \in L(G) \iff$ ak w je akceptované A . Naviac w je vygenerované v čase $O(f(n)) + O(2f(n)) = O(f(n))$. Samozrejme dva kroky odvodenia G $w_l \Rightarrow w'_l \Rightarrow w_{l+1}$ sa dajú nahradiť jedným, potom w je vygenerované v čase $O(f(n)) + O(f(n)) = O(f(n))$. Tento spôsob odvodenia sme zvolili iba pre lepšiu čitateľnosť dôkazu. \square

Predchádzajúce dve lemy nám umožňujú vysloviť nasledujúce tvrdenie:

Veta 2.7.1. $TIME_G(f(n)) = 1NSPACE(f(n))$ pre $f(n) \geq \log n$.

Ak si uvedomíme, že pre $f(n) \geq n$ je pracovná páska Turingovho stroja dosť dlhá, aby sme si na nej zapamätali vstup, potom $1NSPACE(f(n)) = NSPACE(f(n))$.

Ďalším jednoduchým pozorovaním zistíme, že ak $f(n) \geq n$, tak priestor na TS a na g -systémoch je ekvivalentný, teda $NSPACE(f(n)) = SPACE_G(f(n))$.

Môžeme teda vysloviť nasledovné dôsledky predchádzajúcej vety:

Dôsledok 2.7.1. $TIME_G(f(n)) = NSPACE(f(n))$ pre $f(n) \geq n$.

Dôsledok 2.7.2. $TIME_G(f(n)) = SPACE_G(f(n))$ pre $f(n) \geq n$.

2.8 Niektoré vlastnosti “rýchlo generovateľných” jazykov

“Rýchlo generovateľné” jazyky nazývame také jazyky z triedy $TIME_{\mathcal{G}}(f(n))$, pre ktoré $f(n) < n$.

Veta 2.8.1. $TIME_{\mathcal{G}}(\log^p n)$ je \mathcal{AFL} pre¹¹ $p \geq 1$.

Veta 2.8.2. $TIME_{\mathcal{G}}(\log^p n) \subsetneq TIME_{\mathcal{G}}(\log^q n)$ pre $q > p > 1$.

Dôsledok 2.8.1. Hierarchia $TIME_{\mathcal{G}}(\log^p n)$ pre $p > 1$ je nekonečná.

Veta 2.8.3. Pre každý jazyk $L \in \mathcal{L}_{RE}$ existuje $L' \in TIME_{\mathcal{G}}(\log n)$ a existuje homomorfizmus h taký, že $L = h(L')$.

Dôkaz: Táto veta nám hovorí, že ku každému jazyku $L \in \mathcal{L}_{RE}$ vieme nájsť g -systém G pracujúci v logaritmickom čase a homomorfizmus h taký, že $h(L(G)) = L$. Veta 2.2.1 nám hovorí, že vieme k L nájsť príslušný g -systém G , ale nezaručuje, že bude pracovať v logaritmickom čase. G upravíme na G' nasledovne:

- Do 1- a -prekladača G zavedieme nový terminál γ
- Každú štvoricu tvaru (q_0, σ, u, p) nahradíme štvoricou $(q_0, \sigma, \gamma u, p)$
- Pridáme štvoricu $(q_0, \gamma, \gamma\gamma, q_0)$

Lahko vidno, že takto upravený g -systém G' generuje jazyk

$$L' = \{\gamma^{2^m} w \mid w \in L(G) \text{ a } m \text{ je počet krokov odvodu } w \text{ v } G\}$$

Zamyslime sa teraz nad časovou zložitou G' . Zoberme si nejaké slovo $u = w\gamma^{2^k} \in L'$ pre nejaké k . Zrejme $|u| \geq 2^k$, ale G' toto slovo vygeneruje v k krokoch, teda v logaritmickom čase, a teda $L' \in TIME_{\mathcal{G}}(\log n)$. Homomorfizmus h zvolíme takto:

- $\forall a \in T : h(a) = a$
- $h(\gamma) = \varepsilon$

To znamená, že h vymaže všetky γ zo slov $w \in L'$, ktoré sme zaviedli g -systémom G' . Teda $h(L') = L$. Ak sa nad touto konštrukciou ešte raz zamyslíme, zistíme, že my sme g -systém nejakým spôsobom “nezrýchľovali”, ale to, že sme jazyk dostali do logaritmickočasovej zložitosti sme dosiahli tým, že dĺžku slov z tohto jazyka sme natoľko zväčšili, že pri zachovaní počtu krokov odvodu bude tento jazyk vygenerovaný v logaritmickom čase vzhľadom na túto zväčšenú dĺžku slova. \square

Dôsledok 2.8.2. Trieda $TIME_{\mathcal{G}}(f(n))$ nie je uzavretá na ľubovoľný homomorfizmus.

2.9 Záverom o g -systémoch

Je vhodné si uvedomiť niekoľko významných faktov, ktoré nám model generatívnych systémov priniesol.

Pre známe paralelné gramatiky, ktoré dokážeme simulovať na g -systémoch, dostaneme priestorové ohraničenie najviac $1NSPACE(f(n))$. Podobne, ak navrhne nový paralelný model, ktorý vieme “tesne” simulovať na g -systémoch, dostaneme priestorové ohraničenie $1NSPACE(f(n))$. Navyše pre každý jazyk $L \in 1NSPACE(f(n))$ existuje nejaký typ paralelnej gramatiky, ktorá L dokáže generovať v čase $f(n)$.

¹¹rýchlejšie ako v logaritmickom čase g -systém nedokáže pracovať

2.10 Miery nedeterminizmu g-systémov

Pri simulácii 1NSPACE pomocou g-systému a pri simulácii PCGS pomocou g-systému (o 2 kapitoly ďalej) využijeme kopu nedeterministických rozhodnutí. Je celkom prirodzené si položiť otázku, čo sa stane, keď nedeterminizmus obmedzíme. Najskôr ale potrebujeme zaviesť vhodné miery pre nedeterminizmus.

Definícia 2.10.1. $NSTATE(G)$ označuje počet nedeterministických stavov 1-a-prekladača G , t.j. stavov q , pre ktoré existuje písmeno a a dva rôzne prechody (q, a, w_1, p_1) , (q, a, w_2, p_2) .

Veta 2.10.1. Pre každý g-systém existuje ekvivalentný g-systém s maximálne jedným nedeterministickým stavom.

Dôkaz: Predpokladajme, že daný g-systém je sekvenčný. Budeme postupne presúvať nedeterministické stavy ku začiatočnému. Napríklad ak máme dva rôzne prechody (q, a, w_1, p_1) , (q, a, w_2, p_2) , tak môžeme stav q rozdeliť na dva stavy q_1 , q_2 z ktorých každú bude deterministický. A všetky prechody tvaru (r, b, u, q) nahradíme prechodmi (r, b, u, q_1) a (r, b, u, q_2) . Takto presunieme rozhodnutie až k začiatočnému stavu, ktorý jediný bude nedeterministický. \square

Všimnime si, že táto konštrukcia nám vlastne len posuvala rozhodnutia do začiatočného stavu (kde ich ako keby vykonáme dopredu). Iný spôsob definovania nedeterminizmu popisuje nasledovná definícia.

Definícia 2.10.2. Nech $dec(q, a)$ je počet prechodov zo stavu q na písmeno a mínus jedna. Potom $dec(q)$ definujeme ako: $dec(q) = \sum_{a \in N \cup T} dec(q, a)$. A $dec(G) = \sum_{q \in K} dec(q)$.

Veta 2.10.2. Pre každý g-systém existuje ekvivalentný g-systém, kde platí $dec(G) = |N \cup T| + 1$.

Dôkaz: Formálny dôkaz je mierne odporný naznačíme len ideu. Uvažujme, že máme g-systém, kde jediný nedeterministický stav je začiatočný. Očíslujme si prechody vychádzajúce zo začiatočného stavu. V ňom sa automat rozhoduje medzi tým, či okopíruje dané písmeno, alebo začne budovať unárne počítadlo z nejakého nového neterminálu. V ďalších krokoch sa rozhodne, či zväčší počítadlo, alebo vykoná krok s číslom, ktoré udáva počítadlo – v tom prípade počítadlo zmaže. Všimnime si, že na každý znak z abecedy môžeme vykonať dve rôzne rozhodnutia a teda $deg(G) = |N \cup T| + 1$. \square

Kapitola 3

Kooperujúce distribuované systémy gramatík ($CDGS$)

V tejto kapitole ukážeme ďalšiu možnosť paralelizmu, kde viac gramatík pracuje na jednej spoločnej vetnej forme: gramatika dostane vetnú formu a pracuje na nej tak dlho, ako je jej určené...

Definícia 3.0.3. $CDGS$ je $(n+2)$ -tica $\Gamma = (T, G_1, G_2, \dots, G_n, S)$, kde $\forall i G_i = (N_i, T_i, P_i)$ je "bezkontextová gramatika bez počiatočného symbolu". $T \subseteq \bigcup_i T_i$, $S \in \bigcup_i N_i$ je počiatočný symbol

Definícia 3.0.4. Nech $\Gamma = (T, G_1, G_2, \dots, G_n, S)$. Krok odvodenia je relácia $\xrightarrow[\Gamma]{\leq k}$, kde $\xrightarrow[\Gamma]{\leq k} = \xrightarrow[\Gamma]{\leq k} i \in \{1, 2, \dots, n\}$ definovaná nasledovne: $\xrightarrow[\Gamma]{\leq k} = (\bigcup_{j=1}^k \xrightarrow[\Gamma]{j})$, podobne definujeme aj: $\xrightarrow[\Gamma]{\geq k}, \xrightarrow[\Gamma]{=k}$. Definujeme $x \xrightarrow[\Gamma]{\tilde{t}} y^1: x \xrightarrow[\Gamma]{t} y = x \xrightarrow[\Gamma]{t} y \ i \in \{1, 2, \dots, n\}$ platí práve vtedy, ak: $x \xrightarrow[\Gamma]{*} y$ a $\nexists z \neq y: y \xrightarrow[\Gamma]{\Rightarrow} z$

Definícia 3.0.5. Nech $f \in \{t, *, =, 1, = 2, \dots, \leq 1, \leq 2, \dots, \geq 1, \geq 2, \dots\}$ a nech Γ je $CDGS$. Potom jazyk definovaný systémom pri spôsobe prepisovania f je

$$L_f(\Gamma) = \{w \in T^* \mid \exists r, i_1, i_2, \dots, i_r \ S \xrightarrow[\Gamma_{i_1}]{f} w_1 \xrightarrow[\Gamma_{i_2}]{f} w_2 \xrightarrow[\Gamma_{i_3}]{f} \dots \xrightarrow[\Gamma_{i_r}]{f} w_r \equiv w\}$$

Príklad 3.0.1. $\Gamma = (\{a, b, c\}, G_1, G_2, S)$

$G_1 = (\{A, B\}, \{A', B', a, b, c\}, \{A \rightarrow aA'b, B \rightarrow cB', A \rightarrow ab, B \rightarrow c\})$ a

$G_2 = (\{S, S', A', B'\}, \{A, B\}, \{S \rightarrow S', S' \rightarrow AB, A' \rightarrow A, B' \rightarrow B\})$, potom

$$L_{=1}(\Gamma) = L_*(\Gamma) = L_{\leq k}(\Gamma) = L_{\geq 1}(\Gamma) = L_t(\Gamma) = \{a^n b^n c^m \mid n, m \geq 1, k \geq 1\}$$

$$L_{=2}(\Gamma) = L_{\geq 2}(\Gamma) = \{a^n b^n c^n \mid n \geq 1\}$$

$$L_{=k}(\Gamma) = L_{\geq k}(\Gamma) = \emptyset \text{ pre } k \geq 3$$

Príklad 3.0.2. $\Gamma = (\{a\}, G_1, G_2, G_3, S)$

$G_1 = (\{S\}, \{A\}, \{S \rightarrow AA\})$

$G_2 = (\{A\}, \{S\}, \{A \rightarrow S\})$ a

$G_3 = (\{A\}, \{a\}, \{A \rightarrow a\})$. Potom $L_t(\Gamma) = \{a^{2^n} \mid n \geq 1\}$

¹ďalej budeme písať len $x \xrightarrow[\Gamma]{t} y$

Príklad 3.0.3. $\Gamma = (\{a, b, c\}, G_1, G_2, G_3, S)$
 $G_1 = (\{S, A, A'\}, \{a, b, c\}, \{S \rightarrow S, S \rightarrow AcA, A' \rightarrow A\})$
 $G_2 = (\{S, A, A'\}, \{a, b, c\}, \{A \rightarrow aA', a \rightarrow a\})$ a
 $G_3 = (\{S, A, A'\}, \{a, b, c\}, \{A \rightarrow bA', A \rightarrow b\})$. Potom $L_{=2}(\Gamma) = L_{\geq 2}(\Gamma) = \{wcw \mid w \in \{a, b\}^+\}$

Skúmali sa viaceré možnosti voľby T :

Definícia 3.0.6. Akceptačný štýl definujeme nasledovne:

$$arb\ T \subseteq \bigcup_i T_i \text{ (arbitrary)}$$

$$ex\ T = \bigcup_i T_i \text{ (exactly)}$$

$$all\ T = \bigcap_i T_i$$

$$one\ T = T_i \text{ pre nejaké } i$$

Označenie: $f \in \{*, t, =, 1, =, 2, \dots, \leq 1, \leq 2, \dots, \geq 1, \geq 2, \dots\} = D$ $D' = \{*, =, 1, \geq 1, \leq 1, \leq 2, \dots\}^2$ $A \in \{arb, ex, all, one\}$. $(CD_n CF, f, A)$ označuje triedu s bezkontextovými komponentami (najviac n) s akceptačným štýlom A . $(CD_* CF, f, A)$ označuje triedu s ľubovoľným počtom bezkontextových komponent s akceptačným štýlom A .

Veta 3.0.3. $\mathcal{L}(CD_* CF, f, arb) = \mathcal{L}(CD_* CF, f, ex) = \mathcal{L}(CD_* CF, f, all) = \mathcal{L}(CD_* CF, f, one)$

Dôkaz:

$$\mathcal{L}(CD_* CF, f, arb) = \mathcal{L}(CD_* CF, f, all)$$

\subseteq : Nech $\Gamma \in \mathcal{L}(CD_* CF, f, arb)$. Zostrojíme ekvivalentnú $\Gamma' \in \mathcal{L}(CD_* CF, f, all)$: $\Gamma = (T, G_1, \dots, G_n, S)$ $\Gamma' = (T, G'_1, \dots, G'_n, G_{n+1}, S')$

(a) $f = t$ $G'_i = (N'_i, T'_i, P'_i)$, kde $N'_i = \{A' \mid A \in N_i\}$, $T'_i = \{a' \mid a \in T_i\} \cup T$ -potrebujeme dosiahnuť, aby T bolo prienikom T'_i -čiek - môžu tam byť nejaké navyše. $P'_i = \{A' \rightarrow w' \mid A \rightarrow w \in P_i\}$, kde $w' = a'_1, \dots, a'_n$ ak $w = a_1, \dots, a_n$. $G_{n+1} = (N_{n+1}, T_{n+1}, P_{n+1})$, kde $N_{n+1} = \{a' \mid a \in (\bigcup_i N_i \cup \bigcup_i T_i)\} \cup \{F\}$ $T_{n+1} = T^3$ $P_{n+1} = \{a' \rightarrow a \mid a \in T\} \cup \{a' \rightarrow F \mid a \notin T\} \cup \{F \rightarrow FF\}$

(b) $f \neq t$ Rovnaká konštrukcia ako v prípade (a), ale $P_{n+1} = \{a' \rightarrow a' \mid a \in T\} \cup \{a' \rightarrow a \mid a \in T\}$

\supseteq : Táto inklúzia triviálne platí, lebo ak $T = \bigcap_i T_i$, tak potom aj $T \subseteq \bigcup_i T_i$

$$\mathcal{L}(CD_* CF, f, arb) = \mathcal{L}(CD_* CF, f, ex)$$

\subseteq : Nech $\Gamma \in \mathcal{L}(CD_* CF, f, arb)$. Zostrojíme ekvivalentnú $\Gamma' \in \mathcal{L}(CD_* CF, f, ex)$: $\Gamma = (T, G_1, \dots, G_n, S)$ $\Gamma' = (T, G'_1, \dots, G'_n, G_{n+1}, S')$

(a) $f = t$ $G'_i = (N'_i, T'_i, P'_i)$, kde $N'_i = \{A' \mid A \in N_i\} \cup \{a' \mid a \in T_i\}$, $T'_i = T$ -potrebujeme dosiahnuť, aby T bolo rovné zjednoteniu T'_i -čiek. $P'_i = \{A' \rightarrow w' \mid A \rightarrow w \in P_i\}$, kde $w' = a'_1, \dots, a'_n$ ak $w = a_1, \dots, a_n$. $G_{n+1} = (N_{n+1}, T_{n+1}, P_{n+1})$, kde $N_{n+1} = \{a' \mid a \in (\bigcup_i N_i \cup \bigcup_i T_i)\} \cup \{F\}$ $T_{n+1} = T$ $P_{n+1} = \{a' \rightarrow a \mid a \in T\} \cup \{a' \rightarrow F \mid a \notin T\} \cup \{F \rightarrow FF\}$

(b) $f \neq t$ Rovnaká konštrukcia ako v prípade (a), ale $P_{n+1} = \{a' \rightarrow a' \mid a \in T\} \cup \{a' \rightarrow a \mid a \in T\}$

²_v D' nie sú tie, ktoré nás nútia robiť viac ako 1 krok

³Týmto sme zabezpečili, že $(\bigcap_i T'_i \cap T_{n+1}) = T$

\supseteq : Táto inklúzia triviálne platí, lebo ak $T = \bigcup_i T_i$, tak potom aj $T \subseteq \bigcup_i T_i$

$$\mathcal{L}(CD_*CF, f, arb) = \mathcal{L}(CD_*CF, f, one)$$

\subseteq : Nech $\Gamma \in \mathcal{L}(CD_*CF, f, arb)$. Zostrojíme ekvivalentnú $\Gamma' \in \mathcal{L}(CD_*CF, f, one)$: $\Gamma = (T, G_1, \dots, G_n, S)$ $\Gamma' = (T, G'_1, \dots, G'_n, G_{n+1}, S')$
 $G'_i = (N'_i, T'_i, P'_i)$, kde $N'_i = N_i$, $T'_i = T_i$, $P'_i = P_i$. $G_{n+1} = (N_{n+1}, T_{n+1}, P_{n+1})$, kde $N_{n+1} = \emptyset$, $T_{n+1} = T$ - gramatikou G_{n+1} sme dosiahli to, že určite existuje i také, že platí: $T = T_i$ pre nejaké i

\supseteq : Táto inklúzia triviálne platí, lebo ak $T = T_i$ pre nejaké i , tak potom aj $T \subseteq \bigcup_i T_i$

□

V ďalšej časti tejto kapitoly platí: $A=all$ a nebudeme ho explicitne písať.

Veta 3.0.4. ⁴

- $\mathcal{L}(CD_*CF, f) = \mathcal{L}_{CF} \quad \forall f \in D'$
- $\mathcal{L}_{CF} = \mathcal{L}(CD_1CF, f) \subsetneq \mathcal{L}(CD_2CF, f) \subseteq \mathcal{L}(CD_nCF, f) \subseteq \mathcal{L}(CD_*CF, f) \subseteq \mathcal{L}_{CFMatrix}$ ⁵
 $\forall f \in D - D', n \geq 3$
- $\mathcal{L}(CD_nCF, = k) \subseteq \mathcal{L}(CD_nCF, = s.k) \quad \forall k, n, s \geq 1$ ⁶
- $\mathcal{L}(CD_nCF, \geq k) \subseteq \mathcal{L}(CD_nCF, \geq k+1) \quad \forall n, k \geq 1$
- $\mathcal{L}(CD_*CF, \geq) \subseteq \mathcal{L}(CD_*CF, =)$, kde $\mathcal{L}(CD_*CF, \geq) = \mathcal{L}(CD_*CF, \geq 1) \cup \mathcal{L}(CD_*CF, \geq 2) \cup \dots$ a $\mathcal{L}(CD_*CF, =) = \mathcal{L}(CD_*CF, = 1) \cup \mathcal{L}(CD_*CF, = 2) \cup \dots$
- $\mathcal{L}_{CF} = \mathcal{L}(CD_1CF, t) = \mathcal{L}(CD_2CF, t) \subsetneq \mathcal{L}(CD_3CF, t) = \mathcal{L}(CD_*CF, t) = \mathcal{L}(ETOL)$ ⁷

Dôkaz: Za všetky len jeden príklad: $\mathcal{L}(CD_*CF, t) \subseteq \mathcal{L}(CD_3CF, t)$:

Nech $\Gamma \in \mathcal{L}(CD_*CF, t)$. Zostrojíme $\Gamma' \in \mathcal{L}(CD_3CF, t)$. V Γ' to bude vyzeráť nasledovne: V prvej gramatike budú schované všetky gramatiky z Γ . Ďalšie dve gramatiky budú slúžiť na prepínanie v tej jednej⁸.

$\Gamma = (T, G_1, G_2, \dots, G_n, S)$ ⁹, kde $G_i = (N_i, T_i, P_i)$

$\Gamma' = (T, G'_1, G'_2, G'_3, [S, 1])$

$G'_1 = (N'_1, T'_1, P'_1)$, kde $N'_1 = \{[A, i] \mid A \in N_i\}$, $T'_1 = \bigcup_{i=1}^n T_i$, $P'_1 = \{[A, i] \rightarrow [w', i] \mid A \rightarrow w \in P_i, 1 \leq i \leq n\}$, kde w' je vlastne w , ibaže všetky staré neterminály sú nahradené novými.

$G'_2 = (N'_2, T'_2, P'_2)$, kde $N'_2 = \{[A, i] \mid A \in \bigcup_{j=1}^n N_j, i = 1, \dots, n\}$, $T'_2 = \emptyset$ a $P'_2 = \{[A, i] \rightarrow [A, i+1] \mid i \equiv 1(mod 2)\}$

$G'_3 = (N'_3, T'_3, P'_3)$, kde $N'_3 = N'_2$, $T'_3 = \emptyset$ a $P'_3 = \{[A, i] \rightarrow [A, i+1] \mid i \equiv 0(mod 2)\} \cup \{[A, n] \rightarrow [A, 1] \mid [A, n] \in N'_3\}$ □

Príklad 3.0.4.

$$\begin{array}{ll} G_1: S \rightarrow aAB|... & [S, 1] \rightarrow a[A, 1][B, 1]|... \\ G_2: & \\ G_3: A \rightarrow bAS|... & [A, 3] \rightarrow b[A, 3][S, 3]|... \end{array}$$

⁴Toto je: "Kilometrová veta s plno tvrdeniami na zamyslenie sa"

⁵Maticové bezkontextové gramatiky - istým spôsobom sa reguluje, akým spôsobom sa používajú pravidlá. P : množina -tíc; vyberieme jednu z nich a už musíme použiť všetky pravidlá, ktoré sú v nej

⁶toto tvrdenie sa nepodarilo doposiaľ dokázať všeobecnejšie, len pre násobky

⁷tabuľkové rozšírené $0L$ - systémy

⁸Musia byť dve, lebo keby sme mali iba jednu a keďže sa nachádzame v mode t , táto jedna gramatika by sa nám zacyklila

⁹Tu je nutné predpokladať, že n je párne. Ak by tomu tak nebolo, pridáme gramatiku, v ktorej bude $P = \emptyset$

$$S \xRightarrow{G_1} aAB \xRightarrow{G_3} abASB \Rightarrow \dots \quad [S, 1] \xRightarrow{G'_1} a[A, 1][B, 1] \xRightarrow{G'_2} a[A, 2][B, 1] \xRightarrow{G'_2} a[A, 2][B, 2] \xRightarrow{G'_3} \\ \xRightarrow{G'_3} a[A, 3][B, 2] \xRightarrow{G'_3} a[A, 3][B, 3] \xRightarrow{G'_1} ab[A, 3][S, 3][B, 3] \Rightarrow \dots$$

3.1 Niektoré otázky popisnej zložitosti

Definícia 3.1.1. Definujeme miery:

$$Var(\Gamma) = \#(\bigcup_i N_i) - \text{počet neterminálov}$$

$$Prod(\Gamma) = \sum_i \#P_i - \text{suma počtu pravidiel}$$

$$Symb(\Gamma) = \sum_i (\sum_{A \rightarrow w \in P_i} (|w| + 2))$$

Definícia 3.1.2. Pre miery $M \in \{Var, Prod, Symb\}$ a triedu gramatík X a jazyk L definujeme:
 $M_X(L) = \min\{M(\Gamma) \mid \Gamma \in X, L = L(\Gamma)\}$

Definícia 3.1.3. Pre mieru M a triedy gramatík X a Y a triedu jazykov $\mathcal{L} = \mathcal{L}(X) \cap \mathcal{L}(Y)$ takú, že $M_Y(L) \leq M_X(L) \quad \forall L \in \mathcal{L}$ označíme:

$$Y \stackrel{M}{=} X \Leftrightarrow M_Y(L) = M_X(L) \quad \forall L \in \mathcal{L}$$

$$Y \stackrel{M}{<}_1 X \Leftrightarrow \exists L \in \mathcal{L} \quad M_Y(L) < M_X(L)$$

$$Y \stackrel{M}{<}_2 X \Leftrightarrow \forall n \quad \exists L_n \in \mathcal{L} \quad M_X(L_n) - M_Y(L_n) > n$$

$$Y \stackrel{M}{<}_3 X \Leftrightarrow \exists L_n \in \mathcal{L}, \quad n \geq 1 \quad \text{také, že} \quad \lim_{n \rightarrow \infty} \frac{M_Y(L_n)}{M_X(L_n)} = 0$$

$$Y \stackrel{M}{<}_4 X \Leftrightarrow \exists p \quad \exists L_n \in \mathcal{L}, \quad n \geq 1 \quad \text{také, že} \quad M_X(L_n) > n \quad \text{a} \quad M_Y(L_n) \leq p$$

Veta 3.1.1. Porovnanie (CD_*CF, f, A) a CFG :

	$*$	t	$\leq k$	$= k$	$\geq k$
VAR	$=$	$<_4$	$=$	$<_4$	$<_4$
$PROD$	$=$	$<_3$	$=$	$<_4$	$<_4$
$SYMB$	$=$	$<_3$	$=$	$<_3$	$<_3$

Dôkaz: Príklad: $(CD_*CF, t) \stackrel{Var}{<}_4 CFG (VAR)$

Uvažujme $L_n = \bigcup_{i=1}^n b(a^i b)^+$

Potom $Var_{CFG}(L_n) = n + 1$

$$P_n = \{S_0 \rightarrow bS_i \mid 1 \leq i \leq n\} \cup \bigcup_{i=1}^n \{S_i \rightarrow a^i b S_i, S_i \rightarrow a^i b\}$$

S menej neterminálmi to neide, lebo pomiešaním pravidiel by sme dostali zlé slová.

$$Var_{CD_*CF, t}(L_n) \leq 3$$

$\Gamma = (\{a, b\}, G_1, G_2, \dots, G_{n+1}, S)$, kde

$$G_i = (\{A\}, \{a, b\}, \{A \rightarrow a^i b\}); \quad 1 \leq i \leq n$$

$G_{n+1} = (\{S, S', A\}, \{a, b\}, \{S \rightarrow bS', S' \rightarrow AS', S' \rightarrow A\})$ - táto gramatika pracuje ako prvá. \square

Kapitola 4

Paralelné komunikujúce systémy gramatík (*PCGS*)

Dostávame sa k ďalšiemu typu paralelizmu. Paralelný komunikujúci systém gramatík v sebe integruje viacero gramatík nejakého typu, ktoré sú zosynchronizované podľa akýchsi globálnych hodín, takže pracujú v taktach. Označme si tieto gramatiky G_1, G_2, \dots, G_n . Každá z týchto gramatík pracuje na svojej vetnej forme podľa svojich pravidiel. Navyiac týmto gramatikám dodáme špeciálny neterminál Q (*query* symbol). Ak sa vo vetnej forme nejakej gramatiky vyskytne symbol Q_i , znamená to, že v ďalšom takte sa Q_i zmení na vetnú formu vygenerovanú gramatikou G_i , pričom G_i začne generovať odznova. Toto presunutie sa vykoná len vtedy, keď vetná forma G_i neobsahuje, žiadny symbol *query*. Teraz pristúpime k formálnemu zadefinovaniu tohto modelu.

4.1 Definície a označenia

Definícia 4.1.1. *PCGS* (*Parallel Communicating Grammar Systems*) stupňa n je $(n + 3)$ -ica $\Gamma = (N, K, T, G_1, \dots, G_n)$ kde N je množina neterminálov, K je množina komunikačných (*query*) symbolov štandardne označovaných $K = \{Q_1, \dots, Q_n\}$, T je množina terminálov, pre každé i $G_i = (N \cup K, T, P_i, S_i)$ sú bez- ε gramatiky ľubovoľného typu¹, pričom $S_i \in N$ je počiatočný neterminál a v P_i nie sú pravidlá obsahujúce na ľavej strane *query*.

Označenie: $V_\Gamma = N \cup K \cup T$

Definícia 4.1.2. n -vetná forma (*konfigurácia*) je n -tica slov (x_1, \dots, x_n) kde $x_i \in V_\Gamma^*$.

Definícia 4.1.3. Krok odvodenia je relácia \Rightarrow_Γ na n -vetných formách definovaná nasledovne: $(x_1, \dots, x_n) \Rightarrow_\Gamma (y_1, \dots, y_n)$ práve vtedy keď nastane jeden z prípadov:

1. (*prepisovací krok*) x_i neobsahuje *query* symbol a
 - x_i obsahuje neterminál, potom $x_i \Rightarrow_{G_i} y_i$
 - x_i je terminálne slovo, potom $y_i = x_i$
2. (*komunikačný krok*) x_i obsahuje *query* symboly Q_{j_1}, \dots, Q_{j_s} potom
 - ak x_{j_k} neobsahuje *query* symbol, tak v x_i nahradíme Q_{j_k} vetnou formou x_{j_k} a $y_{j_k} = S_{j_k}$
 - ak x_{j_k} obsahuje nejaký *query* symbol tak v x_i necháme Q_{j_k}

¹väčšinou sa používajú regulárne alebo bezkontextové typy gramatík, lebo pri zložitejších typoch už máme veľké problémy sledovať, čo taký systém vôbec robí

pre všetky ostatné x_i neobsahujúce query symboly platí $y_i = x_i$.

Práve vyslovená definícia je trochu komplikovaná, pretože neberie do úvahy nejaký konkrétny typ gramatiky, ale je použiteľná pre akýkoľvek typ gramatiky Chomského hierarchie. Keďže v ďalšom sa budeme zaoberať hlavne *PCGS* s regulárnymi komponentami, vyslovíme teraz definíciu kroku odvodenia pre tieto *PCGS*, ktorá je o niečo jednoduchšia.

Definícia 4.1.4. Krok odvodenia je relácia \Rightarrow_{Γ} na n -vetných formách definovaná nasledovne: $(x_1, \dots, x_n) \Rightarrow_{\Gamma} (y_1, \dots, y_n)$ práve vtedy keď nastane jeden z prípadov:

1. x_i neobsahuje query symbol, teda
 - $x_i = w_i A$ kde $w_i \in T^*$ a $A \in N$, potom $x_i \Rightarrow_{G_i} y_i$
 - $x_i = w_i$ je terminálne slovo, potom $y_i = x_i$
2. x_i obsahuje query symbol, teda $x_i = w_i Q_j$, a potom
 - ak x_j neobsahuje query symbol, tak $y_i = w_i x_j$ a $y_j = S_j$
 - ak x_j obsahuje nejaký query symbol, tak $y_i = x_i$

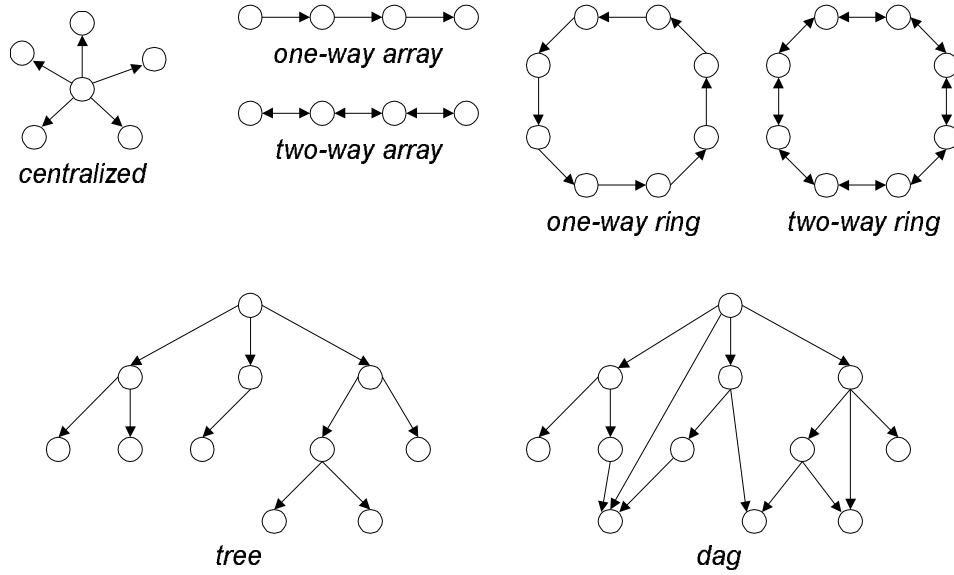
pre všetky ostatné x_i neobsahujúce query symboly platí $y_i = x_i$

Uvedomme si, že odvodenie v *PCGS* pozostáva z prepisovacích a komunikačných krokov. Prepisovací krok nastane vtedy, ak sa v n -vetnej forme nevyskytuje ani jeden komunikačný symbol, a potom všetky gramatiky spravia jeden krok odvodenia na svojich vetných formách. Ak nejaký komponent n -vetnej formy je terminálne slovo, tak sa v ďalšom nemení až kým nejaká gramatika nepožiadá o jej obsah. Ak sa v nejakej vetnej forme vyskytne neterminál, ktorý sa nedá prepísať, tak sa odvodenie zasekne. V komunikačnom kroku sa nahradia všetky query príslušnými vetnými formami, ak tie neobsahujú query. Je zrejmé, že komunikačných krokov môže po sebe nasledovať viac, až kým sa celá n -vetná forma “nevyčistí” od query. Môže sa stať, že komunikácia sa zacyklí a nebude možné vykonať žiaden prepisovací krok. Vtedy sa odvodenie zasekne.

Definícia 4.1.5. Jazyk generovaný *PCGS* systémom Γ je množina terminálnych slov vygenerovaných gramatikou G_1 . Teda $L(\Gamma) = \{x \in T^* \mid (S_1, \dots, S_n) \xRightarrow{\Gamma}^* (x, v_2, \dots, v_n), v_i \in V_{\Gamma}^*\}$.

4.2 Parametre uvažované na *PCGS*

1. komunikačná štruktúra - Môžeme si predstaviť orientovaný graf, ktorého vrcholy sú gramatiky a hrana z G_i vedie do G_j ak G_i môže generovať Q_j . Komunikačné štruktúry delíme na dva základné typy:
 - centralizované - query môže generovať len gramatika G_1
 - necentralizované - všetky ostatné napr. dag(directed acyclic graph), tree, two-way array, one-way array, two-way ring, one-way ring, ...
2. typ gramatík v komponentoch
3. počet komponentov (gramatík)
4. počet komunikačných krokov
5. systémy s resetom resp. bez resetu - t.j. či sa vetná forma po presunutí svojho obsahu do inej vetnej formy zmení na počiatočný neterminál alebo nie.

Obr. 4.1: Príklady komunikačných štruktúr *PCGS*

Označenie: $xPCGS_nX$ - trieda *PCGS*-systémov kde $x \in \{centr, tree, dag, \dots\}$ je typ komunikačnej štruktúry², n je počet komponentov ($(n = *)$ označuje ľubolný počet komponentov) a $X \in \{REG, LIN, CF, \dots\}$ je typ komponentov³.

4.3 Generatívna sila *PCGS*

Na bližšie pochopenie sily *PCGS* si uvedieme najskôr zopár príkladov.

Príklad 4.3.1. $\Gamma_1 = (\{S_1, S_2, S_3\}, K, \{a, b, c\}, G_1, G_2, G_3)$, kde množiny pravidiel príslušných gramatík sú:

- $P_1 = \{S_1 \rightarrow aS_1, S_1 \rightarrow aQ_2, S_2 \rightarrow bQ_3, S_3 \rightarrow c\}$
- $P_2 = \{S_2 \rightarrow bS_2\}$
- $P_3 = \{S_3 \rightarrow cS_3\}$

Skúsme si napísať pár krokov odvodenia:

$$\begin{aligned} (S_1, S_2, S_3) &\Rightarrow (aS_1, bS_2, cS_3) \Rightarrow \dots k - \text{krokov} \dots \Rightarrow (a^k S_1, b^k S_2, c^k S_3) \Rightarrow \\ &(a^{k+1} Q_2, b^{k+1} S_2, c^{k+1} S_3) \Rightarrow (a^{k+1} b^{k+1} S_2, S_2, c^{k+1} S_3) \Rightarrow (a^{k+1} b^{k+2} Q_3, bS_2, c^{k+2} S_3) \Rightarrow \\ &(a^{k+1} b^{k+2} c^{k+2} S_3, bS_2, S_3) \Rightarrow (a^{k+1} b^{k+2} c^{k+3}, b^2 S_2, cS_3) \end{aligned}$$

Teraz už vidíme, že $L(\Gamma_1) = \{a^n b^{n+1} c^{n+2} \mid n \geq 1\}$, a teda centralizovaný *PCGS* s tromi regulárnymi komponentami vygeneroval jazyk, ktorý nie je regulárny, ba dokonca ani bezkontextový.

Príklad 4.3.2. $\Gamma_2 = (\{S_1, S_2, A\}, K, \{a, b, c\}, G_1, G_2)$, kde

- $P_1 = \{S_1 \rightarrow aS_1, S_1 \rightarrow Q_2, A \rightarrow aS_1, A \rightarrow c\}$
- $P_2 = \{S_2 \rightarrow A, A \rightarrow bA\}$

²ak nie je uvedený typ komunikačnej štruktúry, máme na mysli triedu všetkých *PCGS*-systémov bez ohľadu na štruktúru

³lineárne gramatiky (LIN) sú bezkontextové gramatiky, ktoré majú na pravej strane pravidiel najviac jeden neterminál

Napíšme si pár krokov odvodenia:

$$(S_1, S_2) \Rightarrow (aS_1, A) \xRightarrow{*} (a^k S_1, b^{k-1} A) \Rightarrow (a^k Q_2, b^k A) \Rightarrow (a^k b^k A, S_2) \Rightarrow (a^k b^k a S_1, A) \Rightarrow \dots$$

Ľahko vidno, že $L(\Gamma_2) = (\{a^n b^n \mid n \geq 1\})^+ c$, čo je opäť jazyk, ktorý nie je ani bezkontextový.

Príklad 4.3.3. $\Gamma_3 = (\{S_1, S_2\}, K, \{a, b, c, d\}, G_1, G_2)$

- $P_1 = \{S_1 \rightarrow cS_1d, S_1 \rightarrow cQ_2d\}$
- $P_2 = \{S_2 \rightarrow aS_2b, S_2 \rightarrow ab\}$

Všimnime si niektoré možné odvodenia:

1. $(S_1, S_2) \xRightarrow{*} (c^{k-1}S_1d^{k-1}, a^{k-1}S_2b^{k-1}) \Rightarrow (c^kQ_2d^k, a^kS_2b^k) \Rightarrow (c^k a^k S_2 b^k d^k, S_2)$ a tu sa Γ_3 zasekne
2. $(S_1, S_2) \xRightarrow{*} (c^{k-1}S_1d^{k-1}, a^{k-1}S_2b^{k-1}) \Rightarrow (c^kQ_2d^k, a^k b^k) \Rightarrow (c^k a^k b^k d^k, S_2)$
3. $(S_1, S_2) \xRightarrow{*} (c^{k-1}S_1d^{k-1}, a^{k-1}S_2b^{k-1}) \Rightarrow (c^k S_1 d^k, a^k b^k) \xRightarrow{*} (c^{k+i}Q_2d^{k+i}, a^k b^k) \Rightarrow (c^{k+i} a^k b^k d^{k+i}, a^k b^k)$

Teda $L(\Gamma_3) = \{c^l a^k b^k d^l \mid l \geq k \geq 1\}$. *PCGS* s dvoma lineárnymi komponentami vygeneroval jazyk mimo bezkontextovú triedu jazykov.

Príklad 4.3.4. $\Gamma_4 = (\{S_1, S_2\}, K, \{a, b, c\}, G_1, G_2)$

- $P_1 = \{S_1 \rightarrow S_1, S_1 \rightarrow Q_2 c Q_2\}$
- $P_2 = \{S_2 \rightarrow aS_2, S_2 \rightarrow bS_2, S_2 \rightarrow a, S_2 \rightarrow b\}$

Ľahko vidno, že $L(\Gamma_4) = \{wcw \mid w \in \{a, b\}^+\}$, a teda *PCGS* s dvoma bezkontextovými komponentami vygeneroval jazyk, ktorý nie je bezkontextový.

Príklad 4.3.5. $\Gamma_5 = (\{S_1, S_2, S_3\}, K, \{a, b, c, d\}, G_1, G_2, G_3)$

- $P_1 = \{S_1 \rightarrow aS_1, S_2 \rightarrow aQ_2, S_3 \rightarrow d\}$
- $P_2 = \{S_2 \rightarrow bS_2, S_2 \rightarrow bQ_3\}$
- $P_3 = \{S_3 \rightarrow cS_3\}$

Všimnime si odvodenie, v ktorom nasleduje po sebe viac komunikačných krokov:

$$(S_1, S_2, S_3) \xRightarrow{*} (a^k S_1, b^k S_2, c^k S_3) \Rightarrow (a^{k+1}Q_2, b^{k+1}Q_3, c^{k+1}S_3) \Rightarrow (a^{k+1}Q_2, b^{k+1}c^{k+1}S_3, S_3) \Rightarrow (a^{k+1}b^{k+1}c^{k+1}S_3, S_2, S_3) \Rightarrow (a^{k+1}b^{k+1}c^{k+1}d, bS_2, cS_3)$$

Ľahko vidno, že $L(\Gamma_5) = \{a^n b^n c^n d \mid n \geq 1\} \in \mathcal{L}_{CS} - \mathcal{L}_{CF}$.

Príklad 4.3.6. V tomto príklade ukážeme ako *PCGS* naplno využije silu svojej komunikácie a vyrobíme jazyk $L(\Gamma) = \{w^{2^n}c \mid w \in \{a, b\}^*, n \geq 1\}$:

$\Gamma_6 = (\{S_1, S_2, S_3\}, K, \{a, b\}, G_1, G_2, G_3)$

- $P_1 = \{S_1 \rightarrow aS_1, S_1 \rightarrow bS_1, S_1 \rightarrow Q_2, \omega_1 \rightarrow Q_3, \omega_2 \rightarrow S'_1, S'_1 \rightarrow c\}$
- $P_2 = \{S_2 \rightarrow S_2, S_2 \rightarrow Q_1, S_1 \rightarrow \omega_1, S'_1 \rightarrow \omega_1\}$
- $P_3 = \{S_3 \rightarrow S_3, S_3 \rightarrow Q_1, S_1 \rightarrow \omega_1, \omega_1 \rightarrow \omega_2, S'_1 \rightarrow \omega_1\}$

Pozrime sa na to ako funguje odvodenie v Γ :

$$(S_1, S_2, S_3) \xRightarrow{*} (wS_1, S_2, S_3) \Rightarrow (wS_1, Q_1, Q_1) \Rightarrow (S_1, wS_1, wS_1) \Rightarrow (Q_2, ww_1, ww_1) \Rightarrow (ww_1, S_2, ww_1) \Rightarrow (wQ_3, S_2, ww_2) \Rightarrow (ww\omega_2, S_2, S_3) \Rightarrow (wwS'_1, Q_1, Q_1) \xRightarrow{*} (w^4S'_1, Q_1, Q_1) \xRightarrow{*} (w^{2^n}S'_1, S_2, S_3) \Rightarrow (w^{2^n}c, \dots)$$

Pravidlá v Γ sú zostavené tak dômyselne, že gramatiky G_2, G_3 naraz vygenerujú komunikačný symbol Q_1 , teda prenesú si vetnú formu vygenerovanú prvou gramatikou a následne G_1 požiada o vetné formy G_2 a G_3 , teda obsah vetnej formy G_1 sa zdvojnásobí. Ak by gramatiky takto “nespolupracovali”, tak sa Γ zasekne.

Všimnime si ešte, že Γ vygeneruje slovo $w^{2^n}c$ v čase $O(n)$. G_1 na začiatku vygeneruje w a potom pri každom zdvojnásobení Γ používa už len konštantný počet krokov odvedenia. Treba si uvedomiť, že je to možné len vďaka tomu, že pri modeli *PCGS* máme komunikáciu v podstate zadarmo, lebo v jednom kroku dokážeme preniesť ľubovoľne veľké slovo.

Veta 4.3.1. *Niekoľko porovnaní PCGS s triedami Chomského hierarchie:*

1. $\mathcal{L}_{PCGS_n REG} - \mathcal{L}_{LIN} \neq \emptyset$ pre $n \geq 2$
2. $\mathcal{L}_{PCGS_n REG} - \mathcal{L}_{CF} \neq \emptyset$ pre $n \geq 3$
3. $\mathcal{L}_{PCGS_n LIN} - \mathcal{L}_{CF} \neq \emptyset$ pre $n \geq 2$

Dôkaz: Pozri príklady 4.3.2, 4.3.1 a 4.3.3. \square

Veta 4.3.2. $\mathcal{L}_{LIN} - \mathcal{L}_{centrPCGS_* REG} \neq \emptyset$

Dôkaz: Uvažujme jazyk $L = \{a^n b^m c b^m a^n \mid n, m \geq 1\}$.

Zrejme $L \in \mathcal{L}_{LIN}$. Ukážeme, že $L \notin \mathcal{L}_{centrPCGS_* REG}$.

Bez ujmy na všeobecnosti môžeme predpokladať, že G_1 negeneruje a -čka, lebo ak by generovala tak to isté dokáže aj iný komponent a G_1 môže požiadať o jej výstup. Teda a -čka generujú dve iné gramatiky (G_2, G_3), lebo potrebujeme rovnaký počet a -čiek na začiatku aj na konci vetnej formy. Podobne musia existovať aj dve gramatiky (G_4, G_5) na generovanie b -čiek. Ak po nejakom počte krokov G_1 vygeneruje Q_2 , tak v konečnom (dost' malom) počte krokov musí vygenerovať aj Q_3 , lebo G_3 sa nemá ako dozvedieť, že už nemá generovať a -čka, keďže uvažujeme centralizovanú komunikačnú štruktúru. Z toho ale plynie, že v tomto konečnom počte krokov musí G_1 vygenerovať Q_4 a Q_5 , lebo uvažujeme regulárne gramatiky. Teda G_4 a G_5 majú obmedzený čas na generovanie b -čiek, a teda počet b -čiek nemôže byť oveľa väčší⁴ ako počet a -čiek, čo je spor s tým, že potrebujeme vygenerovať aj slová s ľubovoľne veľkým rozdielom medzi m a n . \square

⁴ m môže byť väčšie od n najviac lineárne v závislosti od pravidiel v G_2, G_3 a v G_4, G_5

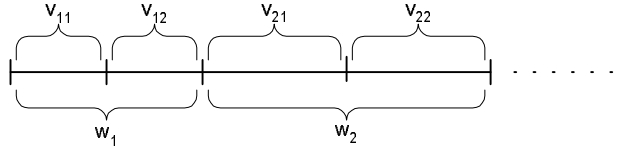
Veta 4.3.3. $\mathcal{L}_{centrPCGS_2REG} \subsetneq \mathcal{L}_{CF}$

Dôkaz: Podľa vety 4.3.2 stačí dokázať už len inklúziu \subseteq :

Majme $\Gamma = (N, K, T, G_1, G_2) \in centrPCGS_2REG$. Chceme zostrojiť bezkontextovú gramatiku $G = (N', T, P, S)$ takú, že $L(\Gamma) = L(G)$. Rozšírime množinu neterminálov takto:

$N' = N \cup \{[A, B] \mid A \in N, B \in N\} \cup \{\bar{A} \mid A \in N\}$, neskôr si ukážeme ako tieto nové neterminály budeme využívať. Najskôr sa zamyslime nad tým, ako bude vyzeráť výsledné slovo $w \in L(\Gamma)$. w bude mať nasledujúce vlastnosti (obr.4.2):

1. w sa dá dekomponovať na $w = w_1 w_2 \dots w_s$ pre nejaké $s \geq 1$
2. $\forall i \ w_i = v_{i_1} v_{i_2}$ pričom v_{i_1} generuje G_1 a v_{i_2} generuje G_2
3. v_{i_1} a v_{i_2} sú generované na rovnaký počet krokov

Obr. 4.2: Tvar slova generovaného $centrPCGS_2REG$

G musí byť schopná generovať slová s takýmito vlastnosťami. Na zabezpečenie podmienky 3 bude G generovať jednotlivé podslová w_i odstredu t.j. nejaký špeciálny neterminál sa bude postupne obklopovať terminálmi podľa pravidiel G_1, G_2 .

V P budú pravidlá:

$$S \rightarrow [S_1, B] B \ \forall B \in N$$

Teda máme špeciálnu sadu neterminálov $[S_1, B]$, ktoré určujú, že podslovo v_{i_1} sa začína generovať z počiatočného neterminálu S_1 a podslovo v_{i_2} bude mať posledný neterminál B . To v podstate znamená, že G sa nedeterministicky rozhodne pre neterminál B .

$$[A, B] \rightarrow a[A', B']b \text{ ak } A \rightarrow aA' \in P_1 \text{ a } B' \rightarrow bB \in P_2$$

Tieto pravidlá nám zabezpečujú postupné simulovanie odvodenia slov v_{i_1} odpredu a slov v_{i_2} odzadu, pričom toto odvodenie bude legálne vzhľadom na pravidlá G_1, G_2 .

$$[Q_2, S_2] \rightarrow \varepsilon$$

Toto pravidlo zabezpečuje, že ak G na začiatku dobre uhádla posledný neterminál v_{i_2} , tak po konečnom počte krokov simulácia G_1 dospela ku komunikačnému neterminálu Q_2 a simulácia G_2 v spätnom odvodení dospela k počiatočnému neterminálu S_2 , teda neterminál $[Q_2, S_2]$ sa už nebude ďalej rozvíjať, a teda ho vymažeme.

$$A \rightarrow [A, B] B \ \forall A, B \in N$$

Tieto pravidlá slúžia na správne nadväzovanie podslov w_i, w_{i+1} . To znamená, že týmto pravidlom G uhádne akým neterminálom bude končiť ďalšie podslovo.

Ukážme si teraz ako funguje simulácia. Zoberme si nejaké odvodenie v Γ .

$$(S_1, S_2) \Rightarrow (u_1 A_1, v_1 B_1) \xRightarrow{*} (u_1 u_2 \dots u_k Q_2, v_1 v_2 \dots v_k B_k) \Rightarrow (u_1 \dots u_k v_1 \dots v_k B_k, S_2) \Rightarrow \dots$$

Príslušná časť odvodenia v G bude vyzeráť takto:

$$S \Rightarrow [S_1, B_k]B_k \Rightarrow u_1[A_1, B_{k-1}]v_k B_k \Rightarrow u_1 u_2[A_2, B_{k-2}]v_{k-1}v_k B_k \xRightarrow{*} \\ u_1 \dots u_k[Q_2, S_2]v_1 \dots v_k B_k \Rightarrow u_1 \dots u_k v_1 \dots v_k B_k \Rightarrow \dots$$

G najskôr nedeterministicky vybrala pravidlo $S \rightarrow [S_1, B_k]B_k$ tak, aby správne uhádla neterminál, ktorým bude ďalej pokračovať G_1 v odvodení po komunikačnom kroku (t.j. neterminál, ktorý bol prenášaný v komunikačnom kroku). Potom postupne simulovala odvodenie G_1 , G_2 a nakoniec vymazala neterminál $[Q_2, S_2]$ z vetnej formy. Takto ostal vo vetnej forme len neterminál B_k , ktorým začne ďalšiu simuláciu G_1 . Teraz G použije nejaké z pravidiel $B_k \rightarrow [B_k, B]B$ na uhádnutie neterminálu, ktorý bude prenášaný v nasledujúcom komunikačnom kroku atď.

Ešte sa musíme zamyslieť nad tým, ako simuláciu ukončiť. Môžu nastať dva prípady:

1. G_1 už nepožiadala G_2 o jej vetnú formu (teda nevyprodukuje Q_2) a sama vyprodukuje terminálne slovo. Pre túto možnosť dodáme do P tieto pravidlá:

- $B \rightarrow \overline{B} \forall B \in N$
- $\overline{A} \rightarrow u\overline{B}$ ak $A \rightarrow uB \in P_1$

Tým, že sme použili “pruhované” neterminály a nemáme pravidlo typu $\overline{A} \rightarrow A$ sme zmarili ďalšiu⁵ komunikáciu, a teda simulujeme G_1 až kým nevygeneruje terminálne slovo.

2. G_2 skončí skôr (t.j. vygeneruje terminálne slovo) ako G_1 požiadala o jej vetnú formu. V Γ sa vetná forma G_2 nemení a čaká, kým G_1 vygeneruje Q_2 . Pre túto možnosť dodáme do P tieto pravidlá:

- $A \rightarrow [A, \varepsilon] \forall A \in N$
- $[A, \varepsilon] \rightarrow u[A', \varepsilon]$ ak $A \rightarrow uA' \in P_1$
- $[A, \varepsilon] \rightarrow u[A', B] \forall B \in N$ ak $A \rightarrow uA' \in P_1$

Teda pravidlá typu $[A, \varepsilon] \rightarrow u[A', \varepsilon]$ simulujú čakanie G_2 na komunikáciu a pravidlá typu $[A, \varepsilon] \rightarrow u[A', B]$ opäť slúžia na uhádnutie posledného neterminálu, ktorý sa objavil vo vetnej forme G_2 .

□

Lema 4.3.1 (Pumpovacia lema pre *centrPCGS_nREG*). *Nech $L \in \mathcal{L}_{centrPCGS_nREG}$. Potom existuje prirodzené číslo M , že $\forall w \in L$ také, že $|w| > M$ existuje m $1 \leq m \leq n$ a existujú x_i, y_i tak, že sú splnené nasledovné podmienky:*

1. $w = x_1 y_1 x_2 y_2 \dots x_m y_m x_{m+1}$
2. $\forall i \ y_i \neq \varepsilon$
3. $\forall k \geq 0 : x_1 y_1^k x_2 y_2^k \dots x_m y_m^k x_{m+1} \in L$

Dôkaz: Nech $\Gamma = (N, K, T, G_1, \dots, G_n) \in \text{centrPCGS}_n \text{REG}$. Každá gramatika má vo svojej vetnej forme najviac jeden neterminál a ten je posledným symbolom tejto vetnej formy. Teda konfigurácia Γ je tvaru $c = (x_1 A_1, x_2 A_2, \dots, x_n A_n)$. Budeme hovoriť, že dve konfigurácie $c_1 = (x_1 A_1, x_2 A_2, \dots, x_n A_n)$ a $c_2 = (y_1 B_1, y_2 B_2, \dots, y_n B_n)$, kde $\forall i \ x_i, y_i \in T^+$ a $\forall i \ A_i, B_i \in N \cup \{\varepsilon\}$ sú ekvivalentné (ozn. $c_1 \equiv c_2$), ak $\forall i : A_i = B_i$.

Uvažujme slovo $w \in L(\Gamma)$ a jeho odvodenie minimálnej dĺžky. Ak M je počet všetkých možných rôznych výskytov neterminálov vo vetných formách⁶, tak za predpokladu, že $|w| > M$, existujú v tomto odvodení dve konfigurácie c_1 a c_2 spĺňajúce nasledovné podmienky:

1. $c_1 \equiv c_2$

⁵k dispozícii máme samozrejme aj pravidlo $S \rightarrow \overline{S}$ teda žiadna komunikácia nemusí nastať

⁶tých je $M = |N \cup K|^n$

2. ak je v odvodení medzi konfiguráciami c_1 a c_2 použitý komunikačný symbol Q_i , $2 \leq i \leq n$, tak $x_i = y_i$

Teda odvodenie je tvaru:

$$(S_1, S_2, \dots, S_n) \xrightarrow{*} (x_1 A_1, x_2 A_2, \dots, x_n A_n) \xrightarrow{*} (x_1 z_1 A_1, x_2 z_2 A_2, \dots, x_n z_n A_n) \xrightarrow{*} (w, \dots)$$

Ak je v odvodení medzi konfiguráciami c_1 a c_2 použitý komunikačný symbol Q_i , $2 \leq i \leq n$, tak podľa podmienky (2) platí, že $z_i = \varepsilon$. Pre ostatné komponenty konfigurácie nastáva jedna z nasledujúcich možností:

1. $z_1 \in T^+$ t.j. z_1 je neprázdne terminálne slovo.
2. existuje j , $2 \leq j \leq n$ také, že Q_j nie je použité v odvodení medzi konfiguráciami c_1 a c_2 ale je použité v odvodení, ktoré začína konfiguráciou c_2 , navyiac $z_j \in T^+$ teda z_j je neprázdne terminálne slovo.

Predpokladajme, že ani jedna z týchto možností nenastane. Potom jednotlivé komponenty konfigurácií c_1 a c_2 sú totožné. Z toho vyplýva, že časť odvodenia ($c_1 \xrightarrow{*} c_2$) medzi konfiguráciami c_1 a c_2 môžeme z odvodenia vynechať, čím dostaneme kratšie odvodenie slova w , čo je spor s predpokladom, že sme uvažovali najkratšie odvodenie w .

Teda jedna z uvedených možností určite nastane. V tomto prípade môžeme postupnosť krokov odvodenia medzi c_1 a c_2 opakovať k krát pre ľubovoľné⁷ k . Po týchto k iteráciách sa komponent j , pre ktorý z_j bolo neprázdne terminálne slovo, zmení na $x_j z_j^k A_j$. Ak po týchto k iteráciách dokončíme odvodenie časťou pôvodného odvodenia $c_2 \xrightarrow{*} (w, \dots)$, tak dostaneme nové slovo $w' \in L(\Gamma)$, ktoré sa od pôvodného w líši napumpovaním časti z_j .

Ak si uvedomíme, že počet podslov, ktoré môžu byť takto pumpované, môže byť najviac n , tak sme s dôkazom tejto lemy hotoví. \square

Podobné pumpovacie lemy platia aj pre triedy $treePCGS_n REG$ a $dagPCGS_n REG$, avšak pre všeobecnú necentralizovanú komunikačnú štruktúru $PCGS$ sa pumpovať nedá.

Veta 4.3.4. $\mathcal{L}_{centrPCGS_{n-1}REG} \subsetneq \mathcal{L}_{centrPCGS_nREG}$ pre $n \geq 2$.

Dôkaz: Inklúzia \subseteq je zrejmalá.

Treba ukázať, že existuje jazyk L taký, že $L \in \mathcal{L}_{centrPCGS_nREG}$ a $L \notin \mathcal{L}_{centrPCGS_{n-1}REG}$. Uvažujme jazyky $L_n = \{a_1^{k+1}a_2^{k+2}a_3^{k+3} \dots a_n^{k+n} \mid k \geq 0\}$. Zostrojme $centrPCGS_n REG \Gamma_n = (\{S_1, \dots, S_n\}, K, \{a_1, \dots, a_n\}, G_1, \dots, G_n)$, kde

- $P_1 = \{S_1 \rightarrow a_1 S_1, S_n \rightarrow a_n\} \cup \{S_i \rightarrow a_i Q_{i+1} \mid 1 \leq i \leq n-1\}$
- $P_j = \{S_j \rightarrow a_j S_j\}$ pre $2 \leq j \leq n$

Zrejme⁸ $L(\Gamma_n) = L_n$. Chceme ukázať, že $L_n \notin \mathcal{L}_{centrPCGS_{n-1}REG}$. Sporom, predpokladajme, že $L_n \in \mathcal{L}_{centrPCGS_{n-1}REG}$. Podľa lemy 4.3.1 pre tento jazyk existuje prirodzené číslo M . Zoberme si slovo $w = a_1^{M+1}a_2^{M+2}a_3^{M+3} \dots a_n^{M+n} \in L_n$. Zjavne $|w| \geq M$. Slovo w môžeme pumpovať najviac na $n-1$ miestach. Aby toto slovo po pumpovaní ostalo v L_n potrebujeme ho pumpovať na n miestach, a to je spor s predpokladom. \square

Dôsledok 4.3.1. Hierarchia $\mathcal{L}_{centrPCGS_n REG}$, $n \geq 1$, je nekonečná.

Podobnými dokazovacími technikami (t.j. využitím pumpovacích lemy pre nejaký jazyk) by sme sa dopracovali k nasledujúcim dvom tvrdeniam:

Veta 4.3.5. Hierarchie nasledujúcich tried sú nekonečné:

- $\mathcal{L}_{treePCGS_n REG}$, $n \geq 1$

⁷ak túto postupnosť krokov úplne vynecháme, tiež dostaneme legálne odvodenie v Γ , teda pripúšťame aj $k = 0$

⁸čitateľovi to môže byť zrejmejšie, ak sa pozrie na príklad 4.3.1

- $\mathcal{L}_{dagPCGS_nREG}$, $n \geq 1$

Hoci pre triedy $PCGS$ s komunikačnými štruktúrami *array* a *ring* nie sú známe pumpovacie lemy, inými spôsobmi sa dajú dokázať nasledujúce tri tvrdenia:

Veta 4.3.6. *Hierarchie nasledujúcich tried sú nekonečné:*

- $\mathcal{L}_{two-way-arrayPCGS_nREG}$, $n \geq 1$
- $\mathcal{L}_{two-way-ringPCGS_nREG}$, $n \geq 1$
- $\mathcal{L}_{one-way-ringPCGS_nREG}$, $n \geq 1$

Veta 4.3.7. $\mathcal{L}_{PCGS_{n-1}REG} \subsetneq \mathcal{L}_{PCGS_nREG}$ pre $n \geq 2$

Dôkaz: Uvažujme jazyky $L_n = \{a_1^k a_2^k \dots a_{2n-2}^k \mid k \geq 1\}$. Dá sa skonštruovať $\Gamma \in PCGS_nREG$ tak, že $L(\Gamma) = L_n$. Potom zrejme $L_n \in \mathcal{L}_{PCGS_nREG}$. Treba ukázať, že $L_n \notin \mathcal{L}_{PCGS_{n-1}REG}$. Tento dôkaz je však dosť technický, a preto ho tu nebudeme uvádzať⁹. \square

Dôsledok 4.3.2. Hierarchia \mathcal{L}_{PCGS_nREG} , $n \geq 1$ je nekonečná.

Poznámka 4.3.1. *Otvorenými problémami zostávajú nekonečnosť hierarchií $\mathcal{L}_{centrPCGS_nX}$, \mathcal{L}_{PCGS_nX} pre $n \geq 1$ a $X \in \{CF, CS\}$.*

4.4 Porovnanie $PCGS$ so sekvenčnými triedami

Veta 4.4.1. *Nech Γ je $treePCGS_mREG(f(n))$, kde $f(n)$ je počet komunikačných krokov potrebných na vygenerovanie slova dĺžky n . Potom existuje¹⁰ nedeterministický $(m-1)$ počítadlový automat M pracujúci v lineárnom čase a akceptujúci jazyk $L(\Gamma)$ pričom vykoná $2f(n)$ obrátov¹¹ a $f(n)$ testov na nulu¹².*

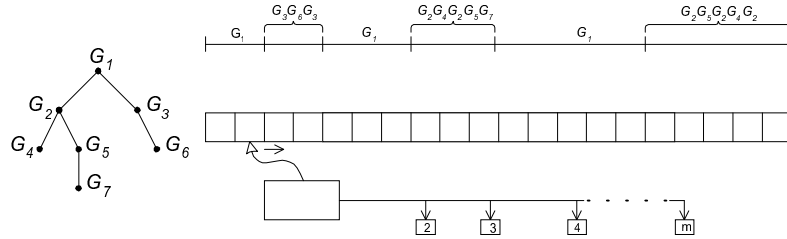
⁹podrobnosti možno nájsť v [LS92]

¹⁰ n počítadlový automat je zásobníkový automat s n zásobníkmi, ktoré pracujú nad jednopísmenkovou abecedou

¹¹zmena smeru hlavy v zásobníku resp. zmena inkrementácie counteru na dekrementáciu a opačne

¹²dosiahnutie dna zásobníka resp. counter dosiahol nulu

Dôkaz: Nech Γ má komponenty G_1, \dots, G_m . Chceme zostrojiť nedeterministický $(m - 1)$ počítadlový automat M simulujúci Γ . Celá simulácia Γ nám bude jasnejšia, ak sa zamyslíme nad tým, ako môže vyzeráť slovo $w \in L(\Gamma)$ pri stromovej komunikačnej štruktúre. Slovo $w = w_{i_1}w_{i_2} \dots w_{i_k}$, $\forall j \ i_j \in \{1, \dots, m\}$ pozostáva z podslov w_{i_j} generovaných gramatikami G_{i_j} , pričom dĺžky týchto podslov závisia od konkrétnej komunikačnej štruktúry (obr.4.3).

Obr. 4.3: Viacpočítadlový automat a tvar slova generovaného *treePCGS*

Vieme, že každá regulárna gramatika sa dá simulovať pomocou nedeterministického konečného automatu¹³. Podobne budú v pravidlách nášho automatu M simulované pravidlá regulárnych komponentov G_1, \dots, G_m . M bude používať svoje počítadlá C_2, \dots, C_m na zabezpečenie toho, aby jednotlivé gramatiky G_1, \dots, G_m neboli simulované dlhšie ako to vyžaduje daná situácia (konfigurácia). V každej konfigurácii M bude číslo $c(C_i) \forall i \in \{2, \dots, m\}$ uložené v C_i uchovávať rozdiel medzi počtom prepisovacích krokov G_i simulovaných M a počtom prepisovacích krokov otca G_i v stromovej komunikačnej štruktúre (to znamená, že ak G_i je požiadaná svojim otcom o vyprodukovanú vetnú formu, tak túto vetnú formu môže G_i generovať najviac $c(C_i)$ krokov). M nedeterministicky striedavo simuluje gramatiky G_1, \dots, G_m a zároveň overuje, či slovo generované gramatikami je zhodné so slovom na vstupnej páske. Na začiatku M simuluje G_1 a priebežne overuje vstupnú pásku. Zároveň po každom odsimulovanom prepisovacom kroku G_1 inkrementuje počítadlá všetkým synom G_1 a ostatné počítadlá zostanú nezmenené. Simulácia G_1 skončí, keď G_1 vygeneruje komunikačný symbol Q_i pre nejaké i . M začne simulovať gramatiku G_i z počiatočného neterminálu S_i . Počas tejto simulácie po každom prepisovacom kroku G_i sa dekrementuje počítadlo C_i a inkrementujú sa počítadlá všetkých synov G_i . Ak G_i vyprodukuje terminálnu vetnú formu, tak M zastaví a akceptuje vstupné slovo práve vtedy, keď bol vstup prečítaný až do konca. Ak C_i je prázdne ($c(C_i) = 0$) a G_i v poslednom kroku vygeneroval na konci neterminál A , tak M začne simulovať otca G_i (v tomto prípade G_1) pričom pokračuje v prepisovaní z neterminálu A . Ak G_1 nemôže prepísať A (t.j. nemá pravidlá na A), tak M neakceptuje vstupné slovo. Ak G_i vygeneruje komunikačný symbol Q_j pre nejaké j , tak M začne simulovať G_j (kde G_j je synom G_i) z počiatočného neterminálu S_j . M od tohto momentu po každom prepisovacom kroku G_j dekrementuje C_j a inkrementuje počítadlá všetkých svojich synov. M takto rekurzívne simuluje gramatiky až kým poslená gramatika nevygeneruje terminálnu vetnú formu.

Z popisu práce M by malo byť zrejmé, že počet obrátov je $2f(n)$ a počet testov na nulu je $f(n)$, lebo počítadlo C_i začne klesať práve vtedy, keď je vygenerovaný komunikačný symbol Q_i .

Ak sa v pravidlách gramatík nenachádzajú žiadne *chainrules*¹⁴, tak M pracuje v čase n . Ak sú v gramatikách takéto pravidlá, tak M pracuje v čase $O(n)$, pretože existuje konštanta d taká, že pre každé $w \in L(\Gamma)$ existuje ododenie, ktoré v každých d krokoch vygeneruje aspoň jeden terminál. \square

Uvedomme si, že $m - 1$ počítadlový automat vieme simulovať viacpáskovým TS pracujúcim v rovnakom čase, a že počítadlá uchovávajú čísla veľkosti najviac n , takže v binárnom kódovaní sa zmestia do priestoru $O(\log n)$. Z týchto dvoch poznatkov plyní nasledujúce tvrdenie.

¹³pozri [JEH78]

¹⁴pravidlá typu $A \rightarrow B$ kde A, B sú neterminály

Veta 4.4.2. $\mathcal{L}_{treePCGS_mREG(f(n))} \subseteq NTIME(n) \cap NSPACE(\log n)$

Poznámka 4.4.1. *Predchádzajúca veta nehovorí, že vieme zostrojiť ekvivalentný TS pracujúci v lineárnom čase a logaritmickom priestore. Hovorí len, že vieme zostrojiť ekvivalentný TS pracujúci v lineárnom čase a (iný) ekvivalentný TS pracujúci v logaritmickom priestore.*

Skúsme sa zamyslieť nad simuláciou $PCGS_mREG(f(n))$ priamočiaro pomocou m -páskového TS. Ten by na každej páske simuloval prepisovanie vetnej formy jednej gramatiky. Komunikácia medzi gramatikami v tomto prípade znamená presunutie obsahu jednej pásky na druhú. Keďže veľkosť pásky je $O(n)$ a komunikácií je $f(n) \in O(n)$, tak časová zložitosť je $O(n^2)$. Pri takejto simulácii sa nám ľahko môže stať, že nejaký kúsok vetnej formy bol presúvaný medzi páskami $O(n)$ krát a nakoniec sa aj tak nedostal do výsledného terminálneho slova. V nasledujúcej vete budeme toto “zbytočné” presúvanie eliminovať a dostaneme dobrý výsledok pre $dagPCGS$.

Veta 4.4.3. $\mathcal{L}_{dagPCGS_*REG} \subseteq NTIME(n)$

Dôkaz: Nech $\Gamma = (N, K, T, G_1, \dots, G_m) \in dagPCGS_mREG$. Chceme zostrojiť m -páskový¹⁵ nedeterministický TS A pracujúci v lineárnom čase a akceptujúci jazyk $L(\Gamma)$.

V δ -funkcii si A uchováva pravidlá všetkých m gramatík a v stavoch si drží aktuálne neterminály¹⁶ všetkých gramatík. Na páskach T_1, \dots, T_m sú vetné formy generované gramatikami G_1, \dots, G_m alebo T_i obsahuje blank symbol B , ak sa A nedeterministicky rozhodne, že vetnú formu, ktorú generuje G_i sa neobjaví vo výslednom terminálnom slove generovanom Γ t.j. eliminovanie “zbytočných” presúvaní z jednej pásky na druhú.

Na začiatku bude A v stave so začiatočným neterminálom pre každú gramatiku. Pre každé $i = 1..m$ A uhádne, či sa vetná forma generovaná gramatikou G_i bude nachádzať vo výslednom terminálnom slove. Ak A rozhodne, že vetná forma generovaná G_i bude vo výslednom slove, tak A bude simulovať odvodenie gramatiky G_i na páske T_i . Ak A rozhodne, že nebude, tak A zapíše na pásku T_i symbol B a ďalej nesimuluje odvodenie G_i na páske T_i . Takto A simuluje iba to, čo sa vo výslednom slove naozaj objaví.

Jeden krok simulácie A pozostáva z jedného prepisovacieho kroku každej z gramatík, pre ktoré sa A rozhodol, že ich bude simulovať. To môžeme, lebo ako sme si povedali A si v stave uchováva aktuálne neterminály každej z gramatík. Takto A pokračuje, až kým sa na páske T_1 neobjaví terminálne slovo, alebo až kým sa aspoň na jednej páske neobjaví *query* symbol.

Ak sa na T_1 objaví terminálne slovo, tak A porovná obsah pásky T_1 so vstupom a ak sa rovnajú, tak A akceptuje vstupné slovo.

Ak aktuálny neterminál G_i je Q_j a

- ani T_i ani T_j neobsahuje B , tak A prekopíruje obsah T_j na miesto Q_j na páske T_i a celý obsah pásky T_j prepíše na S_j (počiatočný neterminál gramatiky G_j). Po tomto pokračuje A v simulácii G_i z neterminálu, ktorý bol posledným symbolom pri kopírovaní. A uhádne, či ďalšia vetná forma generovaná G_j bude časťou výsledného slova alebo nie. Podľa toho začne simulovať G_j z počiatočného neterminálu S_j alebo na T_j zapíše B .
- buď T_i alebo T_j obsahuje B , tak to znamená, že A uhádol nesprávne¹⁷ a výpočet sa zasekne.
- T_i aj T_j obsahuje B , tak A nezmení obsah T_i a nedeterministicky uhádne, či sa ďalšia vetná forma generovaná G_j objaví vo výslednom terminálnom slove. Podľa toho A začne na T_j simulovať G_j od počiatočného neterminálu S_j alebo na T_j nechá B .

Ak sa naraz na viacerých páskach objavia komunikačné symboly, tak A kopíruje vetné formy v určitom poradí tak, aby nekopíroval nejaký komunikačný symbol. To sa určite dá, pretože

¹⁵to znamená, že TS A má m hláv

¹⁶keďže gramatiky sú regulárne, vo vetnej forme danej gramatiky sa vyskytuje najviac jeden neterminál

¹⁷Ak T_j obsahuje B , tak T_i sa objaví vo výsledku, a teda aj T_j bude vo výsledku, keďže si ju G_i vyžiadala, teda A zle uhádol. Ak T_i obsahuje B , tak T_j sa má objaviť vo výsledku, ale nemá sa ako dostať cez T_i , takže A zle uhádol.

uvažujeme komunikačnú štruktúru *dag*, ktorá nepripúšťa cykly.

Pre každé slovo $w \in L(\Gamma)$ existuje postupnosť správnych nedeterministických rozhodnutí TS A , ktorá vedie k odvodeniu tohto slova na páske T_1 . Keďže komunikačná štruktúra nepripúšťa cykly, tak každý symbol akceptovaného slova w bol kopírovaný z jednej pásky na druhú najviac $m - 1$ krát, čo je konštantne veľa. Teda na prekopírovanie všetkých symbolov slova w potrebujeme čas $O(n)$. Na páskach generujeme iba symboly, ktoré sa objavajú vo výslednom slove w , teda na vygenerovanie všetkých symbolov slova w potrebujeme čas $O(n)$. Konečne na porovnanie terminálneho slova na páske T_1 so vstupom potrebujeme čas $O(n)$. Teda celkovo pracuje A v čase $O(n)$. \square

Uvedieme ešte niekoľko tvrdení, ktoré hovoria o tom, že ani zvýšenie počtu gramatík, ani zvýšenie počtu komunikačných liniek v stromovej štruktúre nedokáže vykompenzovať obmedzenie počtu komunikačných krokov.

Veta 4.4.4. $\mathcal{L}_{centrPCGS_2REG}(n) - \mathcal{L}_{treePCGS_*REG}(f(n)) \neq \emptyset$ pre $f(n) \notin \Omega(n)$

Dôkaz: Uvedieme¹⁸ len, že dôkaz uvažuje jazyk

$$L = \{a^{i_1}b^{i_1}a^{i_2}b^{i_2} \dots a^{i_k}b^{i_k}c \mid k \geq 1, i_j \geq 1 \text{ pre } j \in \{1, \dots, n\}\}$$

o ktorom sa ukáže, že $L \in \mathcal{L}_{centrPCGS_2REG}(n)$ a $L \notin \mathcal{L}_{treePCGS_*REG}(f(n))$. Využíva sa pri tom simulácia $treePCGS_mREG(f(n))$ pomocou $m - 1$ počítadlového automatu ako to bolo uvedené vo vete 4.4.1. \square

Veta 4.4.5. Pre $f(n) \notin \Omega(n)$ platí:

- $\mathcal{L}_{one-way-arrayPCGS_m}(f(n)) \subsetneq \mathcal{L}_{one-way-arrayPCGS_m}(n)$ pre $m \geq 2$
- $\mathcal{L}_{centrPCGS_m}(f(n)) \subsetneq \mathcal{L}_{centrPCGS_m}(n)$ pre $m \geq 2$
- $\mathcal{L}_{treePCGS_m}(f(n)) \subsetneq \mathcal{L}_{treePCGS_m}(n)$ pre $m \geq 2$

Veta 4.4.6. $\mathcal{L}_{centrPCGS_{k+1}}(k) - \mathcal{L}_{treePCGS_*(k-1)} \neq \emptyset$ pre ľubovoľnú konštantu k .

Veta 4.4.7. Pre ľubovoľné $k \geq 1$ a ľubovoľné $x \in \{centr, tree, one - way - array\}$ platí:

- $\mathcal{L}_{xPCGS_{k+1}}(k-1) \subsetneq \mathcal{L}_{xPCGS_{k+1}}(k)$
- $\mathcal{L}_{xPCGS_*(k-1)} \subsetneq \mathcal{L}_{xPCGS_*(k)}$

4.5 Niektoré ďalšie vlastnosti PCGS

Veta 4.5.1. \mathcal{L}_{PCGS_*CF} je úplná AFL.

Veta 4.5.2. $centrPCGS_*CF <_4^{Var} CF$

Veta 4.5.3. $centrPCGS_*CF <_4^{Prod} CF$

4.6 Porovnanie PCGS s g -systémami

Veta 4.6.1. Pre každý $PCGS_mREG \Gamma$ existuje g -systém G taký, že $L(G) = L(\Gamma)$

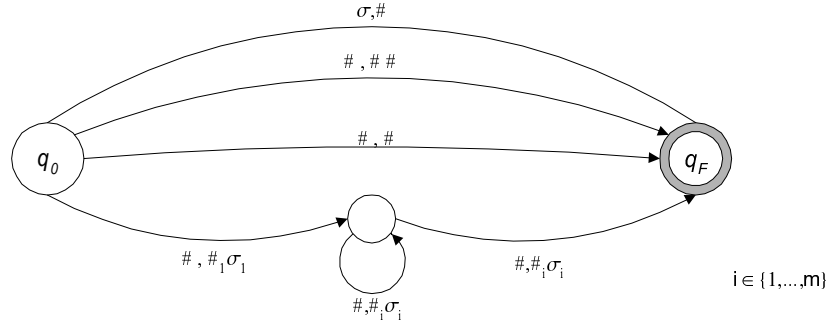
Dôkaz: Nech $\Gamma = (N, K, T, G_1, \dots, G_m) \in PCGS_mREG$. Chceme zostrojiť g -systém $G = (N', T, M, \sigma)$ taký, že $L(G) = L(\Gamma)$

Najskôr, ako sme to už urobili v niektorých predchádzajúcich dôkazoch tejto kapitoly, si všimneme štruktúru slova, ktoré máme vyrobiť. Slovo $w \in L(\Gamma)$ pozostáva z podslov, ktoré boli

¹⁸podrobnosti možno nájsť v [JH94]

generované jednotlivými gramatikami Γ . Keďže neuvažujeme nejaký špeciálny typ komunikačnej štruktúry, nemôžeme o postupnosti podslov prislúchajúcich k jednotlivým gramatikám vysloviť žiaden predpoklad okrem toho, že zrejme prvé podslovo bude generované gramatikou G_1 . Simuláciu Γ g -systémom G môžeme rozdeliť do niekoľkých fáz:

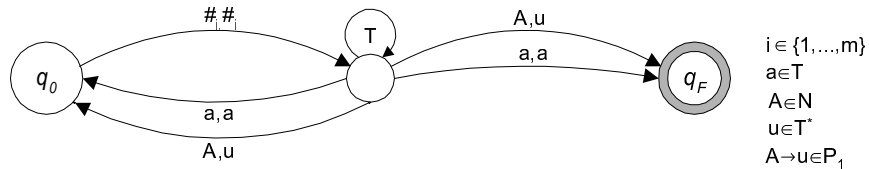
Inicializácia (obr.4.4)

Obr. 4.4: Časť 1-a-prekladača pre fázu inicializácie

Najskôr G uhádne počet komunikácií uskutočnených pri generovaní slova w t.j. z koľkých podslov pozostáva w . Toto bude G simulovať tak, že vygeneruje príslušný počet neterminálov $\#$. Potom G uhádne príslušnosť jednotlivých podslov ku gramatikám t.j. ktoré podslovo bolo vyrobené ktorou gramatikou. Podľa toho bude G prepisovať $\#$ na $\#_i \sigma_i$ (akési zárodoky budúcich podslov), teda takto reprezentované podslovo bolo v Γ generované gramatikou G_i . Zrejme prvý neterminál $\#$ bude prepísaný na $\#_1 \sigma_1$, keďže prvé podslovo vygenerovala G_1

Prepisovací krok (obr.4.5)

Obr. 4.5: Časť 1-a-prekladača pre fázu prepisovania

g -systémy vedú veľmi jednoducho simulovať regulárne gramatiky. V príslušnej vetnej forme skopírujú všetky neterminály a neterminál prepíšu podľa pravidiel regulárnej gramatiky. Náš g -systém G bude vedieť simulovať všetky gramatiky Γ , pričom keď pri prechádzaní vetnej formy narazí na neterminál $\#_i$, bude simulovať gramatiku G_i t.j. terminály sa skopírujú a neterminál sa prepíše podľa pravidiel v G_i . Môže sa stať, že vetná forma G_i nebude obsahovať neterminál, preto musíme do G pridať zopár šípok naviac, ktoré uhádnú, že nejaký terminál je vo vetnej forme danej gramatiky G_i posledný, aby sa nám nestalo, že v nejakom stave bude G na vstupe očakávať neterminál z G_i , ale dostane $\#_j$

Komunikačný krok (obr.4.6)

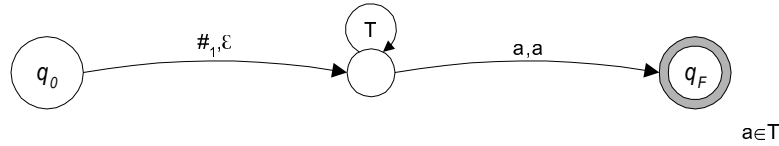
G sa, predtým ako začne čítať vstup, niekedy rozhodne, že vo vetnej forme sa nachádzajú nejaké komunikačné symboly, teda má nastať komunikačný a nie prepisovací krok. G uhádne podslovo, v ktorom sa nachádza komunikačný symbol Q_j pre nejaké $j \in \{1 \dots m\}$. Nech je toto podslovo generované gramatikou G_k . To znamená, že keď G má na vstupe $\#_i$,

Pri ďalšom prechode je na začiatku vstupe špeciálny symbol, ktorý hovorí, že máme pokračovať v overovaní. G kopíruje symboly, až kým nenájde \mathcal{L} . Ten vymaže, zapamätá si ďalší symbol z overovaného podslova a zaň umiestni \mathcal{L} , zvyšok podslova skopíruje. V ďalších podslovách hľadá $\$$, a keď ho nájde, vymaže ho, skontroluje nasledujúci symbol so zapamätaným (ak sa nezhoduje, zasekne sa) a zapíše $\$$. Takýmto spôsobom dokáže G overiť zhodnosť podslov, ktoré si dve gramatiky presunú do svojej vetnej formy, keď naraz vygenerujú rovnaké *query*.

G sa niekedy na začiatku ďalšieho prechodu môže rozhodnúť, že už je overené celé pod-slovo t.j. za symbolmi \mathcal{L} , \mathcal{S} je nejaký $\#_i$. Vtedy G vymaže špeciálny symbol na začiatku a symboly \mathcal{L} , \mathcal{S} vo vetnej formy pričom overuje, či za týmito symbolmi sú naozaj nejaké $\#_i$, inak sa zasekne

Ukončenie (obr.4.7)

Obr. 4.7: Časť 1-a-prekladača pre fázu ukončenia

G sa v počiatočnom stave niekedy rozhodne, že vetná forma obsahuje symbol $\#_1$ na začiatku a potom už len terminály. To znamená, že už nebudú nasledovať ani prepisovacie ani komunikačné kroky, teda simulácia Γ už skončila. V tomto kroku stačí odstrániť symbol $\#_1$, čím dostaneme terminálne slovo

Čitateľ si určite všimol, že najzložitejšia z fáz bolo overovanie¹⁹. Skúsme sa preto zamyslieť, čo by sa stalo, keby sme overovanie zo simulácie vynechali. V takomto prípade sa však musíme obmedziť na simulovanie *PCGS* s komunikačnou štruktúrou, ktorá nedovoľuje, aby v orientovanom grafe reprezentujúcom túto štruktúru existovali dve rôzne hrany vedúce do jedného vrchola. To napríklad spĺňajú štruktúry one-way array, one-way ring, tree, centr. Ak Γ s takouto komunikačnou štruktúrou vygeneruje slovo v čase $T(n)$, tak G vygeneruje toto slovo v rovnakom čase, teda g -systém zachováva časovú zložitosť *PCGS*.

Ak sa vrátíme späť k všeobecnej komunikačnej štruktúre, overovanie zhorší časovú zložitosť polynomiálne.

Tuná poznamenajme, že overovanie môžeme vykonať ešte iným spôsobom. Počas odvodzovania si v stave môžeme pre každú gramatiku zapamätať aké pravidlo sme použili (máme konečný počet gramatík a konečný počet pravidiel) a potom zabezpečiť, aby každá gramatika odvodila rovnaké slovo. Následne môžeme fázu overovania vynechať a mať dobrú časovú zložitosť nezávisle na komunikačnej štruktúre. \square

¹⁹preto sme ani neuviedli príslušný obrázok 1-a-prekladača, ktorý by bol značne neprehľadný

Kapitola 5

Alternujúce stroje

V predchádzajúcich kapitolách sme si ukázali viaceré paralelné modely. I keď šlo o rôzne pohľady na paralelizmus, všetky mali jedno spoločné: pozerali sa na vec z “gramatikového” pohľadu, teda vo všetkých prípadoch sme mali jednu, prípadne viacero gramatík, ktoré čosi generovali. Teraz si ukážeme jednu automatovú charakterizáciu a porovnáme ju so sekvenčnými triedami. Pre čitateľa, ktorý sa s pojmom alternovania ešte nestretol, povedzme nasledovných pár viet. Modely alternujúcich strojov sa uvažujú pre všetky známe zariadenia, my si ich popíšeme na najvšeobecnejšom prípade, teda na Turingových strojoch, pre čitateľa iste nebude problémom analogicky si zadať alternujúce konečné automaty, alternujúce zásobníkové automaty, prípadne alternujúce lineárne ohraničené automaty. O niektorých týchto zariadeniach si v závere kapitoly ukážeme pár zaujímavých vecí, napr. ako alternovanie ovplyvní, resp. neovplyvní ich generatívnu silu a podobne. Zariadenie (alternujúci stroj) má tzv. existenčné a tzv. univerzálne stavy, ktoré môže ľubovoľne kombinovať, a ktoré si ďalej bližšie popíšeme. Alternujúci Turingov stroj sa v existenčných stavoch správa rovnako, ako už známy nedeterministický model Turingovho stroja. Odlišné je správanie sa v univerzálnych stavoch. Zariadenie sa akoby rozdelí na n nových strojov (kde n je počet konfigurácií dosiahnuteľných na 1 krok z jeho momentálnej konfigurácie), ktoré dostanú novú pamäť (rovnakú ako pôvodný stroj) a ďalej nezávisle od seba pracujú, táto operácia sa nazýva FORK a čitateľovi môže byť trochu v reálnejšej podobe známa z niektorých operačných systémov (UNIX), kde jeden proces vytvára nové a prideliť im pamäť.

5.1 Definície a označenia

Definícia 5.1.1. Alternujúci Turingov stroj (ATS) je 6-tica $A = (K, \Sigma, \Gamma, \delta, q_0, F)$, kde K je konečná množina stavov rozdelená na dve disjunktné časti $K = K_1 \cup K_2$, K_1 je množina existenčných stavov, K_2 je množina univerzálnych stavov, Σ je abeceda vstupných symbolov, Γ je pracovná (pásková) abeceda, q_0 je počiatočný stav a F je množina akceptačných stavov, δ je prechodová funkcia

$$\delta : K \times \Gamma \rightarrow 2^{K \times \Gamma \times \{-1, 0, 1\}}$$

Definícia 5.1.2. Konfiguráciu ATS A definujeme rovnako ako pre nedeterministické Turingove stroje (NTS), bližšie napr. [JEH78]

Definícia 5.1.3. Krok výpočtu ATS A je relácia \vdash na konfiguráciách definovaná rovnako ako pre NTS

Čitateľ si možno spomenie na pojem stromu konfigurácií, definovaný pre nedeterministický Turingov stroj, ktorý prehľadne reprezentoval jeho výpočet na konkrétnom slove¹. Podobný

¹bol napr. dobrou pomôckou pri dôkaze ekvivalencie deterministických a nedeterministických Turingových strojov

strom definujeme aj pre alternujúce stroje. Okrem toho, že nám tento pojem pomôže pri definovaní výpočtu ATS, mal mi výraznou mierou prispieť k pochopeniu alternovania samotného.

Definícia 5.1.4. *Úplný strom konfigurácií pre ATS A a vstupné slovo w je strom, ktorého vrcholy sú označené konfiguráciami taký, že:*

1. koreň je počiatočná konfigurácia na slove w
2. každý vrchol má za priamych nasledovníkov práve toľko vrcholov, koľko konfigurácií je v relácii \vdash s konfiguráciou označujúcou daný vrchol
3. tieto vrcholy sú označené týmito konfiguráciami

Poznámka 5.1.1. *Úplný strom konfigurácií nemusí byť konečný*

Definícia 5.1.5. *Výpočet ATS A (na slove w) je podstrom úplného stromu konfigurácií na slove w taký, že:*

1. obsahuje koreň
2. s každým univerzálnym vrcholom ($q \in K_2$) obsahuje všetkých jeho priamych nasledovníkov
3. s každým existenčným vrcholom obsahuje práve jedného jeho priameho nasledovníka, ak existuje

Definícia 5.1.6. *Akceptujúci výpočet ATS A na slove w je taký výpočet na w , ktorý je konečný a každá listová konfigurácia je akceptačná*

Definícia 5.1.7. *Jazyk akceptovaný ATS A je*

$$L(A) = \{w \in \Sigma^* \mid \text{existuje akceptačný výpočet } A \text{ na } w\}$$

Príklad 5.1.1. Ukážeme si, ako alternovanie pomôže dvojhlavým konečným automatom² v generatívnej sile. Zoberme si jazyk $L = \{ww \mid w \in \{a, b\}^*\}$. Dalo by sa ukázať, že ho nie je možné akceptovať dvojhlavým konečným automatom, no zostrojíme preň alternujúci dvojhlavý konečný automat, ktorý bude pracovať nasledovne:

1. dostane na vstup slovo, nedeterministicky uhádne jeho polovicu
2. nastane FORK, automat alternuje v univerzálnom stave
 - 1. proces overuje, či vstup je tvaru ww tak, že hlavy sa synchronne pohybujú po vstupe, v jednom kroku každá číta symbol, ak obe prečítajú to isté a keď sa jedna z nich dostane na koniec vstupu, dôjde k akceptovaniu
 - 2. proces overuje, či automat uhádol polovicu správne tak, že prvá hlava sa hýbe o jedno políčko vpravo, zatiaľ čo za ten istý čas sa druhá hlava hýbe o dve políčka vpravo, k akceptovaniu dôjde, ak obe hlavy dočítajú naraz vstupné slovo

Výpočet automatu možno vidieť na (obr.5.1)

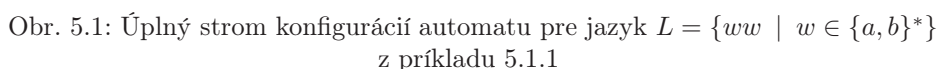
Veta 5.1.1. $\mathcal{L}_{ATS} = \mathcal{L}_{RE}$

Dôkaz: Povieme si pár slov o oboch inklúziách:

- \subseteq : vyplýva z Turingovej tézy, keby sme mali zkonštruovať TS, ktorý by simuloval ATS, tak by sme zrejme prechádzali strom konfigurácií ATS do šírky, pamätali si niečo o výpočte a charaktere stavov a podobne
- \supseteq : na NTS sa možno pozeráť aj ako na špeciálny prípad ATS, keď akoby všetky stavy NTS boli existenčné

□

²budeme uvažovať zariadenie s možnosťou pohybu hlavy iba jedným smerom

Pre ATS si zadefinujeme dve miery, ktoré sú analógiou mier $NSPACE$, $NTIME$ definovaných pre NTS:

- V niektorých simuláciách budeme pracovať s triedou jazykov $ATIME(f(n))$, $\log n < f(n) < n$. Klasický model ATS by sme tu nemohli použiť, lebo na prečítanie vstupu dĺžky n potrebujeme aspoň n krokov. V takýchto prípadoch sa používa model ATS s rýchlym prístupom na vstup. Môžeme si ho reprezentovať nasledovne: nad páskou má binárny vyhľadávací strom, každý list je práve jedno políčko, strom má výšku $\log n$, máme register dĺžky $\log n$, keď do neho binárne zapíšeme číslo k , tak za čas $\log n$ sa dostaneme ku k -temu vstupnému políčku (obr.5.2).

5.3 Alternujúce vs. sekvenčné triedy zložitosti

Keďže vo väčšine simulácií budeme požadovať predpoklad páskovej konštruovateľnosti nejakej funkcie, bude dobré, keď si tento pojem zdefinujeme.

Definícia 5.3.1. Funkcia $f(n)$ sa nazýva páskovo konštruovateľná, ak existuje deterministický Turingov stroj (DTS) T , ktorý je $f(n)$ páskovo ohraničený a vyznačí na páske $f(n)$ políček

Ukazuje sa, že takmer všetky funkcie, ktoré si možno reálne predstaviť, sú páskovo konštruovateľné, problémy pri konštruovateľnosti však nastávajú, keď sa pozrieme na triedu funkcií menších ako $\log n$, teda $O(\log n)$. Keby sme chceli nahliadnuť medzi nekonštruovateľné funkcie, dobrým prostriedkom na ich zostrojovanie by bola metóda diagonalizácie.

V tejto chvíli sme už pripravení na ukázanie základného výsledku o alternujúcich Turingových strojoch.

Veta 5.3.1. $NSPACE(S(n)) \subseteq ATIME(S^2(n))$ pre $S(n) \geq \log n$

Dôkaz: Ak $S(n) \geq n$, nie je problém v lineárnom čase prečítať vstup, ak by však bolo $S(n) < n$, na prečítanie vstupu našim ATS A' by sme potrebovali aspoň lineárny čas a celá simulácia by ztroskotala už na začiatku. Preto použijeme model ATS s rýchlym prístupom na vstup, v logaritmickom čase $O(\log n)$ sa vieme dostať na ľubovoľné políčko vstupnej pásky, využívame tu ideu paralelnej práce procesov, nie každý proces musí vidieť celý vstup, aby akceptoval, resp. každému procesu bude k práci stačiť malý úsek vstupu. K danému NTS A pracujúcemu v priestore $S(n)$ zostrojíme ATS A' pracujúci v čase $S^2(n)$ taký, že $L(A) = L(A')$.

Akceptujúci výpočet A na slove w dĺžky n má (zmysluplne) dĺžku najviac $c^{S(n)}$ pre vhodné³ c . Položme $m = c^{S(n)}$, $\forall i$ k_i je konfigurácia A , akceptujúci výpočet má tvar:

$$k_1 \vdash k_2 \vdash \dots \vdash k_m$$

pričom k_1 je počiatočná konfigurácia, k_m je akceptačná konfigurácia (ak je náhodou akceptujúci výpočet kratší, dodefinujeme δ -funkciu v akceptačnom stave tak, aby sa nič nedialo, ale aby sme mohli "naťahovať" výpočet).

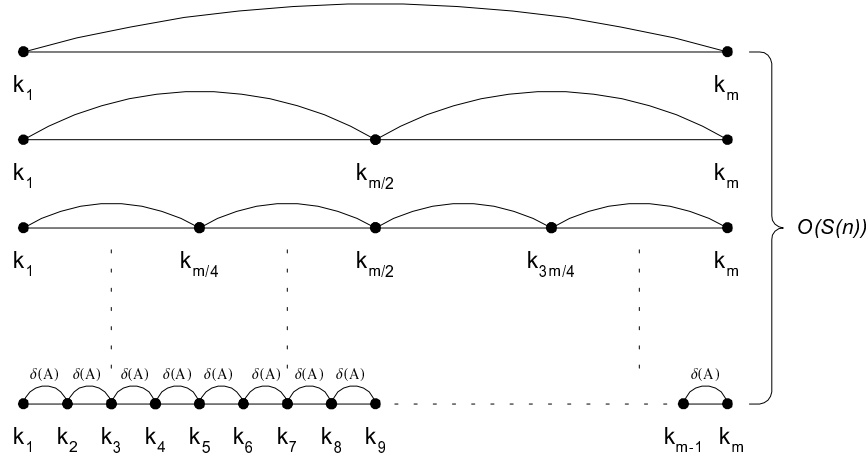
ATS A' bude pracovať nasledovne:

1. výpočet začne v k_1
2. uhádne akceptačnú konfiguráciu k_m
3. overí, či sa z k_1 do k_m dá dostať na m krokov nasledovne:
 - (a) uhádne $k_{\frac{m}{2}}$
 - (b) overí, či sa z k_1 dá dostať do $k_{\frac{m}{2}}$ na $\frac{m}{2}$ krokov
 - (c) overí, či sa z $k_{\frac{m}{2}}$ dá dostať do k_m na $\frac{m}{2}$ krokov

Body b) a c) tretieho kroku sú vlastne rekurzívne volania kroku 3 s parametrami $k_1, k_{\frac{m}{2}}, \frac{m}{2}$, resp. $k_{\frac{m}{2}}, k_m, \frac{m}{2}$. ATS A' sa do rekurzie bude vnárať⁴ dovtedy, kým sa nedostane na úroveň, kedy bude overovať, či sa dá z k_i dostať do k_{i+1} na jeden krok $\forall i = 1, \dots, m-1$ (obr.5.3). Táto úroveň je z hľadiska rekurzie elementárna, na nej stačí overiť, či v δ -funkcii NTS A existoval taký prechod, ktorý umožnil prepísanie konfigurácie k_i na k_{i+1} (teda simulujeme jeden krok pôvodného NTS A). Je nutné si uvedomiť, že rekurzia sa vykonáva paralelne.

³ako už neraz, $c^{S(n)}$ je počet rôznych konfigurácií A na slove dĺžky n , keď máme k dispozícii priestor $S(n)$

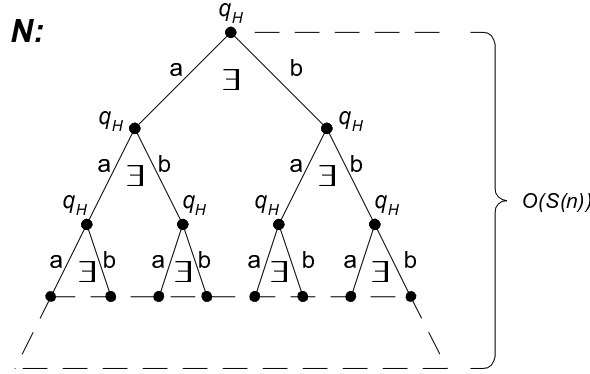
⁴každé rekurzívne volanie si môžeme reprezentovať z hľadiska alternovania tak, že A' vytvorí nový proces, ktorý ako parametre dostane k_i, k_j, r a za úlohu má overiť, či sa z k_i dá dostať do k_j na r krokov (obr.5.5)

Obr. 5.3: Overovanie návaznosti konfigurácií v ATS A'

Pozrime sa na proces hľadania konfigurácií a overovania dosiahnuteľnosti konfigurácie k_j z konfigurácie k_i na m krokov podrobnejšie, z hľadiska alternovania a rozdelenia množiny stavov ATS A' na existenčné a univerzálne. Na začiatku výpočtu je A' v stave q_0 a na vstupe má slovo w , teda $k_1 = q_0 w$, tento stav je existenčný. Teraz A' prejde do stavu q_H a hľadá k_m , pod $q_0 w$ v strome konfigurácií visí “veľmi košatý” strom (označme ho N), je na (obr.5.4), výšky $S(n)$, ktorý ako všetky svoje vrcholy, vrátane listov, obsahuje všetky možné konfigurácie NTS A v priestore $S(n)$. Kvôli jednoduchosti si ho môžeme popísať nasledovne⁵ (na čitateľa nechávame domyslenie ukončenia generovania):

$$\delta(q_H, 1) = \{(q_H, a, 1), (q_H, b, 1)\}$$

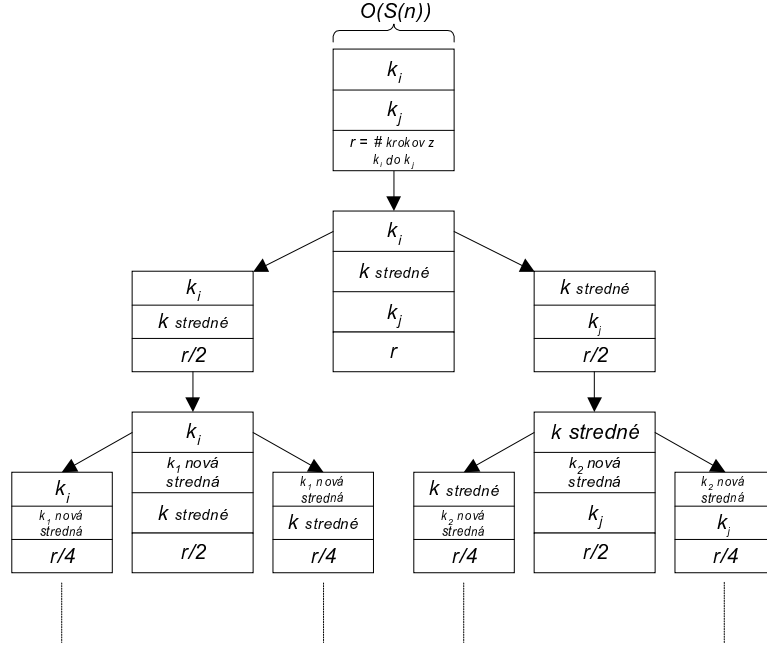

Obr. 5.4: Hľadanie konfigurácie dĺžky $S(n)$ ATS A'

Keď má A' uhádnutú akceptačnú konfiguráciu k_m , overí, či sa z k_1 do k_m dá dostať na m krokov. To spraví tak, že uhádne $k_{\frac{m}{2}}$ rovnako, ako hľadal k_m (teda pod každým vrcholom stromu N visí nový strom (opäť rovnaký ako N , má odlišné stavy, všetky sú existenčné), v ktorom A' hľadá $k_{\frac{m}{2}}$). Keď ju uhádne, overuje, či sa z k_1 dá dostať do $k_{\frac{m}{2}}$ na $\frac{m}{2}$ krokov a či sa z $k_{\frac{m}{2}}$ dá dostať do k_m na $\frac{m}{2}$ krokov tak, že v univerzálnom stave spraví FORK dvoch nových procesov⁶, ktoré pracujú paralelne a každý overuje polovicu toho, čo mal overiť materský proces, atď.

⁵konfigurácia ako ju popisujeme, neobsahuje stav, ani pozíciu hlavy, čitateľ si tieto veci iste rád domyslí sám

⁶to je práve jedno rekurzívne volanie

Obr. 5.5: Schématické vytváranie nových procesov $ATS A'$

Z konštrukcie by malo byť zrejmé (nebudeme to dokazovať), že $L(A) = L(A')$. Poďme sa teraz pozrieť na časovú zložitosť $ATS A'$, ktorý sme práve zkonštruovali: máme $O(S(n))$ rekurzívnych volaní a v každom hľadíme strednú konfiguráciu, resp. na začiatku musíme uhádnuť akceptačnú konfiguráciu k_m . Hľadanie ľubovoľnej konfigurácie k_i trvá čas $O(S(n))$, čo je presne výška stromu N , lebo ju treba zapamätať na páske. Celkový počet krokov (alebo inak výška akceptačných vetiev úplného stromu konfigurácií) A' je $O(S^2(n))$ a teda $L(A') \in ATIME(S^2(n))$ \square

Poznámka 5.3.1. V predchádzajúcej vete sme použili “paralelnú verziu” konštrukcie, ktorá bola (v sekvencnej podobe) použitá pri dôkaze vety $NSPACE(S(n)) \subseteq DSPACE(S^2(n))$ (Savitch)

Pri väčšine známych konštrukciách, keď máme dané zariadenie (Turingov stroj) a požadujeme k nemu zostrojiť zariadenie ekvivalentné, ale rýchlejšie, urýchlenie ide na úkor použitého priestoru, resp. analogicky keď požadujeme zmenšenie použitého priestoru, ide to na úkor času. Ako naznačila konštrukcia z vety 5.3.1, pri alternujúcich strojoch je situácia trochu iná. Pozornému čitateľovi iste neunikol fakt, že priestorové ohraňenie zostrojeného ATS zostalo nezmenené.

V niektorých konštrukciách bude kôli jednoduchosti vhodné uvažovať binárne vetvenie úplného stromu konfigurácií ATS , teda fakt, že ľubovoľný prechod δ -funkcie má najviac dva prvky. Ukážeme si preto nasledovné dve tvrdenia o normálnych tvaroch pre ATS .

Lema 5.3.1. K ľubovoľnému $ATS A$ pracujúcemu v čase $T(n)$ s ľubovoľnou veľkosťou vetvenia⁷ v úplnom strome konfigurácií existuje $ATS A'$ pracujúci v čase $T(n)$, ktorého úplný strom konfigurácií je binárny a $L(A) = L(A')$

Dôkaz: Iba neformálne naznačíme spôsob konštrukcie A' : nech je vetvenie vo vrchole v úplného stromu konfigurácií A stupňa n . Binárne vetvenie vytvoríme tak, že v ľavej vetve vychádzajúcej z vrchola v bude jeho najľavejší nasledovník a v pravej všetci ostatní nasledovníci tak, že priamy nasledovník v bude v' a jeho nasledovníci budú zvyšnými nasledovníkmi v . Konfiguráciu v tomto

⁷veľkosťou vetvenia rozumieme maximálny počet konfigurácií dosiahnuteľný z ľubovoľnej konfigurácie na jeden krok

vrchole dostaneme tak, že v konfigurácii vo v zmeníme stav na nový, ktorý ešte nepatrí do množiny stavov A , vetvenie vrchola v' bude stupňa $n - 1$, teda o 1 menšieho ako vetvenie v . Na vrchol v' aplikujeme algoritmus rekurzívne a v rekurzii skončíme až vtedy, keď bude vrchol stupňa ≤ 2 . Na čitateľa nechávame premyslieť, ako algoritmus aplikovať na celý strom konfigurácií⁸. Dodajme ešte, že ak vrchol v bol existenčný, tak aj všetky vrcholy, ktoré pri vytváraní binárneho vetvenia vzniknú, budú existenčné, podobne ak v bol univerzálny, tak všetky vzniknuté vrcholy budú univerzálne. Uvedomme si, že hĺbka akceptačného výpočtu v úplnom strome konfigurácií A' bude iba konštantným násobkom hĺbky úplného stromu konfigurácií A , teda A' pracuje v čase $T(n)$ a akceptuje rovnaký jazyk ako A \square

Lema 5.3.2. *K ľubovoľnému ATS A pracujúcemu v priestore $S(n)$ s ľubovoľnou veľkosťou vetvenia v úplnom strome konfigurácií existuje ATS A' pracujúci v priestore $S(n)$, ktorého úplný strom konfigurácií je binárny a $L(A) = L(A')$*

Dôkaz: V konštrukcii z lemy 5.3.1 sme nikde nemenili priestor, ktorý využíval A pri práci, a teda tvrdenie je jej priamym dôsledkom \square

Nasledujúce tvrdenie hovorí, ako efektívne z hľadiska priestorového ohraničenia vieme simulovať alternujúce Turingove stroje pracujúce v čase $T(n)$ na deterministických Turingových strojoch.

Veta 5.3.2. *$ATIME(T(n)) \subseteq DSPACE(T(n))$ pre $T(n) \geq \log n$, $T(n)$ je páskovo konštruovateľná*

Dôkaz: V celom dôkaze budeme pod pojmom strom konfigurácií rozumieť podstrom úplného stromu konfigurácií, ktorý dostaneme tak, že v úplnom strome konfigurácií “odrežeme” všetky vetvy v hĺbke $T(n)$.

K danému ATS A pracujúcemu v čase $T(n)$ zostrojíme DTS A' pracujúci v priestore $T(n)$. Podľa lemy 5.3.1 môžeme kvôli jednoduchosti predpokladať, že úplný strom konfigurácií A je binárny. A' musí overiť, či sa v strome konfigurácií A nachádza podstrom akceptujúceho výpočtu.

A' bude prehľadávať strom konfigurácií A algoritmom PREORDER do hĺbky a priradzovať vrcholom hodnoty 0, 1 nasledovne:

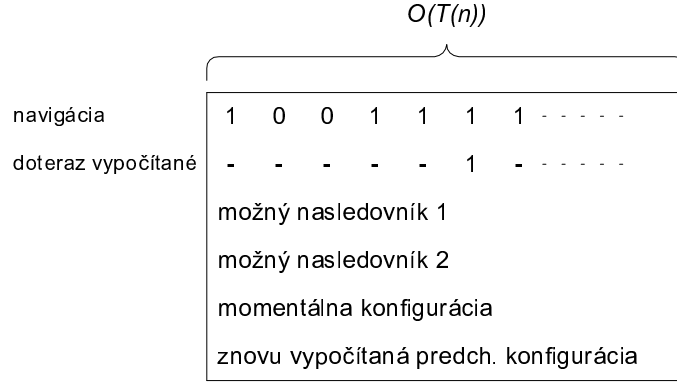
- vrcholu sa môže priradiť hodnota iba vtedy, ak sú už priradené hodnoty všetkým jeho nasledovníkom v strome konfigurácií alebo ak je to list⁹
- listom priradzujeme hodnoty podľa toho, či sú akceptujúcimi, alebo neakceptujúcimi konfiguráciami, akceptujúcim priradíme hodnotu 1, neakceptujúcim hodnotu 0
- ak je vrchol existenčný (a nie je to list) a aspoň jeden z jeho nasledovníkov v strome konfigurácií má hodnotu 1, tak sa mu priradí hodnota 1, inak sa mu priradí 0
- ak je vrchol univerzálny (a nie je to list), tak sa mu priradí hodnota 1 práve vtedy, keď obaja jeho nasledovníci v strome konfigurácií majú hodnotu 1, inak sa mu priradí 0

A' akceptuje svoj vstup práve vtedy, keď bude koreňu priradená hodnota 1. Keby sme chceli dosiahnuť dobrý pomer čas/priestor, asi by sme postupovali tak, že by sme si pamätali informáciu o celom “lúči” konfigurácii, teda všetky konfigurácie, ktorými sme od koreňa prechádzali až k listom, resp. ku vrcholom v hĺbke $T(n)$, aby sme nestrácali čas pri vracaní sa v strome smerom nahor. Dosiahli by sme však priestorové ohraničenie $T^2(n)$ (pretože by sme si museli pamätať až $T(n)$ konfigurácií, každú dĺžky $T(n)$), čo v našom prípade nie je žiadúce, preto budeme musieť použiť trochu rafinovanejšiu konštrukciu, vzhľadom na to, že nám nezáleží na čase. Nebudeme si pamätať celý “lúč” konfigurácii, ale iba momentálnu konfiguráciu a navigáciu k nej v strome

⁸pomôcka: δ -funkcia A má iba konečne veľa prvkov a vetvenie v úplnom strome konfigurácií je iba grafické znázornenie δ -funkcie, resp. výpočtu

⁹listom sa v tomto prípade myslí aj taký vrchol, ktorý síce nie je listovým v úplnom strome konfigurácií A , ale stáva sa listovým vrcholom v strome konfigurácií A'

konfigurácii. Navigácia bude dĺžky najviac $T(n)$ a bude to postupnosť z $\{0,1\}^*$, kde 0 znamená pohyb v strome vľavo smerom dole a 1 znamená pohyb vpravo smerom dole. Keď sa budeme v strome musieť vracieť smerom hore, tak si predchodcu konfigurácie, v ktorej práve sme, podľa tejto navigácie vypočítame, na páske A' (obr.5.6) si budeme potrebovať pamätať navigáciu, momentálnu konfiguráciu a pár pomocných konfigurácií, teda máme priestorové ohraničenie $T(n)$ pre A' \square

Obr. 5.6: Páska DTS A' (druhá stopa by sa dala pamätať aj v stave)

Definícia 5.3.2. *Polynomiálne triedy zložitosti definujeme nasledovne:*

- $NSPACE(Poly) \stackrel{def}{=} \bigcup_{k \geq 1} NSPACE(n^k)$
- $DSPACE(Poly) \stackrel{def}{=} \bigcup_{k \geq 1} DSPACE(n^k)$
- $ATIME(Poly) \stackrel{def}{=} \bigcup_{k \geq 1} ATIME(n^k)$

Dôsledok 5.3.1. $NSPACE(Poly) = DSPACE(Poly) = ATIME(Poly)$

Dôkaz: Tvrdenie vyplíva zo Savitchovej vety, vety 5.3.1 a vety 5.3.2 \square

Veta 5.3.3. $ASPACE(S(n)) \subseteq \bigcup_{c > 0} DTIME(c^{S(n)})$ pre $S(n) \geq \log n$

Dôkaz: Ukážeme si, že keď máme k ATS A pracujúcemu v priestore $S(n)$ zostrojiť DTS A' pracujúci v exponenciálnom čase $c^{S(n)}$ pre nejaké nezáporné c , tak nám na simuláciu postačí aj veľmi hrubá sila, akou je bezosporu vygenerovanie všetkých možných konfigurácií A na páske a práca na týchto konfiguráciách. Opäť budeme bez újmy na všeobecnosti predpokladať, že úplný strom konfigurácií A je binárny.

A' bude pracovať nasledovne:

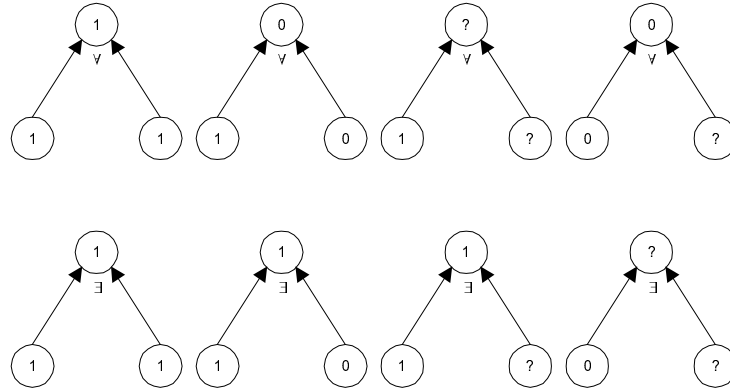
- na pásku zapíše všetkých $|\Gamma_A|^{S(n)} \cdot S(n) \cdot |K_A| < r^{S(n)}$ konfigurácií A v lexikografickom usporiadaní, za každou konfiguráciou si nechá priestor (jedno políčko), ktorý ďalej využije¹⁰, na to potrebuje čas $S(n) \cdot r^{S(n)}$
- do vyznačeného priestoru bude každej konfigurácii priradovať hodnoty 0, 1, ? prechodom stromu konfigurácií A tak, že v každom prechode priradí hodnoty 0, 1 rodičom tých detí,

¹⁰ priestor si na páske vyznačíme napr. $\#?\#$, pričom $\#$ slúži ako oddeľovač konfigurácií, nie je prvkom páskovej abecedy Γ , rovnako ani $?$, ktorý hovorí, že o tomto políčku zatiaľ nič nevieme

ktoré už sú vyhodnotené a hodnotu ? rodičom nevyhodnotených detí (podľa (obr.5.7)), akceptuje, ak bude počiatočnej konfigurácii priradená hodnota 1, časová zložitosť bude nasledovná:

1. $r^{S(n)}$ -krát prejde pásku a “spracuje” každú konfiguráciu
2. “spracovať” konfiguráciu znamená zistiť hodnoty jej nasledovníkov a ak sa dá, tak jej priradiť hodnotu 0,1, toto je časovo ohraničené $\approx r^{S(n)} \cdot S(n)$

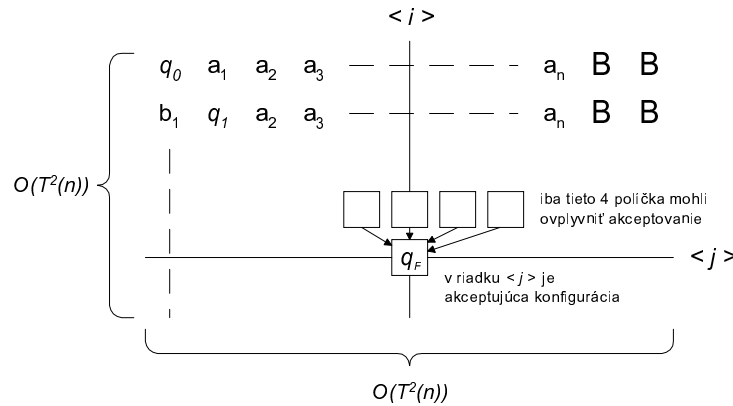
Keď si celú prácu A' zosumarizujeme, dostávame časovú zložitosť približne $c^{S(n)}$ pre nejaké c (stačí zvoliť napr. $c = r^{10}$) a sme hotoví \square

Obr. 5.7: Priradovanie hodnôt rodičom v strome konfigurácii ATS A

Veta 5.3.4. $DTIME(T(n)) \subseteq ASPACE(\log T(n))$ pre $T(n) \geq n$

Dôkaz: Nech A_1 je k -páskový DTS pracujúci v čase $T(n)$. K nemu existuje jednopáskový DTS $A = (K_A, \Sigma, \Gamma, \delta, q_0, F_A)$ pracujúci v čase $T^2(n)$ taký, že $L(A_1) = L(A)$. K nemu zkonštruujeme ATS A' pracujúci v priestore $\log T(n)$ taký, že $L(A) = L(A')$. Najskôr si zapíšeme konfigurácie A pod seba podľa (obr.5.8) tak, že v prvom riadku bude počiatočná konfigurácia $q_0 w$ a keď označíme $\langle q w_k \rangle_l$ konfiguráciu v k -tom riadku pre nejaký stav $q \in K_A$ a pozíciu stavu (hlavy) v tejto konfigurácii l , tak platí $\langle q w_k \rangle_l \vdash \langle p w_{k+1} \rangle_m$, pričom $m \in \{l-1, l, l+1\}$. Ak $w \in L(A)$, tak máme v tabuľke zapísanú postupnosť konfigurácií akceptujúceho výpočtu (vzhľadom na to, že A je deterministický), teda existuje i také, že pre $\langle q_F w_i \rangle_j$ je $q_F \in F_A$.

Obr. 5.8: Tabuľka konfigurácií jednopáskového DTS A

A' bude pracovať nasledovne:

- uhádne pozíciu $\langle \text{riadok}, \text{stĺpec} \rangle$ akceptačného stavu q_F v akceptujúcej konfigurácii tvaru $\langle q_F w_i \rangle_j$, teda háda $\langle i, j \rangle$, toto zaberie $\log T^2(n)$ políčok (môžeme zvoliť napr. binárnu reprezentáciu čísel i, j), to je $2 \cdot \log T(n) \approx \log T(n)$ políčok
- uhádne, ktorý akceptujúci stav sa na pozícii $\langle i, j \rangle$ nachádza
- overí, či dobre hádal pozíciu $\langle i, j \rangle$ a akceptačný stav nasledovne:
 1. uhádne (zmysluplne¹¹) obsahy políčok $\langle i-1, j-1 \rangle, \langle i-1, j \rangle, \langle i-1, j+1 \rangle, \langle i-1, j+2 \rangle$, pretože týmito obsahmi je obsah $\langle i, j \rangle$ jednoznačne určený
 2. v univerzálnom vetvení overí, či hádal správne (každá vetva overí jedno políčko)

Takto sa bude A' vracat' v tabuľke až do prvého riadku (zrejme si bude dekrementovať i a pracovať s j podľa pohybu hlavy A), keď bude na pozícii $\langle 1, 1 \rangle$ a bude v počiatočnom stave, tak akceptuje

Pri prechode tabuľkou konfigurácií smerom zdola nahor sa nám nemôže stať, že by sme našli viac ako jednu cestu vedúcu k akceptovaniu, pretože A je deterministický a teda akceptačný výpočet pre dané slovo je vždy jednoznačný, ak sme v niektorej vetve niečo zle uhádli, výpočet sa určite zablokuje.

Keď sa máme baviť o priestorovej zložitosti A' , jediná vec, ktorá ju ovplyvňuje, je dĺžka i , resp. j , pretože okrem týchto dvoch čísel si pamätáme iba konštantne veľa informácií (dokonca veľmi málo). Ale o dĺžke sme si už povedali, že je $\log T(n)$, takže sme hotoví \square

Dôsledok 5.3.2. $SPACE(S(n)) = \bigcup_{c>0} DTIME(c^{S(n)})$ pre $S(n) \geq n$

5.4 Alternujúce konečné automaty (AFSA)

Čitateľ sa iste stretol s viacerými modifikáciami pôvodného modelu deterministických konečných automatov. Nedeterminizmus im nepomohol, rovnako ako nepomohlo napr. pridanie možnosti obojsmerného pohybu po vstupnej páske. Mohlo by sa zdať, že taká sila, akou je alternovanie, by mohlo pomôcť týmto zariadeniam vyjsť z triedy \mathcal{R} a akceptovať aj nejaké nie regulárne jazyky. Ako však hovorí nasledujúca veta, opak je pravdou. Faktom totiž zostáva, že keď procesom v jednotlivých vetvách neumožníme komunikáciu, resp. synchronizáciu, tak sa sila zariadenia nezväčší.

Veta 5.4.1. $\mathcal{L}_{AFSA} = \mathcal{R}$

Dôkaz: Inklúzia zprava doľava je triviálna a preto ju nebudeme ukazovať. Na dôkaz opačnej inklúzie zostrojíme k AFSA A ekvivalentný nedeterministický konečný automat (NKA) A' taký, že $L(A) = L(A')$. Najskôr podobnou konštrukciou ako pre NKA zostrojíme k A ekvivalentný ATS A_1 (teda platí $L(A) = L(A_1)$) taký, že v A_1 neexistujú ε -prechody (konštrukcii sa nebudeme bližšie venovať, čitateľ ju nájde napr. v [JEH78]). Zavedieme pár označení, ktoré sa nám neskôr budú hodiť:

- $all(q, a) = \{\text{množina všetkých stavov dosiahnuteľných v } A_1 \text{ na jeden krok zo stavu } q \text{ pri čítaní vstupného symbolu } a\}$
- $ex_i(q, a) = p$, pričom $p \in \delta'(q, a)$ a keď máme prvky $\delta'(q, a)$ očíslované, resp. usporiadané, tak $\delta'(q, a) = p$ je i -ty v poradí

Teraz k bez- ε ATS $A_1 = (K, \Sigma, \delta, q_0, F)$ zostrojíme NKA $A' = (K', \Sigma', \delta', q'_0, F')$ nasledovne:

¹¹podľa δ -funkcie A

- Vezmime si úplný strom konfigurácií A_1 a pozrime sa naň po úrovniach. Keďže v A_1 nie sú ε -prechody, tak na n -tej úrovni je zo vstupu prečítaných práve n -symbolov
- K' bude nová množina stavov, pričom jej prvky budú podmnožiny množiny stavov K , teda počet stavov $|K'| = 2^{|K|}$, formálne

$$[q_{i_1}, \dots, q_{i_k}] \in K' \stackrel{def}{\iff} q_{i_1}, \dots, q_{i_k} \in K$$

- $\Sigma' = \Sigma$, teda vstupná abeceda sa nemení
- δ' definujeme nasledovne:
 - ak q je univerzálny a $\delta(q, a) = \{q_{i_1}, \dots, q_{i_k}\}$, tak $\delta'([q], a) = \{[q_{i_1}, \dots, q_{i_k}]\}$
 - ak q je existenčný a $\delta(q, a) = \{q_{i_1}, \dots, q_{i_k}\}$, tak $\delta'([q], a) = \{[q_{i_1}], \dots, [q_{i_k}]\}$
 - rekurzívne definujeme $\delta'([q_{i_1}, \dots, q_{i_j}, q_{i_{j+1}}, \dots, q_{i_k}], a)$ ako $\{[all(q_{i_1}, a), \dots, all(q_{i_j}, a), ex_1(q_{i_{j+1}}, a)], \dots, [all(q_{i_1}, a), \dots, all(q_{i_j}, a), ex_n(q_{i_k})])\}$ pričom q_{i_1}, \dots, q_{i_j} sú univerzálne stavy a $q_{i_{j+1}}, \dots, q_{i_k}$ sú existenčné stavy a platí $|\delta'(q_{i_k})| = n$

V stavoch A' udržujeme informácie o všetkých vetvách úplného stromu konfigurácií A_1 , je dobré si uvedomiť, že ak už máme množinu stavov $[p, q]$, a napr. $\delta'([p], a) = [r]$ a súčasne $\delta'([q], a) = [r]$, tak si túto informáciu nemusíme pamätať druhý krát, ako stav si budeme pamätať iba $[r]$

- prirodzene definujeme $q'_0 = [q_0]$
- $F' = \{[q_{i_1}, \dots, q_{i_k}] \mid q_{i_1}, \dots, q_{i_k} \in F\}$

Nemalo by byť až také ťažké pochopiť, že $L(A_1) = L(A')$, a teda platí aj $L(A) = L(A') \square$

V niektorých konštrukciách je potrebné a zmysluplné požadovať, aby zostrojený konečný automat k alternujúcemu konečnému automatu bol deterministický. Potom jeho stavy budú opäť množiny stavov AFSA, keď tieto budú univerzálne, no keď prídu do hry existenčné stavy, tak sa stavy rozpadnú na množiny, akceptačné stavy potom budú také, ktorých aspoň jedna zložka je akceptačná v už definovanom nedeterministickom zmysle. Stavov môže byť až $2^{2^{|K|}}$, čo nie je zanedbateľné číslo.

Príklad 5.4.1. Ku AFSA $A = (K, \Sigma, \delta, q_0, F)$, ktorého úplný strom konfigurácií na $w = aba$ je na (obr.5.9), pričom $\{q_0, \dots, q_4, p_1, p_2, r_1, \dots, r_4\} \subseteq K$, $\Sigma = \{a, b\}$, $\{r_1, r_2, r_3\} \subseteq F$ a δ je zrejmá z obrázku¹², zostrojíme NKA $A' = (K', \Sigma', \delta', q'_0, F')$ (jeho časť) podľa konštrukcie z vety 5.4 nasledovne:

1. $\{[q_0], [p_1, p_2], [q_1, q_3], [q_1, q_4], [q_2, q_3], [q_2, q_4], [r_1, r_2, r_3], [r_2, r_3, r_4]\} \subset K'$
2. $\Sigma' = \Sigma$
3. $q'_0 = [q_0]$
4. $[r_1, r_2, r_3] \subseteq F'$
5. δ' definujeme schématicky nasledovne:

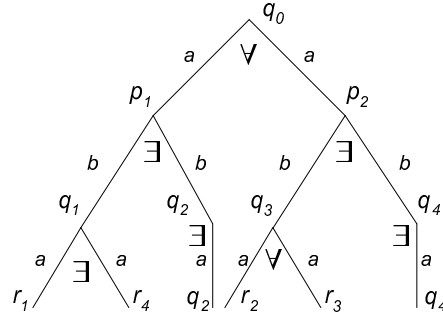
$$[q_0] \xrightarrow{a} [p_1, p_2] \xrightarrow{b} \begin{cases} [q_1, q_3] \xrightarrow{a} \begin{cases} [r_1, r_2, r_3] \\ [r_2, r_3, r_4] \end{cases} \\ [q_1, q_4] \xrightarrow{a} \begin{cases} [r_1, q_4] \\ [r_4, q_4] \end{cases} \\ [q_2, q_3] \xrightarrow{a} [q_2, r_2, r_3] \\ [q_2, q_4] \xrightarrow{a} [q_2, q_4] \end{cases}$$

¹²definovali sme iba časť AFSA A potrebnú pre výpočet na w

Potom zrejme výpočet

$$[q_0]aba \vdash_{A'} [p_1, p_2]ba \vdash_{A'} [q_1, q_3]a \vdash_{A'} [r_1, r_2, r_3]$$

je akceptujúcim výpočtom NTS A' na w .

Obr. 5.9: Úplný strom konfigurácií AFSA A na slove $w = aba$

5.5 Alternujúce zásobníkové automaty ($APDA$)

Ako sme ukázali, konečným automatom alternovanie v generatívnej sile vôbec nepomohlo. Lepšia je situácia v oblasti bezkontextových jazykov, ktoré rozpoznávajú zásobníkové automaty (PDA). Tu alternovanie zvýši možnosť rozpoznávania jazykov až na úroveň, o ktorej hovorí nasledujúce tvrdenie

Veta 5.5.1. $\bigcup_c DTIME(c^n) \subseteq \mathcal{L}_{APDA}$

Dôkaz: Tvrdenie nebudeme dokazovať priamo, využijeme tvrdenie vety 5.3.4, podľa ktorého platí $\bigcup_c DTIME(c^n) \subseteq ASPACE(n)$. My ukážeme, že platí $ASPACE(n) \subseteq \mathcal{L}_{APDA}$, potom bude z tranzitívnosti relácie \subseteq platiť aj $\bigcup_c DTIME(c^n) \subseteq \mathcal{L}_{APDA}$.

Na dôkaz $ASPACE(n) \subseteq \mathcal{L}_{APDA}$ potrebujeme k ATS A , ktorý pre vstup dĺžky n používa n políček na pracovnej páske, zostrojiť APDA A' taký, že $L(A) = L(A')$. Bez újmy na všeobecnosti budeme predpokladať, že úplný strom konfigurácií A je binárny¹³.

A' bude pracovať nasledovne¹⁴:

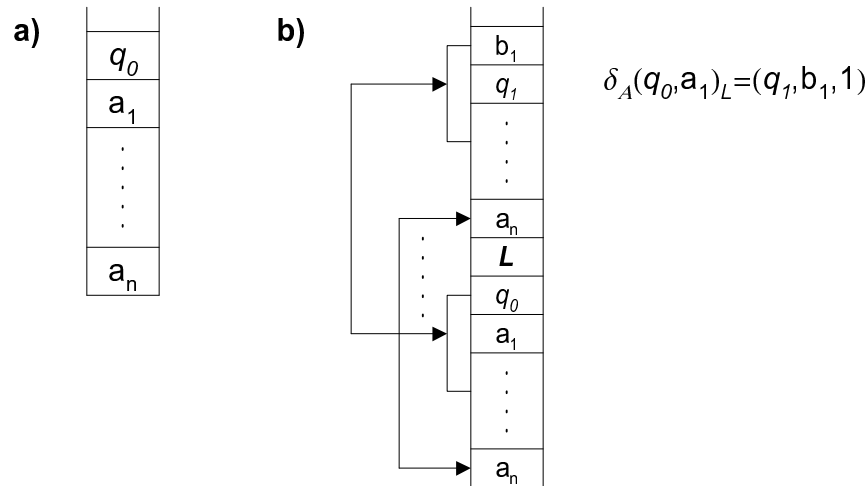
- najskôr v existenčnom vetvení uhádne počiatočnú konfiguráciu (bude hádať $n+1$ symbolov, háda aj stav) q_0w , pričom $w = a_1 \dots a_n$, v obrátenom poradí, teda zásobník bude mať po $n+1$ krokoch tvar ako na (obr.5.10a)
- v univerzálnom vetvení v jednej vetve overí, či konfiguráciu hádal správne, v druhej vetve háda nasledovníkov konfigurácie q_0w vo vetvení, ktorého typ zodpovedá vetvení v úplnom strome konfigurácií A , každej konfigurácii priradí aj vetvu, v ktorej sa nachádzala v úplnom strome konfigurácií A (teda L,R), konfigurácie ďalej overí a háda ďalšie, až kým neakceptuje, resp. neodmietne (REJECT) vstup

¹³čitateľ si iste vie predstaviť podobnú konštrukciu ako v leme 5.3.2 pre APDA

¹⁴idea je nasledovná: v zásobníku bude simulovať výpočet ATS A tak, že do neho bude postupne pridávať konfigurácie A a overovať ich návaznosť vzhľadom na \vdash , keď pridá do zásobníka akceptačnú konfiguráciu, ktorá bude nadväzovať na predchádzajúce, akceptuje

- do overenia, či konfigurácie na seba nadväzujú, spadá:
 - overiť, či sme hádali správnu vetvu (prvky δ_A si usporiadame L,R)
 - A' musí po jednotlivých symboloch prejsť konfigurácie a testovať ich na rovnosť (obr.5.10b), resp. možnosť prechodu v δ_A , univerzálne sa rozvetví: v jednej vetve overí, či sa 1. symbol zhoduje s $(n+k)$ -tým symbolom¹⁵, resp. či existuje v δ_A prechod taký, aby sa symboly na seba mohli prepísať, tak, že zo zásobníka zmaže $n+k$ symbolov (je dôležité uvedomiť si, že do tejto chvíle sme v tejto vetve vstup nečítali, tu ho používame na počítanie n , zrejme bude dobre vždy si v stave pamätať 4 symboly z vrchu pôvodného obsahu zásobníka pred vymazávaním), v ďalšej overí, či 2. až $(n+1)$ -vý symbol z prvej konfigurácie sedí podľa δ_A s 2. až $(n+1)$ -ým symbolom druhej konfigurácie podobne ako pre 1. symbol

Čitateľovi odporúčame podrobnejšie rozpracovať overovanie konfigurácií, najmä overenie, či sa konfigurácia nachádzala v ľavej, alebo pravej vetve vzhľadom na svojho predka, v úplnom strome konfigurácií ATS A . Na pochopenie, že $L(A) = L(A')$ by však úroveň detailu v našej konštrukcii mala byť dostačujúca \square

Obr. 5.10: Zásobník APDA A' a) po uhádnutí q_0 w b) pri overovaní náväznosti konfigurácií

Poznámka 5.5.1. Platí aj obrátená inklúzia, jej dôkaz však presahuje rozsah tohto textu, navyše na ukážku, že alternovanie zásobníkovým automatom pomáha v generatívnej sile, stačí veta 5.5.1

5.6 Synchronizované alternujúce stroje

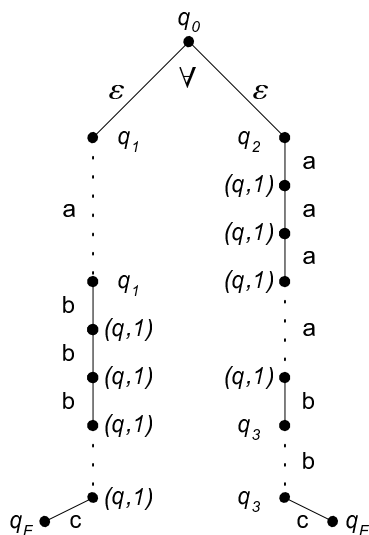
Ukážeme si jednu modifikáciu pôvodného modelu alternujúcich strojov, keď umožníme jednoduchú komunikáciu medzi paralelnými procesmi. Zavedieme nové delenie stavov alternujúceho stroja, nezávisle od delenia na existenčné a univerzálne stavy, na:

- obyčajné
- synchronizačné - dvojica $(q, S) \rightarrow (\text{stav}, \text{symbol})$

Keď proces prejde do synchronizačného stavu, čaká, kým všetky ostatné prejdú do synchronizačného stavu. Keď majú všetky rovnaký symbol v druhej komponente synchronizačného stavu, pokračujú, inak sa zariadenie zablokuje

¹⁵ k je konštanta, jej určenie prenechávame na čitateľa

Príklad 5.6.1. Ukážeme si, že keď umožníme synchronizáciu konečným automatom, tak sa nám ich podarí posunúť z triedy regulárnych jazykov. Na (obr.5.11) je znázornený synchronizovaný konečný automat, ktorý akceptuje bezkontextový jazyk $L = \{a^n b^n c \mid n \geq 1\}$

Obr. 5.11: Synchronizovaný konečný automat pre jazyk $L = \{a^n b^n c \mid n \geq 1\}$

Poznámka 5.6.1. Dá sa ukázať tvrdenie, ktoré hovorí o tom, že trieda jazykov rozpoznávaných synchronizovanými konečnými automatmi je presne \mathcal{L}_{CS}

Kapitola 6

Booleovské obvody (BO)

6.1 Definície a označenia

Definícia 6.1.1. *Booleovský obvod (BO) je konečný acyklický orientovaný graf, v ktorom každému vrcholu v priradíme typ $\tau(v) \in \{B_{IN}\} \cup \{B_0\} \cup \{B_1\} \cup \{B_2\}$ a hodnotu $\mathcal{V}(v) \in \{0, 1\}$. Vrchol v , pre ktorý typ $\tau(v) \in \{B_{IN}\}$, má vstupný stupeň 0 a nazývame ho vstupný vrchol. Vstupom pre booleovský obvod je n -tica rôznych vstupných vrcholov označených $\langle x_1, \dots, x_n \rangle$. Vrchol v , pre ktorý typ $\tau(v) \in \{B_i\}$, má vstupný stupeň i a nazývame ho hradlo. Medzi hradlá typu B_0 patria konštanty “0” a “1”, do B_1 patria hradlá “I” a “ \neg ” reprezentujúce booleovské funkcie identita a negácia a do B_2 patria hradlá “ \wedge ” a “ \vee ” reprezentujúce booleovské funkcie AND a OR. Vrcholy s výstupným stupňom 0 nazývame výstupné. Výstupom pre booleovský obvod je m -tica rôznych výstupných vrcholov označených $\langle y_1, \dots, y_m \rangle$.*

Definícia 6.1.2. *Booleovský obvod so vstupom $\langle x_1, \dots, x_n \rangle$ a výstupom $\langle y_1, \dots, y_m \rangle$ počíta funkciu $f : \{0, 1\}^n \rightarrow \{0, 1\}^m$ nasledovne. Každý vstupný vrchol x_i má danú hodnotu $\mathcal{V}(x_i) \in \{0, 1\}$. Každé hradlo h jednoznačne vyhodnotí hodnotu $\mathcal{V}(h)$ aplikovaním elementárnej booleovskej funkcie $\tau(h)$ na hodnoty vstupných vrcholov. Výsledná hodnota funkcie f je daná m -ticou hodnôt výstupných vrcholov $\langle \mathcal{V}(y_1), \dots, \mathcal{V}(y_m) \rangle$.*

Všimnime si, že v definícii sme ohraničili počet vstupov vrchola, ale nie počet výstupov. Takisto sme nezakázali, aby vstupný vrchol bol zároveň výstupným.

Ak chceme pomocou modelu BO definovať jazyky, je rozumné sa obmedziť na BO s jedným výstupným vrcholom, pričom slovo na vstupe z $\{0, 1\}^*$ akceptujeme práve vtedy, keď hodnota výstupného vrchola bude 1. Toto so sebou prináša jednu nepríjemnosť, pretože BO má konečný počet vstupných vrcholov, a teda je schopný akceptovať len konečné jazyky. Preto jazyky budeme definovať pomocou triedy booleovských obvodov.

Definícia 6.1.3. *Nech $\{C_n\}_{n=0}^\infty$ je postupnosť booleovských obvodov, kde $BO C_n$ s n vstupnými a $m(n)$ výstupnými vrcholmi počíta funkciu $f_n : \{0, 1\}^n \rightarrow \{0, 1\}^{m(n)}$. Túto postupnosť nazývame trieda booleovských obvodov $\{C_n\}$ počítajúca funkciu $f : \{0, 1\}^* \rightarrow \{0, 1\}^*$ definovanú takto: $f(w) \equiv f_n(w)$ práve vtedy, keď $|w| = n$.*

Definícia 6.1.4. *Nech $\{C_n\}$ je trieda (postupnosť) booleovských obvodov počítajúca funkciu $f : \{0, 1\}^* \rightarrow \{0, 1\}$, teda každý BO má jeden výstupný vrchol. Jazyk akceptovaný triedou $\{C_n\}$ definujeme takto: $L(\{C_n\}) = \{w \in \{0, 1\}^* \mid f(w) = 1\}$.*

6.2 Miery zložitosti

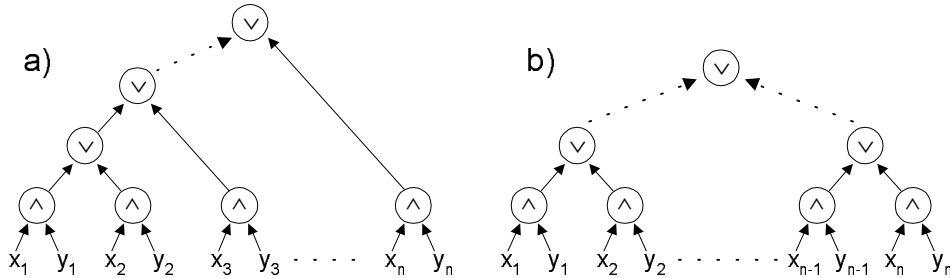
Pre booleovské obvody definujeme nasledujúce miery zložitosti:

- $DEPTH(C_n) =$ dĺžka najdlhšej cesty v obvode C_n
- $SIZE(C_n) =$ počet hradiel obvodu C_n

Ak predpokladáme, že čas, ktorý potrebuje hradlo na vyhodnotenie výstupu je jedna časová jednotka, a čas potrebný na prenos informácie medzi hradlami neuvažujeme, potom miera $DEPTH$ je ekvivalentná časovej náročnosti výpočtu na BO .

Príklad 6.2.1. Chceme vypočítať skalárny súčin dvoch n -bitových vektorov (x_1, \dots, x_n) a (y_1, \dots, y_n) . Vieme, že ich skalárny súčin vypočítame takto: $(x_1 \wedge y_1) \vee \dots \vee (x_n \wedge y_n)$. Príslušný BO realizujúci tento výpočet je znázornený na obrázku 6.1a, z ktorého ľahko vidieť, že $SIZE(C_n) = 2n - 1 = O(n)$ a $DEPTH(C_n) = n = O(n)$.

Príklad 6.2.2. Opäť chceme vypočítať skalárny súčin dvoch n -bitových vektorov, tentoraz však použijeme iný BO C_n (obr. 6.1b). Pri zachovaní rovnakého počtu hradiel sme znížili hĺbku obvodu na $DEPTH(C_n) = O(\log n)$.

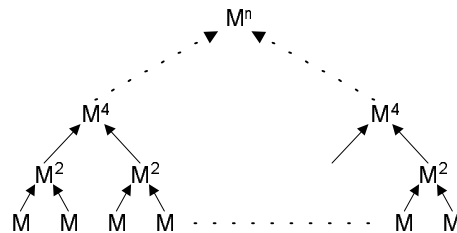

Obr. 6.1: Výpočet skalárneho súčinu na BO

Príklad 6.2.3. Chceme vynásobiť dve booleovské matice A a B rozmeru $n \times n$. Výsledok je matica rovnakého rozmeru C , pričom jej prvky vypočítame nasledovne: $c_{i,j} = \bigvee_{k=1}^n a_{ik} \wedge b_{kj}$. To je n^2 nezávislých skalárnych súčinov. Ak budeme každý takýto súčin počítat podľa príkladu 6.2.2 dostaneme príslušný obvod C_n , pre ktorý platí, že $SIZE(C_n) = O(n^3)$ a $DEPTH(C_n) = O(\log)$.

Príklad 6.2.4. Teraz sa pokúsime vyrobiť reflexívny a tranzitívny uzáver booleovskej matice M rozmeru $n \times n$. Výsledkom je matica M^* , ktorú dostaneme nasledovným výpočtom:

$M^* = I \vee M \vee M^2 \vee \dots \vee M^n$, kde $M^i = \bigwedge_{k=1}^i M$, čo znamená, že $M^* = (I \vee M)^n$. Ak na výpočet súčinu matíc použijeme obvod z príkladu 6.2.3 a štruktúru úplného binárneho stromu (obr. 6.2) dostaneme obvod C_n počítajúci M^* , pre ktorý platí $SIZE(C_n) = O(n^4)$ a $DEPTH(C_n) = O(\log^2 n)$.

Obr. 6.2: Výpočet reflexívneho a tranzitívneho uzáveru matice

6.3 BC-uniformné booleovské obvody

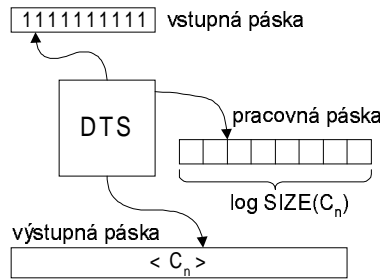
Postupnosť booleovských obvodov, ako neskôr uvidíme, dokáže akceptovať triedu jazykov \mathcal{L}_{RE} , ale tak ako sme ju zatiaľ zadefinovali dokáže akceptovať ešte viac, pretože postupnosť BO môžeme určiť tak, že pre rôzne dĺžky vstupu bude používať úplne iný mechanizmus spracovania vstupného slova, čo v iných modeloch v zásade nie je možné. Preto doterajší model BO trochu zoslabíme zavedením akejsi “pravidelnosti” (uniformity) do postupnosti BO .

Definícia 6.3.1. *Postupnosť booleovských obvodov je uniformná, ak existuje nejaký deterministický stroj (DTS , ATS), ktorý na vstupe 1^n vygeneruje BO C_n resp. jeho kód.*

Definícia 6.3.2. *(Štandardný kód BO)*

Kód booleovského obvodu C_n (ozn. $\langle C_n \rangle$) je postupnosť štvoriec $\langle g, t, a, b \rangle$, kde $g \in \{0, 1\}^+$ je jed-
noznačné číslo vrchola, $t \in \{0, 1, I, \neg, \wedge, \vee, x\}$ je typ vrchola g (x označuje vstup),
 $a, b \in \{0, 1\}^+$ sú čísla ľavého a pravého vstupu vrchola g . Vstupným vrcholom x_1, \dots, x_n
štandardne priradíme čísla $1, \dots, n$ a výstupnému vrcholu (ak je len jeden) priradíme číslo 0 .

Definícia 6.3.3. *Postupnosť booleovských obvodov $\{C_n\}$ je BC-uniformná (BC-uniformne konštruovateľná¹), ak existuje DTS , ktorý pre každé n na vstupe 1^n vygeneruje kód booleovského obvodu $\langle C_n \rangle$ v priestore² $\log(SIZE(C_n))$.*

Obr. 6.3: DTS generujúci kód booleovského obvodu

Čísla vrcholov v kóde obvodu C_n kódujeme binárne, takže pre veľkosť kódu dostávame $|\langle C_n \rangle| = O(SIZE(C_n) \cdot \log SIZE(C_n))$, čo nám určuje časovú zložitosť DTS z definície BC -uniformity.

Ďalším predpokladom na tento DTS je topologické usporiadanie výstupu t.j. kód vrchola C_n sa na výstupe neobjaví skôr ako kódy jeho vstupov.

Poznámka 6.3.1. BC -uniformita zabezpečuje len to, aby sme s jazykmi nevyšli z triedy \mathcal{L}_{RE} , teda v návrhoch postupností BO nás príliš neobmedzuje. Preto aj každá “rozumne” navrhnutá postupnosť BO je BC -uniformná.

Označenie: $\mathcal{U}_{BCDEPTH SIZE}(D(n), S(n))$ - trieda jazykov. Pre každý jazyk z tejto triedy existuje BC -uniformná postupnosť booleovských obvodov $\{C_n\}$ akceptujúca daný jazyk pričom $DEPTH(C_n) = O(D(n))$ a $SIZE(C_n) = O(S(n))$.

6.4 Porovnanie BO a TS

Veta 6.4.1. *Ak L je jazyk akceptovaný jednopáskovým DTS v čase $T(n)$, potom existuje BC -uniformná postupnosť BO $\{C_n\}$ taká, že $L(\{C_n\}) = L$ a $SIZE(C_n) = O(T^2(n))$.*

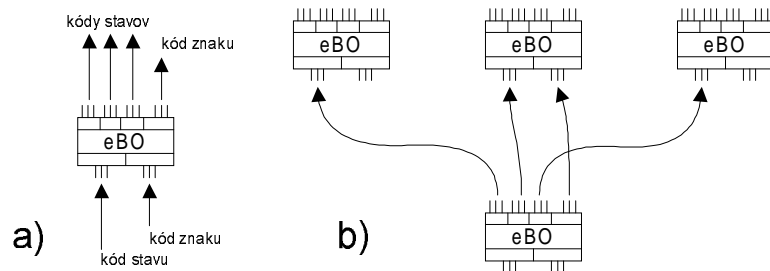
¹ BC - Borodin, Cook

²všimnime si, že pracovný priestor neurčujeme podľa veľkosti vstupu, ale na základe veľkosti vygenerovaného výstupu

Dôkaz: Uvažujme *DTS* A a jazyk L zo znenia vety. Zoberme si nejaké slovo $w = a_1 \dots a_n \in L$. Ukážeme si ako bude vyzeráť *BO* C_n akceptujúci slová dĺžky n z jazyka L .

Najskôr binárne zakódujeme všetky symboly vstupnej a pracovnej abecedy a všetky stavy *DTS* A t.j. všetkým jednoznačne priradíme nenulový binárny vektor. Obvod C_n bude mať $T(n)$ úrovní, pričom na i -tej úrovni bude “udržiavať” informáciu o i -tej konfigurácii A pri výpočte na slove w nasledovným spôsobom. Každá úroveň bude pozostávať z elementárnych obvodov (*eBO*) reprezentujúcich jedno políčko pracovnej pásky A , pričom jeden takýto obvod dostane na vstup kód znaku, ktorý je na danom políčku, a kód stavu, v ktorom je A , ak sa hlava A nachádza na tomto políčku (obr. 6.4a).

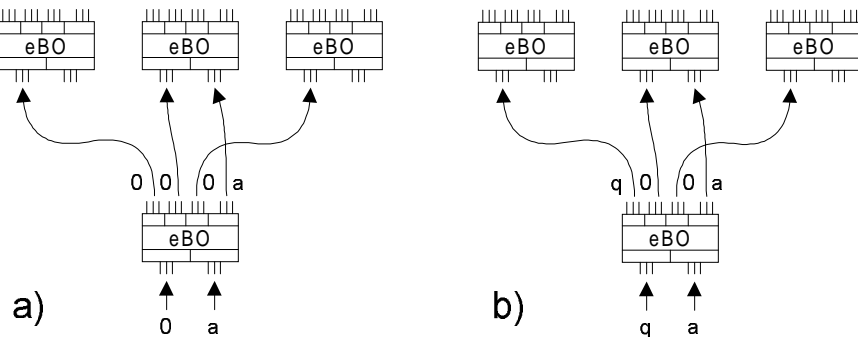
Z mechanizmu výpočtu Turingovho stroja vieme, že zmeny konfigurácií sú len lokálneho charakteru t.j. v jednom kroku výpočtu sa môže zmeniť len jednopísmenkové okolie pozície hlavy. Podobne aj v našom obvode C_n jeden elementárny obvod môže ovplyvniť len svojho nasledovníka a jeho susedov, preto sú jednotlivé elementárne obvody spájané ako na obrázku 6.4b.

Obr. 6.4: Elementárny booleovský obvod (*eBO*)

Každý elementárny obvod bude pracovať nasledovne:

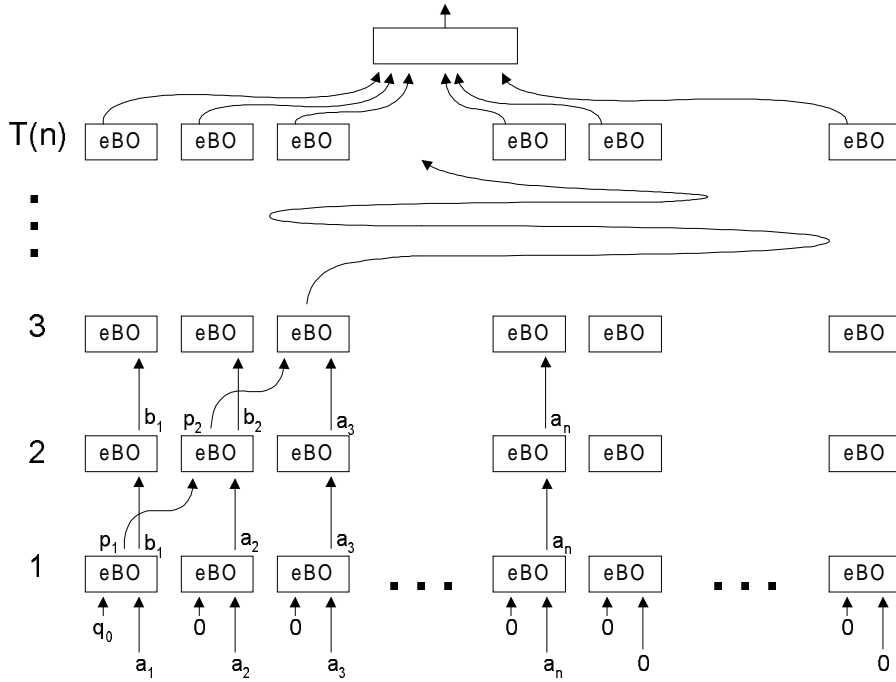
1. ak na vstup dostane kód nejakého znaku a nulový vektor ako kód stavu, znamená to, že hlava A nie je na políčku, ktoré je reprezentované týmto obvodom a na výstup pošle kód prijatého znaku a nulový vektor ako kód stavu (obr. 6.5a)
2. ak na vstup dostane kód znaku a a kód stavu q , tak podľa definície δ -funkcie A pošle na výstup kód nového znaku b , a podľa pohybu hlavy v δ -funkcii pošle príslušnému obvodu v nasledujúcej úrovni kód nového stavu, čím ho informuje o tom, že v nasledujúcom kroku bude hlava nad jeho políčkou a ostatným dvom pošle ako kód stavu nulový vektor (obr. 6.5b pre δ -funkciu *DTS*, ktorá pošle hlavu vľavo)

Obr. 6.5: Komunikácia medzi úrovňami *eBO*

Takže celý obvod C_n bude mať $T^2(n)$ elementárnych obvodov ($T(n)$ úrovní pre každú konfigu-

ráciu a v každej úrovni $T(n)$ obvodov pre každé políčko³). Vstupom pre C_n bude počiatočná konfigurácia A , teda prvý obvod v prvej úrovni dostane na vstup kód počiatočného stavu a kód prvého písmenka slova $w = a_1 \dots a_n$, ďalších $n-1$ obvodov dostane na vstup kódy zvyšných $n-1$ písmenok slova w a nulové vektory ako kódy stavov, a ostatné obvody dostanú na vstup nulové vektory ako kódy znakov aj stavov (obr. 6.6). Ďalej bude každý elementárny obvod pracovať ako sme už uviedli, takže jednotlivé úrovne obvodu C_n budú krok po kroku zodpovedať konfiguráciám vo výpočte A . Na úrovni $T(n)$ už iba skontrolujeme, či nejaký eBO je v akceptačnom stave, ak áno, na výstup dáme jednotku inak nulu.

Obr. 6.6: Simulácia DTS booleovským obvodom

Z uvedeného vyplýva, že $DEPTH(C_n) = T(n)$, a keďže uvažujeme konečný počet stavov, symbolov abecedy a konečný zápis δ -funkcie DTS A , tak dokážeme realizovať elementárny obvod z konečného počtu hradiel, z čoho nakoniec plynie, že $SIZE(C_n) = O(T^2(n))$.

Týmto sme ukázali, že $L \subseteq L(\{C_n\})$. Opačná inklúzia (t.j. že takto zostrojená postupnosť BO neakceptuje žiadne slovo mimo jazyka L) je z konštrukcie zrejmá.

To, že takto vytvorená postupnosť BO je naozaj BC -uniformná, nebudeme formálne dokazovať. Obmedzíme sa len na fakt, že každý obvod C_n tejto postupnosti bude vytváraný rovnakým postupom, čo v súlade s poznámkou 6.3.1 zabezpečuje BC -unifomitu. \square

Veta 6.4.2. Ak L je jazyk akceptovaný BC -uniformnou postupnosťou BO $\{C_n\}$, pričom $SIZE(C_n) = S(n)$, potom existuje DTS akceptujúci jazyk L v čase $S^3(n)$.

Dôkaz: Nech $\{C_n\}$ je postupnosť BO zo znenia vety. Chceme zozbudiť DTS A taký, že $L(A) = L$. Postupnosť $\{C_n\}$ je BC -uniformná, teda poznáme DTS A' , ktorý vygeneruje kód $\langle C_n \rangle$. DTS A bude na vstupnom slove w dĺžky n pracovať nasledovne:

1. A si na pásku napíše kód BO C_n simulovaním A' so vstupom⁴ 1^n . To dokáže v čase $O(S(n) \cdot \log S(n))$, lebo kód $\langle C_n \rangle$ je takejto dĺžky.

³v každej úrovni by stačilo $S(n)$ (veľkosť pracovného priestoru) obvodov, ale nemáme žiaden predpoklad na priestor DTS A , vieme však, že určite platí $S(n) \leq T(n)$

⁴Takýto vstup máme k dispozícii zo vstupného slova w tým, že všetky symboly budeme považovať za 1.

2. A bude postupne ohodnocovať⁵ vrcholy $BO\ C_n$ tak, že vstupné vrcholy ohodnotí podľa príslušných hodnôt vstupu a hradlá ohodnotí podľa hodnôt vstupov hradla a jeho typu. Ohodnocovanie musí samozrejme prebiehať v topologickom usporiadaní. Na ohodnotenie jedného vrchola potrebuje A v najhoršom prípade prejsť celú pásku trikrát (dvakrát na nájdenie hodnôt vstupov a tretíkrát na nájdenie a ohodnotenie samotného vrchola). Vrcholov je $S(n)$, veľkosť pásky je $O(S(n) \cdot \log S(n))$, teda na ohodnotenie všetkých vrcholov C_n potrebuje A čas $O(S^2(n) \cdot \log S(n))$.

A akceptuje vstupné slovo práve vtedy, keď výstupný vrchol ohodnotí jednotkou. Teda ukázali sme, že $L \subseteq L(A)$. Opačná inklúzia je z konštrukcie zrejmalá. Obidva kroky výpočtu vykoná A v čase $O(S^2(n) \cdot \log S(n))$, čo je samozrejme v $O(S^3(n))$. \square

Dôsledok 6.4.1. $DTIME(Poly) = \mathcal{U}_{BC}SIZE(Poly)$

Dôkaz: Z vety 6.4.1 sme dostali $DTIME(T(n)) \subseteq \mathcal{U}_{BC}SIZE(T^2(n))$.

Z vety 6.4.2 sme dostali $\mathcal{U}_{BC}SIZE(S(n)) \subseteq DTIME(S^3(n))$.

Spojením týchto výsledkov teda dostávame $DTIME(Poly) = \mathcal{U}_{BC}SIZE(Poly)$. To znamená, že vo výpočtovom modeli BO vieme polynomiálny sekvenčný čas premieňať na polynomiálny paralelný priestor a opačne. \square

Veta 6.4.3. Ak L je jazyk akceptovaný NTS , pracujúcim s jednou vstupnou a jednou pracovnou páskou, v priestore $S(n) \geq \log n$, potom existuje BC -uniformná postupnosť $BO\ \{C_n\}$ taká, že $L(\{C_n\}) = L$ a $DEPTH(C_n) = O(S^2(n))$.

Dôkaz: Uvažujme jazyk L a $NTS\ A$ zo znenia vety. Zostrojíme $BO\ C_n$ akceptujúci slová dĺžky n z jazyka L . Zoberme si nejaké slovo $w \in L$, kde $|w| = n$. Zamyslime sa nad tým v koľkých možných konfiguráciách môže byť A počas výpočtu na vstupnom slove w . Ak berieme do úvahy počty stavov, symbolov abecedy, políček pracovnej pásky, možné pozície hlavy na vstupnej a pracovnej páske, dostaneme, že počet všetkých možných konfigurácií je $k^{S(n)}$ pre vhodnú konštantu k .

Uvažujme ďalej reláciu krok výpočtu \vdash na týchto konfiguráciách. Za predpokladu, že binárne zakódujeme stavy a symboly abecedy, dokážeme reláciu \vdash reprezentovať booleovskou maticou rozmeru $k^{S(n)} \times k^{S(n)}$, čo je pre pevne stanovené n konečná matica. Predpokladajme, že A má jednoznačne danú akceptačnú konfiguráciu. Potom otázka, či vstupné slovo w patrí do jazyka L , je vlastne otázka, či počiatočná konfigurácia A je v relácii \vdash^* s akceptačnou konfiguráciou.

Relácia \vdash^* je reflexívnym a tranzitívnym uzáverom relácie \vdash . Keďže túto reláciu vieme reprezentovať konečnou booleovskou maticou, z príkladu 6.2.4 plynie, že aj reláciu \vdash^* vieme reprezentovať konečnou booleovskou maticou, ktorú dostaneme konečným násobením mocnín matice reprezentujúcej reláciu \vdash . Z uvedeného príkladu tiež vieme, že reflexívny a tranzitívny uzáver booleovskej matice M rozmeru $k^{S(n)} \times k^{S(n)}$ vypočítame na BO hĺbky rádovo $\log^2 k^{S(n)} = O(S^2(n))$.

Teda náš $BO\ C_n$ so vstupom $\langle w \rangle$ najskôr zostrojí maticu relácie \vdash na vstupnom slove w (to sa dá konečným BO , v ktorom je zakódovaná δ -funkcia A), a potom už spomínaným spôsobom urobí nad touto maticou jej reflexívny a tranzitívny uzáver. A akceptuje práve vtedy, keď vo výslednej matici je na i -tom riadku a j -tom stĺpci 1, kde i -ty riadok reprezentuje počiatočnú konfiguráciu a j -ty stĺpec reprezentuje akceptačnú konfiguráciu. Takto sme ukázali, že $L \subseteq L(\{C_n\})$, pričom $DEPTH(C_n) = O(S^2(n))$. Opačná inklúzia je z konštrukcie zrejmalá.

Tvrdenie o tom, že vytvorená postupnosť BO je BC -uniformná, nechávame opäť na poznámku 6.3.1. \square

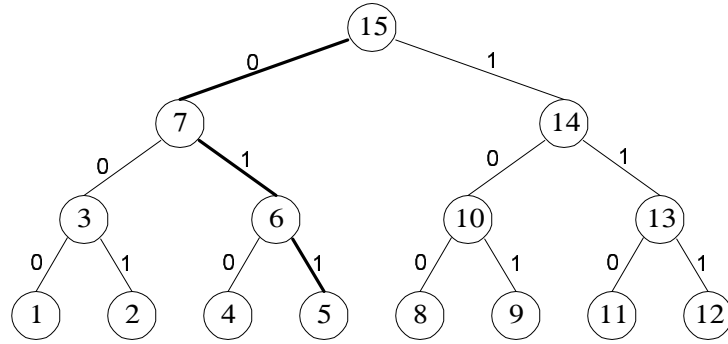
Veta 6.4.4. Ak L je jazyk akceptovaný BC -uniformnou postupnosťou $BO\ \{C_n\}$, pričom $DEPTH(C_n) = D(n)$, potom existuje DTS akceptujúci jazyk L v priestore $O(D(n))$.

Dôkaz: Uvažujme jazyk L a postupnosť $BO\ \{C_n\}$ zo znenia vety. Chceme zostrojiť príslušný $DTS\ A$. Nech $w \in L$ je dĺžky n , čiže kód $\langle w \rangle$ je akceptovaný $BO\ C_n$ z postupnosti $\{C_n\}$.

⁵ohodnotiť hradlo znamená na páske označiť symboly príslušného hradla v kóde C_n hodnotami 0 alebo 1

Vieme, že $\{C_n\}$ je BC -uniformná, takže existuje generátor A' kódu $\langle C_n \rangle$ pracujúci v priestore $\log(\text{SIZE}(C_n))$. Zrejme $\log(\text{SIZE}(C_n)) \in O(D(n))$, takže A má dostatok priestoru, aby mohol simulovať A' , ale nemá dosť priestoru na uloženie celého kódu $\langle C_n \rangle$. Nemôžeme teda použiť techniku ohodnocovania C_n ako v dôkaze vety 6.4.2.

A bude postupne ohodnocovať vrcholy C_n postorder prehľadávaním C_n od výstupného vrcholu (vstupný vrchol ohodnotí podľa príslušnej časti vstupu $\langle w \rangle$ a vnútorný podľa hodnôt jeho vstupov). A však nemá na páske ani toľko priestoru, aby si zapamätal kódy všetkých vrcholov na ceste od výstupného k práve prehľadávanému vrcholu⁶. Preto si bude na páske pamätať len navigačnú cestu od výstupného k práve prehľadávanému vrcholu (obr. 6.7). Ak sa chce A posunúť pri prehľadávaní z jedného vrchola do druhého (t.j. z otca do syna alebo opačne), zakaždým musí spustiť simuláciu A' a v jeho výstupe nájsť kód príslušného vrchola. Vstupné slovo w bude A akceptovať práve vtedy, keď výstupný vrchol dostane hodnotu 1.

Obr. 6.7: Postorder prehľadávanie booleovského obvodu

Takže A si bude na páske udržiavať kódy práve prehľadávaného vrcholu a niekoľko málo vrcholov v jeho okolí (aby mohol vrchol ohodnotiť), navigačnú cestu od koreňa k prehľadávanému vrcholu a už známe ohodnotenia vrcholov, ktoré má aktuálne na páske. Na toto potrebuje A priestor rádovo $D(n)$. Na simulovanie A' potrebuje tiež priestor rádovo $D(n)$, takže veľkosť pracovnej pásky A bude $O(D(n))$.

Týmto sme ukázali, že $L \subseteq L(A)$, opačná inklúzia by opäť mala byť z konštrukcie zrejímavá. \square

⁶Cesta môže byť dlhá maximálne $D(n)$ a kód každého vrcholu je veľkosti rádovo $\log \text{SIZE}(C_n)$, takže by sme potrebovali priestor rádovo $D^2(n)$.

Dôsledok 6.4.2. $NSPACE(Poly) = \mathcal{U}_{BC}DEPTH(Poly)$

Dôkaz: Z vety 6.4.3 sme dostali $NSPACE(S(n)) \subseteq \mathcal{U}_{BC}DEPTH(S^2(n))$.

Z vety 6.4.4 sme dostali $\mathcal{U}_{BC}DEPTH(D(n)) \subseteq DSPACE(D(n))$.

Zo Savitchovej vety vieme, že $DSPACE(Poly) = NSPACE(Poly)$.

Spojením týchto výsledkov teda dostávame $NSPACE(Poly) = \mathcal{U}_{BC}DEPTH(Poly)$. To znamená, že vo výpočtovom modeli *BO* vieme polynomiálny sekvenčný priestor premieňať na polynomiálny paralelný čas a opačne. \square

6.5 Druhá počítačová trieda a Nick Class

V tejto časti si povieme nakoľko sú paralelné výpočtové modely, ktoré sme doteraz spomenuli a ktoré ešte len spomenieme, vhodné na efektívne riešenie problémov, či je daný model vhodne zadaný a ukážeme si akými mierami budeme posudzovať vhodnosť daného modelu.

Definícia 6.5.1. *Model počítača patrí do druhej počítačovej triedy, ak sekvenčný nedeterministický priestor je v polynomiálnom vzťahu s časom na danom modeli.*

Predchádzajúca definícia hovorí o tom aké kritérium sme zvolili na posudzovanie toho, či je nejaký výpočtový model pre nás zaujímavý (vhodný). Z doteraz spomenutých modelov patria do druhej počítačovej triedy modely Alternujúcich Turingových strojov (dôsledok 5.3.1) a *BC*-uniformných booleovských obvodov (dôsledok 6.4.2).

Takmer všetky paralelné modely patria do druhej počítačovej triedy. Ak uvažujeme nejaký nový model a chceme ho zaradiť do druhej počítačovej triedy, tak môžeme urobiť simuláciu daného modelu s Turingovým strojom podobne, ako sme to urobili vo vetách 6.4.3 a 6.4.4, alebo urobíme simuláciu s modelom, ktorý tam už patrí.

Ďalšou otázkou, ktorá je pre nás zaujímavá, je aké problémy môžeme považovať za efektívne paralelne riešiteľné. Vieme, že pri sekvenčných modeloch tieto problémy tvoria triedu \mathcal{P} , teda sú to problémy, ktoré vieme riešiť v polynomiálnom čase. Za efektívne riešiteľné považujeme pri paralelných modeloch problémy patriace do triedy \mathcal{NC} (Nick Class).

Definícia 6.5.2. *Nick Class*

- $\mathcal{NC}^i = \mathcal{U}_{BC} \text{DEPTH SIZE}(\log^i n, n^{O(1)})$
- $\mathcal{NC} = \bigcup_{i \geq 1} \mathcal{NC}^i$

Z doterajších poznatkov (pozri vety 6.4.2 a 6.4.4) vieme o práve zadanovanej triede \mathcal{NC} vysloviť pár tvrdení:

Veta 6.5.1. *Postavenie triedy \mathcal{NC} medzi inými zložitostnými triedami.*

- $\mathcal{NC} \subseteq \mathcal{P}$
- $\mathcal{NC}^i \subseteq \text{DSPACE}(\log^i n)$

Doterajšie teoretické výsledky ukazujú, že medzi triedami platí nasledovná hierarchia:

$$\mathcal{NC} \subseteq \mathcal{P} \subseteq \mathcal{NP} \subseteq \text{PSPACE}$$

Vieme, že $\bigcup_{i \geq 1} \text{DSPACE}(\log^i n) \subset \text{PSPACE}$. Z predchádzajúcej vety dostávame

$\mathcal{NC} \neq \text{PSPACE}$. Otvoreným problémom zostáva, ktorá z inklúzií v spomenutej hierarchii tried je ostrá.

6.6 Iné uniformity pre booleovské obvody

BC -uniformita nie je jedinou možnosťou ako uniformovať booleovské obvody. Niekedy sa nám táto uniformita na naše účely nehodí. Preto teraz ukážeme ďalšie dva spôsoby ako možno uniformovať booleovské obvody, a tie neskôr využijeme pri porovnaní s alternujúcimi Turingovými strojmi.

Definícia 6.6.1. *Nech $\{C_n\}$ je postupnosť BO . Jej príslušným rozšíreným jazykom prepojení je jazyk $L_e = \{ \langle n, g, p, y \rangle \mid n \in \{1\}^+, g \in \{0, 1\}^+, p \in \{L, R\}^*, |p| \leq \log \text{SIZE}(C_n), y \in \{x, \wedge, \vee, \neg\} \cup \{0, 1\}^+, \text{ kde}$*

- n udáva⁷, že slovo $\langle n, g, p, y \rangle$ popisuje obvod C_n
- g je binárne kódované číslo vrchola obvodu C_n
- p je buď ε alebo navigačná cesta k vrcholu
- y je typ⁸ hradla alebo číslo vrchola

pričom platí:

1. ak $p = \varepsilon$, tak hradlo číslo g je typu $y \in \{x, \wedge, \vee, \neg\}$
2. ak $p \in \{L, R\}^+$, tak p -predchodca hradla číslo g má číslo y t.j. hradlo, do ktorého sa dostaneme z hradla g po navigačnej ceste p , má číslo $y \in \{0, 1\}^+$

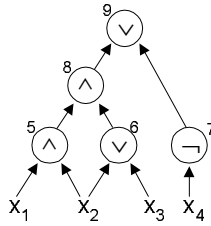
}

Príklad 6.6.1. Na bližšie pochopenie predchádzajúcej komplikovanej definície si ukážeme časť jazyka L_e prislúchajúceho k obvodu C_4 (obr. 6.8) z nejakej postupnosti $\{C_n\}$.

⁷všimnime si, že n je kódované unárne

⁸ x je označenie pre vstupný vrchol

- vrchol 1:** $\langle 1111, 1, \varepsilon, x \rangle$
- vrchol 2:** $\langle 1111, 10, \varepsilon, x \rangle$
- vrchol 3:** $\langle 1111, 11, \varepsilon, x \rangle$
- vrchol 4:** $\langle 1111, 100, \varepsilon, x \rangle$
- vrchol 5:** $\langle 1111, 101, \varepsilon, \wedge \rangle, \langle 1111, 101, L, 1 \rangle, \langle 1111, 101, R, 10 \rangle$
- vrchol 6:** $\langle 1111, 110, \varepsilon, \vee \rangle, \langle 1111, 110, L, 10 \rangle, \langle 1111, 110, R, 11 \rangle$
- vrchol 7:** $\langle 1111, 111, \varepsilon, \neg \rangle, \langle 1111, 111, L, 100 \rangle$
- vrchol 8:** $\langle 1111, 1000, \varepsilon, \wedge \rangle, \langle 1111, 1000, L, 101 \rangle, \langle 1111, 1000, R, 110 \rangle, \langle 1111, 1000, LL, 1 \rangle, \langle 1111, 1000, LR, 10 \rangle, \langle 1111, 1000, RL, 10 \rangle, \langle 1111, 1000, RR, 11 \rangle$
- vrchol 9:** $\langle 1111, 1001, \varepsilon, \vee \rangle, \langle 1111, 1001, L, 1001 \rangle, \langle 1111, 1001, LL, 101 \rangle, \langle 1111, 1001, LR, 110 \rangle, \langle 1111, 1001, LLL, 1 \rangle, \langle 1111, 1001, LLR, 10 \rangle, \langle 1111, 1001, LRL, 10 \rangle, \langle 1111, 1001, LRR, 11 \rangle, \langle 1111, 1001, R, 111 \rangle, \langle 1111, 1001, RR, 100 \rangle$

Obr. 6.8: Booleovský obvod C_4 z príkladu 6.6.1

Definícia 6.6.2. *Postupnosť booleovských obvodov $\{C_n\}$ veľkosti $S(n)$ a hĺbky $D(n)$ je*

1. \mathcal{U}_E - *uniformná, ak existuje DTS A taký, že $L(A) = L_e$ a slová $\langle n, g, p, y \rangle$ akceptuje v čase $\log S(n)$*
2. \mathcal{U}_{E^*} - *uniformná, ak existuje ATS A taký, že $L(A) = L_e$ a slová $\langle n, g, p, y \rangle$ akceptuje v čase $D(n)$ a priestore $\log S(n)$.*

Všimnime si, že priestor potrebný na akceptovanie jazyka L_e nezávisí od dĺžky vstupného slova, ale od nejakého podslova vstupného slova. Preto nie je korektné na základe definície \mathcal{U}_E uniformity písať $L_e \in DTIME(\log SIZE(C_n))$. Na vyjadrenie tejto situácie zavedieme špeciálne označenie: $L_e \in DTIME(\log SIZE(C_n))$, a podobne pri \mathcal{U}_{E^*} uniformite: $L_e \in ATIMESPACE(DEPTH(n), \log SIZE(C_n))$.

V ďalšom budeme predpokladať, že v jazyku L_e , ktorý prislúcha postupnosti $BO \{C_n\}$, bude použité “tesné” (“bez dier”) očíslovanie vrcholov t.j. ak má obvod m vrcholov, tak čísla vrcholov budú z množiny $\{1, \dots, m\}$ resp. $\{0, \dots, m-1\}$.

Lema 6.6.1. *Nech $\{C_n\}$ je postupnosť BO, L_e je jej príslušný rozšírený jazyk prepojení, a nech $f(n) \in \Omega(\log SIZE(C_n))$. Potom štandardný kód $\langle C_n \rangle$ sa dá vypočítať v $DSPACE(f(n))$ práve vtedy, keď $L_e \in DSPACE(f(n))$.*

Dôkaz: Dokážeme obe inklúzie:

“ \Rightarrow ” Máme DTS A generujúci kód $\langle C_n \rangle$ v priestore $f(n)$. Chceme zostrojiť DTS A' akceptujúci jazyk L_e v rovnakom priestore. A' bude na vstupnom slove $\langle n, g, p, y \rangle$ pracovať nasledovne: A' najskôr overí, či v obvode C_n existuje vrchol s číslom g . To urobí tak, že bude simulovať A na vstupe 1^n , až kým nevygeneruje slovo $\langle g, t, a, b$ v štandardom kóde. Ak $p = \varepsilon$, overí či $y = t$ (ak nie, tak slovo neakceptuje). Ak $p \in \{L, R\}^+$, tak A' potrebuje overiť, či p -predchodca vrchola g má číslo y . To robí rekurzívne:

- ak $p = Lp'$, tak A' simuluje A , až kým nevygeneruje $\langle a, t', a', b' \rangle$. Ak $p' = \varepsilon$, overí typ t.j. či $t' = y$ (ak nie, tak slovo neakceptuje). Inak opäť simuluje A' , až kým nevygeneruje p' -predchodcu vrchola a atď.
- ak $p = Rp'$, tak A' simuluje A , až kým nevygeneruje $\langle b, t', a', b' \rangle$, a pokračuje podobne ako v prvom prípade.

Na prácu A' nám stačí priestor $f(n)$ (v zmysle \in notácie), lebo v tomto priestore dokážeme simulovať A a pamätať si jedno slovo štandardného kódu.

“ \Leftarrow ” Máme DTS A' akceptujúci jazyk L_e v \in priestore $f(n)$. Chceme zostrojiť generátor A . Na vstupnom slove 1^n potrebuje A pre každý vrchol číslo g v obvode C_n zistiť jeho typ t a jeho vstupy a, b , a potom zapísať na výstup štvoricu $\langle g, t, a, b \rangle$. To bude robiť nasledovne: A bude postupne pre $g = 0, 1, 2, \dots$ a $t = x, 0, 1, \wedge, \vee, I, \neg$ simulovať A' na vstupe $\langle n, g, \varepsilon, t \rangle$. Ak nejakú takúto štvoricu A' akceptuje, znamená to, že v obvode C_n sa nachádza vrchol s číslom g a typom t . Na zistenie vstupov vrchola g bude A postupne pre $a = 0, 1, 2, \dots$ simulovať A' na vstupe $\langle n, g, L, a \rangle$. Ak A' pre nejaké a akceptuje, zistili sme číslo vrchola, ktorý je ľavým vstupom vrchola g . Podobne, simulovaním A' na vstupe $\langle n, g, R, b \rangle$ pre $b = 0, 1, 2, \dots$, zistíme pravý vstup vrchola g . Teda A môže na výstup zapísať $\langle g, t, a, b \rangle$. Toto bude A vykonávať, až kým pre nejaké g A' neakceptuje ani jednu zo štvoric $\langle n, g, \varepsilon, t \rangle$ pre všetky $t \in \{x, 0, 1, \wedge, \vee, I, \neg\}$. To znamená, že vrchol s takýmto číslom v obvode C_n nie je, a vďaka predpokladu o číslování vrcholov “bez dier” vieme, že A už vygeneroval kódy všetkých vrcholov v obvode.

Na túto prácu stačí A priestor $f(n)$, lebo v tomto priestore dokáže simulovať A' a pamätať si nejakú informáciu konštantnej dĺžky o práve generovanom vrchole.

□

Teraz si ukážeme aké vzťahy sú medzi troma uniformitami booleovských obvodov, ktoré sme doteraz spomenuli.

Veta 6.6.1. Medzi uniformitami platia nasledujúce vzťahy:

1. $\mathcal{U}_E DEPTH SIZE(D(n), S(n)) \subseteq \mathcal{U}_{BC} DEPTH SIZE(D(n), S(n))$
2. $\mathcal{U}_E DEPTH SIZE(D(n), S(n)) \subseteq \mathcal{U}_{E^*} DEPTH SIZE(D(n), S(n))$
3. Nech $D(n) \geq \log^2(S(n))$, potom
 $\mathcal{U}_{BC} DEPTH SIZE(D(n), S(n)) \subseteq \mathcal{U}_{E^*} DEPTH SIZE(D(n), S(n))$

Dôkaz: Dokážeme všetky tri inklúzie:

1. Nech $\{C_n\}$ je \mathcal{U}_E -uniformná postupnosť BO . Z definície vieme, že príslušný jazyk prepojení $L_e \in DTIME(\log S(n))$. Zjavne žiadny DTS nepoužije viac priestoru ako času, takže $L_e \in DSPACE(\log S(n))$. Potom z lemy 6.6.1 plynie, že štandardný kód $\{C_n\}$ sa dá vypočítať v $DSPACE(\log S(n))$, teda $\{C_n\}$ je \mathcal{U}_{BC} -uniformná.
2. Nech $\{C_n\}$ je opäť \mathcal{U}_E -uniformná, teda vieme, že $L_e \in DTIME(\log S(n))$. Zrejme $L_e \in DTIME SPACE(\log S(n), \log S(n))$. Keďže DTS je špeciálnym prípadom ATS , tak $L_e \in ATIME SPACE(\log S(n), \log S(n))$. Zrejme $D(n) \geq \log S(n)$, teda $L_e \in DTIME SPACE(D(n), \log S(n))$, čo znamená, že $\{C_n\}$ je \mathcal{U}_{E^*} -uniformná.

3. Nech $\{C_n\}$ je \mathcal{U}_{BC} -uniformná postupnosť booleovských obvodov, teda jej štandardný kód vieme vygenerovať v $DSPACE(\log S(n))$. Z lemy 6.6.1 vieme, že príslušný jazyk prepojení $L_e \in DSPACE(\log S(n))$. Zo simulácie DTS na ATS (veta 5.3.1) plynie $L_e \in ATIMESPACE(\log^2 S(n), \log S(n))$. Z predpokladu $D(n) \geq \log^2 S(n)$ dostávame $L_e \in ATIMESPACE(D(n), \log S(n))$, čo znamená, že $\{C_n\}$ je \mathcal{U}_{E^*} -uniformná.

□

6.7 Porovnanie modelov BO a ATS

Prv než prejdeme k samotnému porovnaniu modelov, uvedieme si jeden normálový tvar booleovských obvodov, ktoré neobsahujú hradlo negácie. Tento normálový tvar následne využijeme v ďalšej vete.

Lema 6.7.1. *Pre každý BO C_n existuje ekvivalentný BO C'_n obsahujúci len vrcholy typu $\wedge, \vee, "0", "1", "x", "\bar{x}"$, kde \bar{x} označuje negáciu vstupného vrchola x .*

Dôkaz: Majme daný BO C_n . Chceme k nemu skonštruovať BO C'_n , ktorý nebude obsahovať hradlo \neg . Jediným miestom v obvode C'_n , kde sa môže negácia prejaviť, je na vstupe nahradením vstupného vrchola x jeho negáciou \bar{x} .

Odstránenie hradiel \neg z obvodu bude prebiehať nasledovne. Obvod C_n budeme prehľadávať (do šírky) od výstupného vrchola k vstupným. Ak narazíme na hradlo \neg , budeme rozlišovať šesť možných prípadov v závislosti na tom, aký vrchol je vstupom pre nájdené hradlo:

\wedge : Vstupom pre \wedge sú nejaké hodnoty A, B . Vieme, že platí: $\neg(A \wedge B) = \neg A \vee \neg B$, teda vrcholy \neg, \wedge nahradíme vrcholmi \vee, \neg, \neg podľa obrázka 6.9a.

\vee : Vstupom pre \vee sú nejaké hodnoty A, B . Vieme, že platí: $\neg(A \vee B) = \neg A \wedge \neg B$, teda vrcholy \neg, \vee nahradíme vrcholmi \wedge, \neg, \neg podľa obrázka 6.9b.

\neg : Vstupom pre \neg je nejaká hodnota A . Platí $\neg(\neg A) = A$, teda vrcholy \neg, \neg z obvodu vynecháme (obr. 6.9c).

"0" : Vrcholy $\neg, "0"$ nahradíme vrcholom $"1"$ (obr. 6.9d).

"1" : Vrcholy $\neg, "1"$ nahradíme vrcholom $"0"$ (obr. 6.9e).

"x" : Vrchol \neg a vstupný vrchol x nahradíme vstupným vrcholom \bar{x} s opačnou hodnotou (obr. 6.9f).

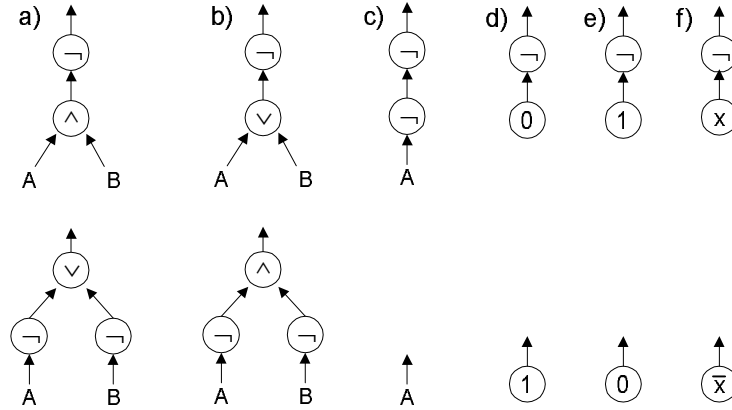
V prvých dvoch prípadoch pri modifikácii obvodu opäť využívame hradlá \neg . Treba si však uvedomiť, že tieto hradlá sú v obvode o úroveň nižšie ako pôvodné nahradzované hradlo. Po príslušnej úprave obvodu pokračujeme rekurzívne v prehľadávaní obvodu v ďalšej úrovni až sa dostaneme k vstupným vrcholom.

Takto modifikovaný obvod C'_n zrejme akceptuje rovnaký jazyk ako C_n , lebo každá elementárna modifikácia bola logicky ekvivalentná. □

Veta 6.7.1. *Nech $S(n) \geq n$, potom platí:*

$$\mathcal{U}_{E^*}DEPTH SIZE(D(n), S(n)) \subseteq ATIMESPACE(D(n), \log S(n)).$$

Dôkaz: Nech $\{C_n\}$ je E^* -uniformná postupnosť BO hĺbky $D(n)$ a veľkosti $S(n)$ v normálnom tvare z predchádzajúcej lemy, a nech A' je ATS akceptujúci príslušný jazyk prepojení L_e v čase $D(n)$ a priestore $\log S(n)$. Chceme zostrojiť ATS A simulujúci $\{C_n\}$. Uvažujme nejaké slovo $w = a_1 \dots a_n \in L(\{C_n\})$ dĺžky n (t.j. w je akceptované BO C_n). Ukážeme, ako pracuje A na vstupnom slove w .

Obr. 6.9: Modifikácia BO do normálového tvaru

A uhádne číslo a typ výstupného vrchola g_{out}, t_{out} . To urobí tak, že sa existenčne rozvetví na veľa vetiev a v každej vetve na pracovnú pásku zapíše binárne číslo dĺžky najviac $\log S(n)$ a nejaký typ vrchola⁹. Každá takáto vetva overí svoje hádanie t.j. univerzálne spustí proces, v ktorom sa bude simulovať A' na vstupe¹⁰ $\langle n, g_{out}, \varepsilon, t_{out} \rangle$, teda či vrchol s číslom g_{out} a typom t_{out} v obvode C_n existuje. Ak taký vrchol existuje, potrebujeme overiť, či je naozaj výstupný, teda opäť vo veľkom univerzálnom vetvení simuláciou A' overujeme, či pre všetky $h \in \{0, 1\}^*$ také, že $|h| \leq \log S(n)$ platí $\langle n, h, L, g_{out} \rangle \notin L_e$, a zároveň $\langle n, h, R, g_{out} \rangle \notin L_e$ to znamená, že vrchol g_{out} nemá nasledovníkov.

Uvažujme ďalej výpočet na vetve, ktorá úspešne uhádla výstupný vrchol. Na pracovnej páske máme zapísané $\langle g_{out}, t_{out}, \varepsilon \rangle$. V nasledujúcom bude A hádať typy vrcholov, ktoré sú vstupmi g_{out} . A sa podľa typu t_{out} (\wedge univerzálne, \vee existenčne) rozvetví pričom v jednej vetve bude mať na páske zapísané $\langle g_{out}, L \rangle$ a v druhej $\langle g_{out}, R \rangle$.

Vo všeobecnosti bude mať A na páske zapísané $\langle g, p \rangle$, kde g je číslo nejakého vrchola a $p \in \{L, R\}^*$ je nejaká navigačná cesta dĺžky najviac $\log S(n)$. A v tomto prípade uhádne typ vrchola $g(p)$ (p -predchodca vrchola g) a univerzálne sa rozvetví na dve vetvy:

- V jednej overí, že hádal správne typ t.j. uhádne číslo p -predchodcu vrchola g (teda v existenčnom vetvení si A zapíše na pásku binárne číslo $g(p)$) a overí, že hádal správne, teda simuluje A' na vstupe $\langle n, g, p, g(p) \rangle$. Následne overí, že pre p -predchodcu vrchola g hádal správny typ, teda simuluje A' na vstupe $\langle n, g(p), \varepsilon, t_{g(p)} \rangle$.
- V druhej vetve pokračuje vo výpočte. To znamená, že podľa hádaného typu vrchola $g(p)$ sa (\wedge univerzálne, \vee existenčne) rozvetví, pričom v jednej vetve si k navigačnej ceste p na pásku pripíše L a v druhej si pripíše R , teda A bude v situácii kedy má na páske zapísané $\langle g, p' \rangle$, kde p' je v jednom prípade pL , v druhom pR . V oboch vetvách A postupuje rovnako ako sme naznačili vyššie.

V prípade, že typ vrchola $g(p)$ je vstup, A uhádne, ktorý i -ty vstup to je a či je typu " x_i " alebo " \bar{x}_i ". Hádanie v univerzálnom vetvení overí, teda v jednej vetve simuluje A' na vstupe $\langle n, g(p), \varepsilon, x_i \rangle$ resp. $\langle n, g(p), \varepsilon, \bar{x}_i \rangle$ a v druhej vetve výpočet končí s tým, že

- ak je vstup typu " x_i ", tak A akceptuje, ak $a_i = 1$ (neakceptuje, ak $a_i = 0$)
- ak je vstup typu " \bar{x}_i ", tak A akceptuje, ak $a_i = 0$ (neakceptuje, ak $a_i = 1$)

⁹Naozaj to bude tak, že pod počiatočnou konfiguráciou sa rozvetví binárny strom hĺbky $\log S(n)$, pričom pri prechode na nižšiu úroveň A pripíše k už vygenerovanému binárnemu číslu jeden bit podľa cesty v binárnom strome od koreňa.

¹⁰ A má v každej vetve na pracovnej páske zapísané iba $\langle g_{out}, t_{out} \rangle$, preto treba ešte vhodne dopísať ε . n na pracovnú pásku zapísať nemôžeme, lebo jej priestor $\log S(n)$ je na to malý. Nie je však problém upraviť A' tak, aby n , keďže je kódované unárne, prečítal zo vstupnej pásky A , kde je zapísané vstupné slovo w dĺžky n .

Uvažujme teraz prípad, že dĺžka navigačnej cesty p na páske dosiahne hranicu $\log S(n)$. To je problém, pretože priestor pracovnej pásky A je ohraničený na $O(\log S(n))$ a navyše pri väčšej dĺžke p by sme už ani nemohli jednoducho overovať hádanie simuláciou A' , lebo slová jazyka L_e sú definované s navigačnou cestou dĺžky najviac $\log S(n)$. V tomto prípade postupujeme nasledovne: A má na páske zapísané $\langle g, p \rangle$, pričom $|p| = \log S(n)$. V existenčnom vetvení uhádne číslo h a typ t_h vrchola $g(p)$ a univerzálne

- overí či $\langle n, g, p, h \rangle \in L_e$ a $\langle n, h, \varepsilon, t_h \rangle \in L_e$
- pokračuje vo výpočte, pričom na páske má zapísané $\langle h, t_h, \varepsilon \rangle$, teda sme v podobnej situácii, ako sme boli na začiatku po uhádnutí výstupného vrchola.

Z konštrukcie by malo byť vidieť, že skonštruovaný ATS A naozaj akceptuje práve slová z jazyka $L(\{C_n\})$.

Zamyslime sa teraz nad časovou a priestorovou zložitou A :

- Uhádnutie výstupného vrchola trvá čas $\log S(n) \leq D(n)$.
- Ak má A na páske zapísanú cestu p dĺžky menšej ako $\log S(n)$, tak A sa v hlavnom výpočte (hádanie ďalšej úrovne C_n) posunie v konštantnom čase vďaka tomu, že pri rozvetkovaní stačí na páske predĺžiť cestu p o L resp. R . Všetky dlhé hádania a overovania sa robia v bočných vetvách výpočtu, a teda ich netreba do celkového času zarátat. Musíme si však uvedomiť, že tieto bočné vetvy sú dlhé najviac $D(n)$, lebo v nich A buď háda, teda zapisuje na pásku (ale sú to vždy informácie dĺžky najviac $D(n)$), alebo simuluje A' , ten však z definície pracuje v čase $O(D(n))$.
- Každú $(\log S(n))$ -tú úroveň výpočtu dosiahne dĺžka p hranicu $\log S(n)$. A vtedy musí znova hádať v hlavnom výpočte číslo vrchola - na to spotrebuje čas $O(\log S(n))$. Keďže obvod má hĺbku $D(n)$, takýchto situácií sa počas výpočtu vyskytne $\frac{D(n)}{\log S(n)}$ krát. Na riešenie všetkých týchto situácií spotrebuje A čas $O(\frac{D(n)}{\log S(n)} \log S(n)) = O(D(n))$.
- Na koncoch jednotlivých vetiev výpočtu pri zisťovaní hodnoty i -teho vstupu musí A presunúť hlavu nad tento symbol. Pri dĺžke vstupu n by sme na túto operáciu potrebovali čas $O(n)$, čo je priveľa. Preto budeme uvažovať, že ATS A má rýchly prístup na vstupnú pásku, teda nám bude stačiť čas $\log n$, čo je menej ako $D(n)$ vďaka predpokladu $S(n) \leq n$ zo znenia vety.
- Počas celého výpočtu bolo na páske zapísané číslo nejakého vrchola dĺžky najviac $\log S(n)$, navigačná cesta dĺžky najviac $\log S(n)$ a typ vrchola konštantnej dĺžky, čo celkovo dáva nároky na priestor $O(\log S(n))$.

Z uvedeného vyplýva, že sme konštrukciou ATS A splnili požiadavky na korektnosť akceptácie ako aj na časovú a priestorovú zložitost'. \square

Veta 6.7.2. *Nech $S(n) \geq \log n$, potom pre vhodnú konštantu k platí:*
 $ATIMESPACE(T(n), S(n)) \subseteq \mathcal{U}_E DEPTH SIZE(T(n), k^{S(n)})$

Dôkaz: K danému ATS A chceme zostrojiť postupnosť BO $\{C_n\}$ akceptujúcu jazyk $L(A)$. Skôr ako začneme konštruovať $\{C_n\}$ zamyslime sa nad tým ako vyzerá výpočet na ATS .

Predstavme si úplný strom konfigurácií ATS A na nejakom vstupnom slove w . Na výpočet A sa môžeme pozerat' aj ako na vyhodnocovanie tohto stromu zdola. Každý vrchol reprezentujúci akceptačnú konfiguráciu na konci nejakej vetvy v strome konfigurácií ohodnotíme 1. Ostatné vrcholy na konci vetiev ako aj nekonečné vetvy ohodnotíme 0. Každý vrchol reprezentujúci univerzálnu konfiguráciu ohodnotíme 1 práve vtedy, keď všetci jeho synovia majú hodnotu 1. Vrchol reprezentujúci existenčnú konfiguráciu ohodnotíme 1 práve vtedy, keď aspoň jeden z jeho

synov má hodnotu 1. Vstupné slovo w bude A akceptovať práve vtedy, keď koreň stromu (vrchol reprezentujúci počiatočnú konfiguráciu A na slove w) ohodnotíme 1.

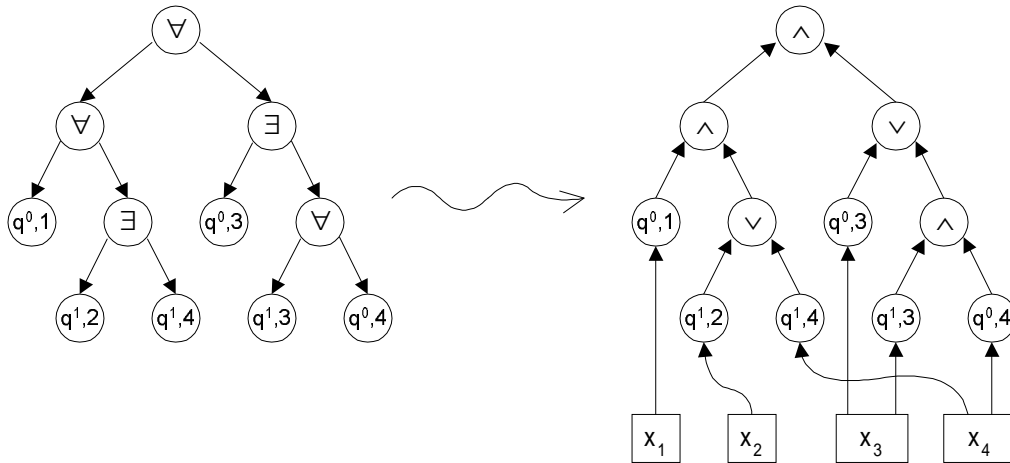
Uvažujme teraz *ATS* A v nasledovnom normálovom tvare:

A pracuje s binárnou vstupnou aj pracovnou abecedou, A používa rýchly prístup na vstupnú pásku (t.j. A má špeciálnu pásku dĺžky $\log n$, na ktorú keď v binárnom kódovaní zapíše číslo j , dostane sa k j -temu symbolu na vstupe), úplný strom konfigurácií je binárny a v každej vetve tohto stromu môže A čítať vstup iba raz, a to na konci (t.j. A má špeciálne čítacie stavy q^0 a q^1 , do ktorých sa dostane na konci výpočtu vetvy, pričom v stave q^0 očakáva na vstupe¹¹ 0 (ak je na vstupe naozaj 0, tak akceptuje, ak je tam 1, neakceptuje) a v q^1 očakáva na vstupe 1).

Pozrime sa teraz na úplný strom konfigurácií A . Má $T(n)$ úrovní, pričom v nulte úrovni bude jediný vrchol reprezentujúci počiatočnú konfiguráciu. Hľadaný *BO* C_n akceptujúci vstupné slovo w dĺžky n bude vyzeráť veľmi podobne. Každému vrcholu v úplnom strome konfigurácií zodpovedá jeden vrchol v obode C_n .

Vrcholu na úrovni t , ktorý reprezentuje konfiguráciu¹² c v strome konfigurácií zodpovedá v obode C_n vrchol s číslom $f(t, c)$, kde $f : N \times N \rightarrow N$ je funkcia zachovávajúca tesné očíslovanie vrcholov, pričom

- ak c je univerzálna konfigurácia, tak vrchol $f(t, c)$ je typu \wedge
- ak c je existenčná konfigurácia, tak vrchol $f(t, c)$ je typu \vee
- ak c je čítacia konfigurácia so stavom q^0 a na špeciálnej páske je zapísané číslo j , tak vrchol $f(t, c)$ je typu¹³ \neg a jeho vstupom je j -ty bit vstupného slova w
- ak c je čítacia konfigurácia so stavom q^1 a na špeciálnej páske je zapísané číslo j , tak vrchol $f(t, c)$ je typu I a jeho vstupom je j -ty bit vstupného slova w
- ak c je akceptačná konfigurácia ale nie je čítacia, tak vrchol $f(t, c)$ je typu "1"
- ak c je odmietacia konfigurácia ale nie je čítacia, tak vrchol $f(t, c)$ je typu "0"

Obr. 6.10: Konštrukcia *BO* k *ATS*

¹¹na jednej pozícii vstupu určenej číslom na špeciálnej páske

¹²Uvažujeme tu konfiguráciu bez vstupu, lebo každý FORKovaný výpočet používa len jeden symbol zo vstupu, takže vstup v konfigurácii de facto nepotrebuje. Na druhej strane veľmi užitočná v konfigurácii je informácia o špeciálnej páske určujúcej ktorý symbol sa má čítať na konci výpočtu.

¹³Ak A očakáva na vstupe 0 a naozaj tam 0 je, tak hradlo \neg dostane na vstup 0 a na výstup pošle 1, čo signalizuje, že A očakával správne. Naopak ak je na vstupe 1, tak hradlo \neg pošle na výstup 0, čo signalizuje, že A sa mýlil. Analogicky to funguje pre stav q^1 a hradlo I .

Vstupnými vrcholmi pre vrchol $f(t, c)$ sú vrcholy s číslami $f(t+1, c_1)$ a $f(t+1, c_2)$ pričom platí $c \vdash_A c_1$ a $c \vdash_A c_2$ (obr. 6.10).

Takto zostrojený obvod C_n pracuje presne tak ako výpočet ATS , ktorý sme opísali na začiatku dôkazu. Teda príslušná postupnosť $BO \{C_n\}$ zrejme akceptuje jazyk $L(A)$.

Pozrime sa ešte na miery zložitosti obvodu C_n . Obvod sme zostrojili “jedna k jednej” vzhľadom na úplný strom konfigurácií ATS A . Z toho plynie, že $DEPTH(C_n) = T(n)$. $SIZE(C_n)$ zodpovedá počtu vrcholov v strome konfigurácií. Keďže do konfigurácií nezahŕňame vstup, tak počet všetkých možných konfigurácií je $k^{S(n)}$ pre vhodné k . V zásade sa môže stať, že v úplnom strome konfigurácií máme v dvoch rôznych vetvách vrcholy reprezentujúce rovnakú konfiguráciu, čo by mohlo spôsobiť, že počet vrcholov, a teda aj veľkosť C_n by bola rádovo väčšia ako $k^{S(n)}$. Ak ale uvažujeme výpočet ATS ako FORKovanie procesov, tak nie je potrebné, aby boli spustené dva rovnaké procesy. Takže ak chce ATS spustiť proces, ktorého kópia už beží, tak tento duplicitný proces iba odkážeme na rovnaký už bežiaci proces. To v booleovskom obvode znamená jedno prepojenie medzi hradlami. Takže v konečnom dôsledku môžeme uvažovať opäť akýsi normálový tvar ATS , ktorý bude mať v úplnom strome konfigurácií všetky konfigurácie disjunktné, a teda $SIZE(C_n) = O(k^{S(n)})$. \square

Kapitola 7

Booleovské obvody (BO)

7.1 Definície a označenia

Definícia 7.1.1. *Booleovský obvod je acyklický orientovaný graf, v ktorom vrcholy so vstupným stupňom 0 nazývame vstupné, vrcholy s výstupným stupňom 0 nazývame výstupné a vrcholom, ktoré nie sú vstupné, sú priradené \wedge, \vee, \neg (AND, OR, NOT). Vstupné vrcholy označíme x_1, x_2, \dots, x_k alebo 0 alebo 1*

Booleovský obvod počíta funkciu $f : B^n \rightarrow B^m$, kde n je počet vstupných a m výstupných vrcholov. Štandardne platí, že AND a OR má 2 vstupy a NOT jeden. My budeme v nasledujúcom uvažovať, že booleovský obvod má len jeden výstup, keďže obvod s m výstupmi sa dá "rozbiť" na m obvodov, ktoré majú len jeden výstup.

Je rozumné zamyslieť sa, kedy bude na výstupe booleovského obvodu platný výsledok. Ak uvažujeme, že prechod vrcholom nám trvá jednu časovú jednotku (po hrane je to zadarmo), po čase rovnom najdlhšej ceste v grafe už určite bude na výstupe korektný výsledok.

Definícia 7.1.2. *Definujeme jazyky pomocou obvodov:*

Jazyk generovaný triedou obvodov $\{C_n\}_{n=0}^\infty$, kde C_n má n vstupných vrcholov označených x_1, \dots, x_n a jeden výstupný vrchol, je $L(\{C_n\}_{n=0}^\infty) = \{w \in \{0,1\}^ \mid \text{Obvod } C_{|w|} \text{ pri vstupe } a_1, \dots, a_{|w|}, \text{ kde } w = a_1 \dots a_{|w|}, \text{ má hodnotu výstupu } 1\}$*

Booleovské obvody sú neuniformný model, lebo pre každú dĺžku vstupu môže byť iný obvod.

Definícia 7.1.3. *Uniformné booleovské obvody sú také obvody $\{C_n\}_{n=0}^\infty$, pre ktoré existuje deterministický TS, ktorý na vstupe 1^n (teda na vstupe obsahujúcom n jednotiek) "vyrobí" obvod C_n*

To nám zaručuje, že nemôžem vybehnúť mimo rekurzívne vyčísliteľné jazyky.

7.2 Kódovanie Booleovských obvodov

Booleovské obvody budeme kódovať takto: Jednotlivým vrcholom priradíme identifikátor - číslo. Vrcholy x_1, x_2, \dots, x_k budú mať identifikátory $1, 2, \dots, k$. Kód obvodu C_n (označujeme $\langle C_n \rangle$) bude postupnosť štvoríc: (číslo vrchola, funkcia, číslo ľavého vstupu, číslo pravého vstupu), kde funkcia je z množiny $\{\wedge, \vee, \neg, 0, 1, vstup\}$ ¹

Tu sa dohodneme, že vrchol s číslom 0 označuje výstup.

O topologickom usporiadaní hovoríme vtedy, keď vrchol sa objaví v kóde až vtedy, keď tam už boli jeho vstupy.

¹ 0, 1 nám označujú booleovské konštanty

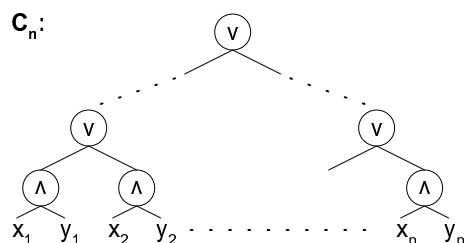
7.3 Miery zložitosti pre booleovské obvody

Pre booleovské obvody definujeme nasledujúce miery zložitosti:

- $\text{SIZE}(C_n)$ označuje počet hradiel (okrem vstupných vrcholov) obvodu C_n
- $\text{DEPTH}(C_n)$ charakterizuje dĺžku najdlhšej cesty v obvode

Príklad 7.3.1. Skalárny súčin dvoch booleovských vektorov vypočítame takto:

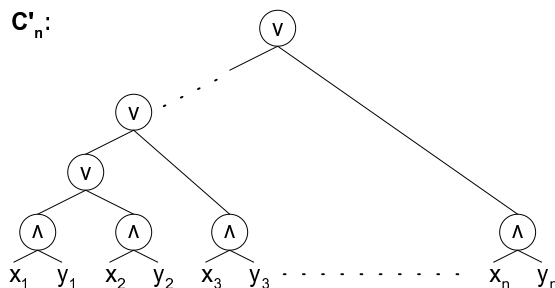
$$(x_1, x_2, \dots, x_n) \cdot (y_1, y_2, \dots, y_n) = \bigvee_{i=1}^n (x_i \wedge y_i)$$

Obr. 7.1:

- $\text{DEPTH}(C_n) = \log_2 n$
- $\text{SIZE}(C_n) = 2n - 1 = O(n)$

Ukážme si, ako inak môžeme skonštruovať obvod na výpočet skalárneho súčinu:

Obr. 7.2:

- $\text{DEPTH}(C'_n) = O(n)$
- $\text{SIZE}(C'_n) = O(n)$

Tu vidíme že aj napriek tomu, že sa nám zväčšila hĺbka, nedokázali sme zmenšiť počet hradiel. Pre zaujímavosť: $|\langle C_n \rangle| = \text{SIZE}(C_n) * \log \text{SIZE}(C_n)$ lebo jedno hradlo dokážeme zapísať na priestor veľkosti $\log \text{SIZE}(C_n)$ a počet hradiel je $\text{SIZE}(C_n)$

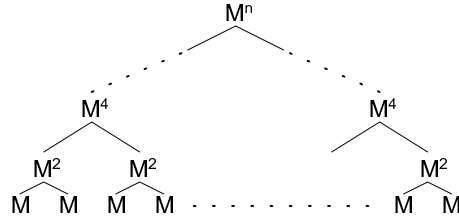
Príklad 7.3.2. Násobenie matíc: je to n^2 skalárnych súčinov, každý z nich sa robí nezávisle, teda podľa predchádzajúceho príkladu platí:

- $\text{DEPTH}(C_n) = \log_2 n$

- $\text{SIZE}(C_n) = n^2 * O(n) = O(n^3)$

Príklad 7.3.3. Transitívny reflexívny uzáver booleovskej matice M :
 $M^* = I \vee M \vee M^2 \vee \dots \vee M^n = (I \vee M)^n$, kde $M^i = \underbrace{M \wedge M \wedge \dots \wedge M}_i$

Ideme len po M^n preto, lebo ostatné sa už opakujú.

Obr. 7.3:

Z obrázku 7.3 a predchádzajúceho príkladu vyplýva, že

- $\text{DEPTH}(C_n) = O(\log^2 n)$
- $\text{SIZE}(C_n) = n * O(n^3) = O(n^4)$

7.4 Simulácie TS a BO

Veta 7.4.1. Ak L je akceptovaný deterministickým 1-páskovým TS - A v čase $T(n)$, potom L sa dá definovať postupnosťou $BO \{C_n\}_{n=0}^\infty$ takých, že $\text{SIZE}(C_n) = O(T^2(n))$

Dôkaz: (Zatiaľ nekompletný) Zapišeme konfigurácie TS pri výpočte na slove $a_1 a_2 \dots a_n$ do "tabuľky":

koncová konfigurácia:	c_1	c_2	...	c_n	...	c_m
	...					
konfigurácia po 1.kroku:	b_1	$q_1 a_2$...	a_n		
počiatočná konfigurácia:	$q_0 a_1$	a_2	...	a_n		

kde počet stĺpcov tabuľky, ako aj počet riadkov je rovný $T(n)$. $q_0 a_1$, ako aj $q_1 a_2$ a ďalšie také, prehlásime za jeden symbol. Ak si očísľujeme riadky zdola hore číslami $1, 2, \dots, k$ a stĺpce zľava doprava číslami $1, 2, \dots, l$, tak obsah políčka (i, j) môžu ovplyvniť len políčka $(i-1, j-1)$, $(i-1, j)$ a $(i-1, j+1)$ (Obrázok 7.4).

Obr. 7.4: CHÝBA OBRÁZOK

Políčko bude vyzeráť takto: $\boxed{1011} \boxed{0101}$, kde v prvej časti je kód stavu (ak je tam 00...0 znamená to, že nie je tam stav) a v druhej časti je kód znaku. \square

Veta 7.4.2. Nech A je NTS so vstupnou páskou a jednou pracovnou páskou a vstupnou abecedou $\Sigma = \{0, 1\}$. Ak A akceptuje slová dĺžky n v priestore $S(n) \geq \log n$, potom existuje booleovský obvod hĺbky $\approx S^2(n)$, ktorý akceptuje slová dĺžky n z $L(A)$

Dôkaz: Keďže máme ohraničený priestor, tak vieme, že A môže byť v maximálne $k^{S(n)}$ konfiguráciách pre nejakú konštantu k . Môžeme predpokladať, že A má jednoznačne danú² akceptačnú

²čiže jedinu

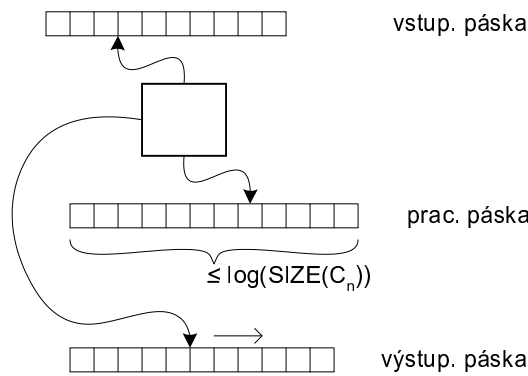
konfiguráciu. Nech \vdash je relácia na konfiguráciách. Keďže konfigurácii je $k^{S(n)}$, je \vdash konečná relácia definovaná booleovskou maticou veľkosti $k^{S(n)} \times k^{S(n)}$.

Otázka, či $w \in L$, je otázka, či počiatočná konfigurácia na w je v relácii \vdash^* s akceptačnou konfiguráciou.

Tranzitívny a reflexívny uzáver relácie \vdash vieme podľa príkladu 7.3.3 získať obvodom hĺbky $\log^2(k^{S(n)})$, čo je zhruba $S^2(n)$. \square

Definícia 7.4.1. Postupnosť booleovských obvodov $\{C_n\}_{n=0}^\infty$ je BC - uniformne konštruovateľná, ak existuje deterministický TS, ktorý pre každé n na vstupe 1^n vypočíta kód obvodu C_n v priestore $\log(\text{SIZE}(C_n))$

Ako vyzerá DTS:

Obr. 7.5:

$\text{SIZE}(C_n)$ - maximálny čas na pracovnej páske

$\text{SIZE}(C_n) \cdot \log(\text{SIZE}(C_n))$ - veľkosť výstupu (a teda aj čas)

- o čase vieme povedať: $\text{SIZE}(C_n) \cdot \log(\text{SIZE}(C_n))$ - z obmedzenia DTS

Označenie: $\mathcal{U}_{BC} \text{SIZE DEPTH}(S(n), D(n))$ je trieda jazykov, pre ktoré existuje postupnosť booleovských obvodov veľkosti $\approx S(n)$ a hĺbky $\approx D(n)$

Veta 7.4.3. $L \in \mathcal{U}_{BC} \text{Size}(S(n))$ potom $L \in \text{DTIME}(\text{Poly}(S(n)))$

Dôkaz:

1. Nech A je DTS, ktorý vyrába obvod C_n v priestore $\log(\text{SIZE}(C_n))$. Zostrojíme DTS A' , ktorý vyrobí na pracovnej páske kód C_n simulovaním A - to vieme v čase $[S(n) * \log(S(n))]$, čo je aj maximálna veľkosť pracovnej pásky
2. Postupne priradujeme hodnoty jednotlivým vrcholom C_n . Vstupným podľa vstupného slova, ostatným podľa hodnôt predchodcov. Keďže pre každý vrchol musím prebehnúť pásku a mám $S(n)$ vrcholov, teda výsledný čas DTS A' bude približne $[S(n) * S(n) * \log(S(n))]$, čo je polynomiálna veľkosť.

\square

Veta 7.4.4. $L \in \mathcal{U}_{BC} \text{DEPTH}(D(n))$ potom $L \in \text{DSPACE}(D(n))$

³tiež je konečná, tiež sa dá reprezentovať booleovskou maticou $k^{S(n)} \times k^{S(n)}$

Dôkaz: Zrejme $D(n) \geq \log(\text{SIZE}(C_n))$, lebo najviac hradiel v určitej hĺbke je v úplnom binárnom strome. Čiže v priestore $D(n)$ vieme simulovať konštruktor kódu obvodu C_n . Obvod budeme vyhodnocovať postorder prehľadávaním obvodu C_n . Pritom budeme opakovane generovať kódy jednotlivých vrcholov podľa toho, ktorý vrchol budeme práve potrebovať (lebo kód celého obvodu sa nám nevmetí do priestoru $D(n)$). Taktiež si musíme nejakým spôsobom pamätať, kde v strome sa nachádzame (navigáciu). Keby sme si navigáciu pamätali ako kódy všetkých vrcholov po ktorých sme šli, mohlo by to v najhoršom prípade zabráť veľmi veľa priestoru. Preto si budeme pamätať len navigačný reťazec (napríklad: 0,0,1,... kde 0=vľavo a 1=vpravo). - z časového hľadiska je to veľmi neefektívna simulácia, keďže zakaždým od začiatku generujeme kódy vrcholov, ktoré momentálne potrebujeme, ale nepresiahneme priestor $D(n)$. \square

Dôsledok 7.4.1. $PSPACE(\equiv DSPACE(Poly) = NSPACE(Poly)) = \mathcal{U}_{BC}DEPTH(n^{O(1)})$

Definícia 7.4.2. Model počítača patrí do triedy počítačov druhej triedy, ak sekvenčný nedeterministický priestor je v polynomiálnom vzťahu s časom na danom modeli (jeden bol alternujúci stroj a druhý booleovský obvod)

Rýchlo paralelne počítateľné problémy - problémy, ktoré sa dajú počítať na nie príliš hlbokých a nie príliš košatých obvodoch (polylogaritmická hĺbka a polynom. veľkosť).

Definícia 7.4.3. (Nick's Class)

$$\mathcal{NC}^i = \mathcal{U}_{BC}SIZE\ DEPTH(n^{O(1)}, \log^i n)$$

$$\mathcal{NC} = \bigcup_{i \geq 1} \mathcal{NC}^i$$

Veta 7.4.5. $\mathcal{NC} \subseteq P$

Dôkaz: Vyplýva z vety 7.4.3 \square

Otvoreným problémom je rovnosť \mathcal{NC} a P . Predpokladá sa ale, že podobne ako pre P a NP , aj tu platí: $\mathcal{NC} \neq P$

Veta 7.4.6. $\mathcal{NC}^i \subseteq DSPACE(\log^i n)$

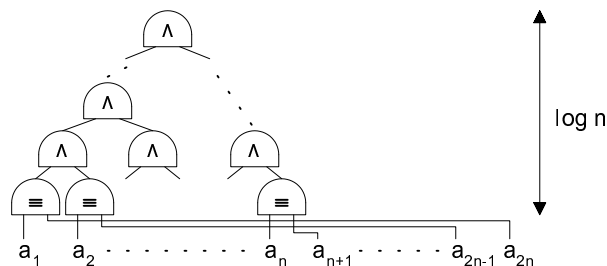
Dôkaz: Vyplýva z vety 7.4.4 \square

Dôsledok 7.4.2. $\mathcal{NC} \neq PSPACE$

Poznámka 7.4.1. Vieme: $\mathcal{NC} \subseteq P \subseteq NP \subseteq PSPACE$, ale nevieme, kde je porušená súvislosť

Príklad 7.4.1. $L = \{ww^R \mid w \in \{0,1\}^*\} \in \mathcal{NC}^1$

Na obrázku 7.6 je znázornený obvod pre daný jazyk L . Ekvivalencia sa pomocou $\{\wedge, \vee, \neg\}$ dá napísať napríklad takto: $a \equiv b \Leftrightarrow (a \wedge b) \vee (\neg a \wedge \neg b)$.

Obr. 7.6:

Ak počítame funkcie, uvažujeme triedu funkcií \mathcal{FNC}

Násobenie matic je v \mathcal{FNC}^1 - hĺbka je logaritmická, veľkosť polynomiálna.

Tranzitívny a reflexívny uzáver je v \mathcal{FNC}^2 - hĺbka je \log^2 .

- trieda \mathcal{NC} (na rozdiel od \mathcal{NC}^i) je dosť odolná voči uniformitám.

7.5 Ďalšie druhy uniformity

Definícia 7.5.1. Majme danú postupnosť booleovských obvodov $\{C_n\}_{n=0}^\infty$. Jej príslušný rozšírený jazyk prepojení je nasledujúci jazyk: $L_e = \{\langle n, g, p, y \rangle \mid n, g \in \{0,1\}^*; p \in \{L, R\}^*; |p| \leq \log(SIZE(C_n)); y \in \{\times, \wedge, \vee, \neg\} \cup \{0,1\}^{*4}, \text{ pričom v obvode } C_n \text{ platí jedna z vecí:}$

- (i) $p = \varepsilon$ a hradlo g je typu y
- (ii) $p \neq \varepsilon$ a hradlo $g(p)$ má číslo y }

$g(L)$ je ľavý vstup hradla g

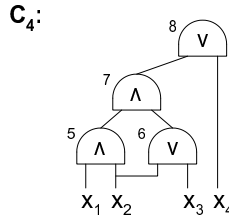
$g(R)$ je pravý vstup hradla g

$g(Lw) = (g(L))w$

$g(Rw) = (g(R))w$

Príklad 7.5.1. Rozšírený jazyk prepojení, ktorého obvod C_4 je znázornený na Obr 7.7 vyzerá takto:

$$L_e = \{ \underbrace{}_{C_1, C_2, C_3}, \langle 1111, \overset{x_1}{1}, \varepsilon, \times \rangle, \langle 1111, \overset{x_2}{10}, \varepsilon, \times \rangle, \langle 1111, \overset{x_3}{11}, \varepsilon, \times \rangle, \langle 1111, \overset{x_4}{100}, \varepsilon, \times \rangle, \\ \langle 1111, 101, \varepsilon, \wedge \rangle, \langle 1111, 101, L, 1 \rangle, \langle 1111, 101, R, 10 \rangle, \dots, \langle 1111, 1000, \varepsilon, \vee \rangle, \langle 1111, 1000, L, 111 \rangle, \\ \langle 1111, 1000, R, 100 \rangle, \langle 1111, 1000, LL, 101 \rangle, \langle 1111, 1000, LR, 110 \rangle, \langle 1111, 1000, LRL, 10 \rangle, \dots \}$$

Obr. 7.7:

Definícia 7.5.2. Postupnosť booleovských obvodov $\{C_n\}_{n=0}^\infty$ veľkosti $S(n)$ a hĺbkou $D(n)$ je

- (a) \mathcal{U}_E - uniformná, ak existuje DTS, ktorý akceptuje L_e tak, že slová $\langle n, \dots \rangle^5$ akceptuje v čase $\log(S(n))$
- (b) \mathcal{U}_{E^*} - uniformná, ak existuje ATS akceptujúci L_e tak, že slová $\langle n, \dots \rangle$ akceptuje v čase $D(n)$ a priestore $\log(S(n))$ ⁶

Lema 7.5.1. Nech je daná postupnosť booleovských obvodov $\{C_n\}_{n=0}^\infty$ veľkosti $S(n)$. Nech $f(n) = \Omega(\log(S(n)))$. Potom (1) štandardný kód obvodu C_n sa dá vypočítať v $DSPACE(f(n)) \Leftrightarrow$ (2) $L_e \in DSPACE(f(n))$ ⁷

Dôkaz:

(1) \Rightarrow (2) Na zistenie, či $\langle n, g, p, y \rangle \in L_e$ budeme robiť nasledujúcu vec:

⁴ \times označuje vstupné hradlo

⁵ ktoré popisujú n-ty obvod

⁶ implicitne predpokladáme, že máme obvody očíslované, pričom nepoužívame veľmi veľké čísla

⁷ priestor $f(n)$ na slovách $\langle n, \dots \rangle$

- (i) Budeme simulovať generátor kódu pre obvod C_n , kým nevyrobí (g, t, a, b)
 - (ii) Overíme typ: ak $p = \varepsilon$: akceptuj ak $y = t$, inak *reject*
 - (iii) Rekurzívne overíme číslo:
 - ak $p = Lp'$:
 - ak $p' = \varepsilon$ akceptuj ak $y = a$
 - ak $p' \neq \varepsilon$ akceptuj ak $y = a(p')$ ⁸
 - ak $p = Rp'$:
 - ak $p' = \varepsilon$ akceptuj ak $y = b$
 - ak $p' \neq \varepsilon$ akceptuj ak $y = b(p')$
- (2) \Rightarrow (1) Štandardný kód pre obvod C_n budeme generovať takto:
- (i) Zistíme najväčšie číslo hradla v obvode C_n ⁹
 g_{max} získam tak, že postupne testujem pre $g = 0, 1, 2, \dots$ a $t \in \{\times, \wedge, \vee, \neg\}$, či $\langle n, g, \varepsilon, t \rangle \in L_e$, kým existuje také t
 - (ii) Pre každé $g = 0, 1, \dots, g_{max}$ vyrobíme štvoricu (g, t, g_L, g_R) tak, že g_L resp. g_R nájdeme testovaním $\langle n, g, L, h \rangle \forall h \in \{0, 1, \dots, g_{max}\}$ resp. $\langle n, g, R, h \rangle \forall h \in \{0, 1, \dots, g_{max}\}$ a typ testujem tak, že testujem $\langle n, g, \varepsilon, t \rangle$ pre $t \in \{\times, \wedge, \vee, \neg\}$

□

7.6 Vzťahy uniformít

Veta 7.6.1. *Platia nasledujúce vzťahy uniformít:*

1. $\{C_n\}_{n=0}^\infty$ je \mathcal{U}_E - uniformná $\Rightarrow \{C_n\}_{n=0}^\infty$ je \mathcal{U}_{BC} - uniformná
2. $\{C_n\}_{n=0}^\infty$ je \mathcal{U}_E - uniformná $\Rightarrow \{C_n\}_{n=0}^\infty$ je \mathcal{U}_{E^*} - uniformná
3. Ak $D(n) \geq \log^2(S(n))$, potom
 $\{C_n\}_{n=0}^\infty$ je \mathcal{U}_{BC} - uniformná $\Rightarrow \{C_n\}_{n=0}^\infty$ je \mathcal{U}_{E^*} - uniformná

Dôkaz:

1. Ak $\{C_n\}_{n=0}^\infty$ je \mathcal{U}_E - uniformná $\xrightarrow{\text{Def. 7.5.2}} L_e \tilde{\in} DTIME(\log(S(n))) \Rightarrow$
 $L_e \tilde{\in} DSPACE(\log(S(n))) \xrightarrow{\text{Lema 7.5.1}} \{C_n\}_{n=0}^\infty$ je \mathcal{U}_{BC} - uniformná
2. $\{C_n\}_{n=0}^\infty$ je \mathcal{U}_E - uniformná $\Rightarrow L_e \tilde{\in} DTIME(\log(S(n))) \Rightarrow$
 $L_e \tilde{\in} DTIME SPACE(\log(S(n)), \log(S(n))) \Rightarrow$
 $L_e \tilde{\in} ATIMESPACE(\log(S(n)), \log(S(n))) \xrightarrow{D(n) \geq \log(S(n))}$
 $L_e \tilde{\in} ATIMESPACE(D(n), \log(S(n)))$ a to znamená, že $\{C_n\}_{n=0}^\infty$ je \mathcal{U}_{E^*} - uniformná
3. $\{C_n\}_{n=0}^\infty$ je \mathcal{U}_{BC} - uniformná $\Rightarrow L_e \tilde{\in} DSPACE(\log(S(n))) \Rightarrow$
 $L_e \tilde{\in} ATIMESPACE(\log^2(S(n)), \log(S(n))) \Rightarrow$
 $L_e \tilde{\in} ATIMESPACE(D(n), \log(S(n)))$, čiže \mathcal{U}_{E^*} - uniformná

□

7.7 Booleovské obvody a alternujúce turingove stroje

Veta 7.7.1. $\mathcal{U}_{E^*} DEPTH SIZE(D(n), S(n)) \subseteq ATIMESPACE(D(n), \log(S(n)))$,
 kde $S(n) \geq n^{10}$ ($\Rightarrow D(n) \geq \log n$)

⁸rekurzívne vytvorí $(a, ., ., .)$ a overuje

⁹predpokladám číslovanie "bez dier"

¹⁰lebo inak by som do $S(n)$ nenapísal pointer na vstup

Dôkaz: Budem predpokladať hradlá typu $\{\times, \bar{\times}, \wedge, \vee\}$ ¹¹. ATS pre simuláciu C_n bude pracovať takto:

- (i) Uhádne číslo výstupného vrchola g_{OUT} (overí, že pre žiaden vrchol h neplatí $\langle n, h, L, g_{OUT} \rangle \in L_e$ ani $\langle n, h, R, g_{OUT} \rangle \in L_e$, lebo platí: ak som koreň, tak nie som syn)
- (ii) Vyhodnotí obvod tak, že postupne rozbehne procesy $CV(n, g, p)$ ¹², ktoré akceptujú \Leftrightarrow ak pre daný vstup hradlo $g(p)$ v C_n je 1.
Začne s $CV(n, g_{OUT}, \varepsilon)$.
 $CV(n, g, p)$ robí následovné: Kým platí $|p| < \log(S(n))$, ATS uhádne typ hradla $G(p)$ $t \in \{\times, \bar{\times}, \wedge, \vee\}$ a univerzálne

1. overí, či správne uhádol typ hradla tak, že uhádne číslo hradla $h \in \{0, 1\}^{\log(S(n))}$ a univerzálne overí

$$\langle n, g, p, h \rangle \in L_e$$

$$\langle n, h, \varepsilon, t \rangle \in L_e$$

2. počíta ďalej

ak $t = \wedge$ tak univerzálne

$$CV(n, g, pL)$$

$$CV(n, g, pR)$$

ak $t = \vee$ tak existenčne

$$CV(n, g, pL)$$

$$CV(n, g, pR)$$

ak $t = vstup$ ¹³ tak uhádne, koľký v poradí vstup je to¹⁴ a univerzálne

$$\text{overí, či to } i \text{ dobre hádal: } \langle n, g, p, "i" \rangle \in L_e$$

akceptuje

ak \times tak keď a_i ¹⁵ je 1

ak $\bar{\times}$ tak keď a_i je 0

Ak $|p| = \log(S(n))$ ¹⁶, stroj sa "posunie": uhádne číslo h vrcholu $g(p)$ ¹⁷ a univerzálne

$$\text{overí uhádnuté číslo } h: \langle n, g, p, h \rangle \in L_e$$

pokračuje $CV(n, h, \varepsilon)$

- v priemere čas na volanie "posunutia" stroja je konštantný¹⁸

Celkový čas: $\frac{D(n)}{\log(S(n))} \cdot \log(S(n)) = D(n) \cdot c = D(n)$, kde c je konštanta. \square

Lema 7.7.1. *K ľubovoľnému ATS A pracujúcemu v čase $T(n)$ a priestore $S(n)$ existuje ATS A' pracujúci v čase $T(n)$ a priestore $S(n)$ taký, že $L(A) = L(A')$ a A' používa vstup v každej vetve najviac raz¹⁹ a to na konci, pri prechode do accept alebo reject stavu²⁰*

Dôkaz: Načrtujeme si myšlienku dôkazu: tam, kde A čítal vstup, A' uhádne vstup a univerzálne sa rozvetví: v jednej vetve pokračuje v simulácii automatu A a v druhej overí uhádnutý vstup načítaním (ak sa rovnajú tak *accept* inak *reject*). \square

¹¹ negáciu stlačím až na vstup

¹² p by mohlo mať veľkosť až $D(n)$, čo by sa nemuselo vojsť na $\log(S(n))$, keby sme to ďalej neošetrili

¹³ \times alebo $\bar{\times}$

¹⁴ číslo i v binárnom zápise

¹⁵ vstupné slovo je a_1, a_2, \dots, a_n

¹⁶ táto situácia nastane $\frac{D(n)}{\log(S(n))}$ krát

¹⁷ trvá to $\log(S(n))$

¹⁸ 9 ľudí nakúpi za 1Sk a 10. človek za 10Sk \Rightarrow každý nakúpi za 2Sk

¹⁹ každá vetva prečíta len jedno písmenko (bit) zo vstupu

²⁰ predpokladáme rýchly prístup k vstupným bitom

Veta 7.7.2. $ATIMESPACE(T(n), S(n)) \subseteq \mathcal{U}_E DEPTH SIZE(T(n), 2^{O(S(n))})$, kde $T(n) \geq S(n) \geq \log n$

Dôkaz: K danému ATS A zostrojíme postupnosť obvodov $\{C_n\}_{n=0}^{\infty}$ takto: Bez ujmy na všeobecnosti môžeme predpokladať, že A sa vetví na max. 2 procesy v každej konfigurácii a každý proces číta najviac raz, a to na konci. Obvod C_n zostrojíme z hradiel typu $\wedge, \vee, \neg, "0", "1", id^{21}$. Hradlám bude pridelovať čísla tvaru $[t, c]^{22}$, kde t je časový moment $0 \leq t \leq \Gamma(n)$ veľkosti $\log(T(n))$ a c je konfigurácia (bez informácie o vstupe) veľkosti $S(n)$

-takto budem mať očíslované vrcholy booleovského obvodu

-o čase môžeme predpokladať, že bude $(const)^{S(n)}$

Hradlu $[t, c]$ priradím typ

\wedge ak c je univerzálna konfigurácia

\vee ak c je existenčná konfigurácia

"0" ak c je *reject*

"1" ak c je *accept*

Ak chce ísť čítať, prepne sa do stavu q^0 , ak predpokladáme na vstupe 0 (ak načíta 0 \rightarrow *accept*, ak 1 \rightarrow *reject*) a q^1 , ak predpokladáme na vstupe 1 (ak načíta 1 \rightarrow *accept*, ak 0 \rightarrow *reject*).

\neg ak c obsahuje čítací stav q^0

id ak c obsahuje čítací stav q^1

Výstupný vrchol je $[0, \text{poč.konfig.}]$.

Nasledovníci:

"obyčajný" vrchol $[t, c]$ má vstupné vrcholy $[t+1, c_1]$ a $[t+1, c_2]$ ak $c \vdash_A c_1$ a $c \vdash_A c_2$

"čítací" vrchol c má vstup vstupný vrchol x_i ak i je číslo v čítacom registri konfigurácii c .

Hĺbka obvodu zodpovedá $T(n)$, veľkosť $2^{O(S(n))}$. Ešte by sme mali ukázať, že obvod je \mathcal{U}_E - uniformný:

$\langle n, g, p, y \rangle \in L_e$ len vtedy, keď $p = \varepsilon$ alebo p "je nasledovník" - sledovanie cesty znamená robiť výpočet. Zmeny sú lokálne, je ich najviac $S(n)$

Ťažkosti, ktoré môžu nastať:

stroj by nemal akceptovať štvorice, kde p je dlhšie ako $S(n)$

ak by boli $T(n)$ a $S(n)$ rovné logaritmu, dostávam sa do problémov so vstupom.

Číslovanie je deravé, inak by to bol (možno aj) neriešiteľný problém. \square

Veta 7.7.3. $\mathcal{U}_E^* DEPTH SIZE(D(n), S(n)) = ATIMESPACE(D(n), \log(S(n)))$

Dôkaz: Priamy dôsledok vety 7.7.1 a vety 7.7.2 \square

Dôsledok 7.7.1. $\mathcal{NC} = ATIMESPACE(\log^{O(1)} n, \log n)$

²¹nerobí nič, len prepúšťa signál

²²uvažujeme zmysluplné číslovanie hradiel

Kapitola 8

Parallel Random Access Machine (*PRAM*)

Model, ktorý predstavujeme v tejto kapitole, je najviac podobný reálnym paralelným architektúram. Ide o sústavu veľa (teoreticky nekonečne) samostatných výpočtových jednotiek, ktoré nazývame procesory. Každý procesor má svoju privátnu pamäť a sadu inštrukcií podobných tým, ktoré poznáme z assembleru. Jednotlivé procesory spolu komunikujú cez spoločnú zdieľanú pamäť. Tento model je akousi automatovou analogiou k modelu *PCGS*.

Nebudeme sa zaoberať porovnávaním generatívnej sily *PRAMu* s modelmi Chomského hierarchie, pretože už jeden samostatný procesor (*RAM*) má generatívnu silu Turingovho stroja. Zameriame sa skôr na využitie sily tohto modelu na rýchle paralelné riešenie problémov. V závere porovnáme model *PRAM* s booleovskými obvodmi.

8.1 Definície a označenia

Skôr ako si zadefinujeme výpočtový model *PRAM*, s ktorým budeme ďalej pracovať, povieme si niečo o jeho základnej výpočtovej jednotke, ktorou je *RAM*.

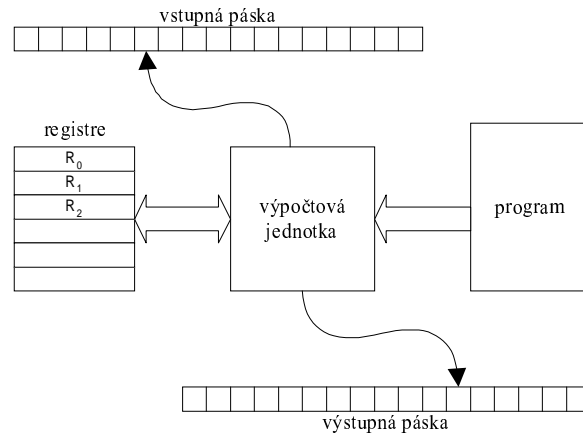
8.1.1 *RAM*

Definícia 8.1.1. *RAM (Random Access Machine) je výpočtový model pozostávajúci z výpočtovej jednotky s pevne daným programom, jednej vstupnej a jednej výstupnej pásky a neobmedzeného počtu registrov R_0, R_1, R_2, \dots , pričom v jednom registri môže uchovávať ľubovoľne veľké celé číslo (obr.8.1). Program výpočtovej jednotky je postupnosť jednoduchých¹ inštrukcií, ktoré sú uvedené v tabuľke 8.1.1. Výpočet začína prvou inštrukciou a končí inštrukciou *HALT*.*

Model *RAM* sa dá zadefinovať viacerými spôsobmi. Uvedenú definíciu môžeme, bez zmeny výpočtovej sily a zložitosti, modifikovať tak, že vstup nebude zadaný na vstupnej páske, ale v špeciálnych registroch, pričom v jednom z nich bude zadaná veľkosť vstupu n a v ďalších n registroch bude bit po bite zadaný samotný vstup.

Ďalšou modifikáciou môže byť rovnakým spôsobom upravený výstup, teda nie na výstupnej páske, ale opäť v (na to určených) registroch.

¹V sade inštrukcií máme len jednoduché násobenie t.j. obsah registra krát nejaká konštanta. Nemáme tu násobenie medzi registrami, lebo to by dalo modelu *RAM* príliš veľkú silu.

Obr. 8.1: Model *RAM*

inštrukcia	popis
<i>READ</i>	prečítaj nasledujúci symbol zo vstupu a zapíš ho do registra R_0
<i>WRITE</i>	obsah registra R_0 zapíš na výstup
<i>STORE R_i</i>	obsah registra R_0 zapíš do registra R_i
<i>COPY R_i</i>	skopíruj obsah registra R_i do registra R_0 ($R_0 \leftarrow [R_i]$)
<i>CONST c</i>	do registra R_0 zapíš hodnotu c
<i>ADD R_i</i>	$R_0 \leftarrow [R_0] + [R_i]$
<i>SUB R_i</i>	$R_0 \leftarrow [R_0] - [R_i]$
<i>MULT c</i>	$R_0 \leftarrow [R_0] \cdot c$
<i>DIV c</i>	$R_0 \leftarrow [R_0] / c$
<i>IFZERO i</i>	ak register R_0 obsahuje 0, tak pokračuj inštrukciou i
<i>GOTO i</i>	pokračuj inštrukciou i
<i>HALTaccept</i>	ukonči výpočet a akceptuj
<i>HALTreject</i>	ukonči výpočet a neakceptuj

Tabuľka 8.1: Zoznam jednoduchých inštrukcií *RAMu*

8.1.2 *PRAM*

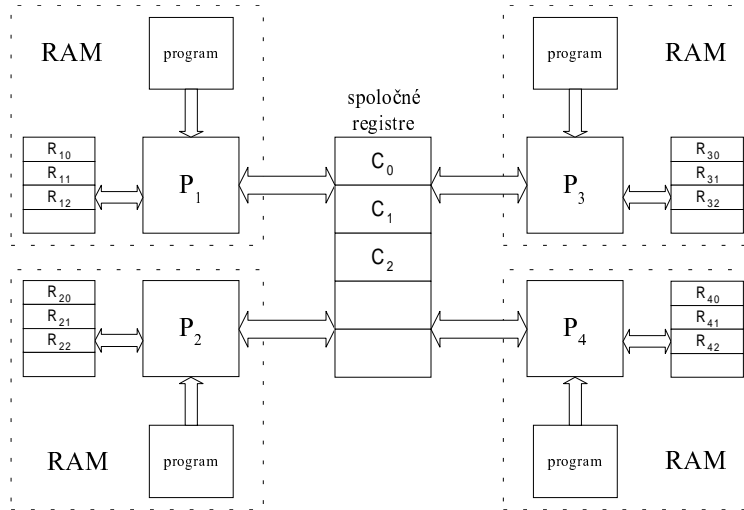
Prirodzeným rozšírením modelu *RAM* v paralelných výpočtoch je model *PRAM*, ktorý v sebe integruje viacero *RAMov* komunikujúcich prostredníctvom zdieľanej pamäte.

Definícia 8.1.2. *PRAM* (Parallel Random Access Machine) je výpočtový model pozostávajúci z neobmedzeného počtu *RAM* procesorov označených P_0, P_1, P_2, \dots a neobmedzeného počtu spoločných (zdieľaných) registrov C_0, C_1, C_2, \dots . Každý procesor P_i má svoje identifikačné číslo (*index*), má svoju vlastnú pamäť t.j. neobmedzenú sadu registrov $R_{i,0}, R_{i,1}, R_{i,2}, \dots$ a inštrukcie na priamy alebo nepriamy prístup (*read/write*) do spoločnej pamäte. Základná sada inštrukcií je zobrazená v tabuľke 8.1.2. Procesory sú zosynchronizované podľa globálnych hodín, teda inštrukcie v jednotlivých procesoroch sú vykonávané v taktach.

Vstup $x \in \{0, 1\}^n$ je zadaný nasledovne:

- v registri C_0 je uložená dĺžka vstupu n
- v registri C_i je uložený i -ty bit vstupu x_i

Výstup $y \in \{0, 1\}^m$ je uložený v rovnakej forme.

Obr. 8.2: Model *PRAM*

inštrukcia	popis
$R_i \leftarrow [R_j]$	skopíruj obsah registra R_j do registra R_i
<i>IDENT</i>	do registra R_0 zapíš číslo procesora
<i>CONST c</i>	do registra R_0 zapíš hodnotu c
<i>ADD R_i</i>	$R_0 \leftarrow [R_0] + [R_i]$
<i>SUB R_i</i>	$R_0 \leftarrow [R_0] - [R_i]$
<i>MULT c</i>	$R_0 \leftarrow [R_0] \cdot c$
<i>DIV c</i>	$R_0 \leftarrow [R_0] / c$
<i>IFZERO i</i>	ak register R_0 obsahuje 0, tak pokračuj inštrukciou i
<i>GOTO i</i>	pokračuj inštrukciou i
<i>HALT</i>	ukončí výpočet

Tabuľka 8.2: Zoznam jednoduchých inštrukcií *PRAMu*

Pri práve zadanom modeli sa ukazujú dva závažné problémy:

1. Nemôžeme predpokladať, že potenciálne nekonečne veľa procesorov sa bude podieľať na danom výpočte, a teda že budú všetky aktívne. Každý výpočet potrebuje isté množstvo procesorov, ktoré je závislé od vstupu resp. jeho dĺžky. Preto jeden z procesorov, označený ako P_0 , má význačné postavenie, je to akýsi “generál”. P_0 zapíše do špeciálneho registra C_{-1} maximálne číslo aktívneho procesora t.j. všetky procesory s menším indexom sú aktívne počas výpočtu. Teda najskôr je aktívny P_0 a ostatné čakajú, kým zapíše hodnotu maximálneho indexu procesora.² Výpočet skončí, keď skončí procesor P_0 t.j. vykoná *HALT*.
2. Musíme vyriešiť konflikty pri viacnásobnom prístupe do spoločnej pamäte. Každá inštrukcia je vykonávaná v troch fázach. V prvej fáze je povolený prístup (ak treba) do spoločnej pamäte pre čítanie, potom sa vykoná príslušný výpočet pre danú inštrukciu, a nakoniec je povolený prístup (ak treba) do spoločnej pamäte pre zápis. Týmto sme oddelili prístup pre čítanie od prístupu pre zápis. Treba ešte vyriešiť situáciu, keď viac procesorov naraz pristupuje do spoločnej pamäte. Poznáme tri základné typy modelu *PRAM*:

- *CRCW – PRAM* (Concurrent Read Concurrent Write)

²inou možnosťou riešenia tohoto problému by bolo zavedenie inštrukcie *FORK*, ktorou ľubovoľný aktívny procesor môže aktivovať ďalšie, pričom na začiatku bude aktívny len procesor P_0

Dovolíme procesorom súčasné čítanie aj súčasný zápis do spoločnej pamäte (registra). Tento typ má tri verzie:

- *PRIORITY* : Ak chce do jedného registra zapisovať viacero procesorov, zápis vykoná len procesor s najmenším číslom z procesorov, ktoré žiadali o zápis.
- *COMMON* : Ak chce do jedného registra zapisovať viacero procesorov, zápis sa uskutoční len vtedy, ak všetky procesory chcú zapísať rovnakú hodnotu. V opačnom prípade sa výpočet zasekne.
- *ARBITRARY* : Ľubovoľný³ z procesorov žiadajúcich o zápis zapíše svoju hodnotu do registra
- *CREW – PRAM* (Concurrent Read Exclusive Write)
Dovolíme⁴ procesorom súčasné čítanie spoločného registra, ale zapisovať do spoločného registra môže vždy len jeden procesor.
- *EREW – PRAM* (Exclusive Read Exclusive Write)
Čítať a zapisovať do spoločného registra môže vždy len jeden procesor.

8.2 Miery zložitosti

Pri modeli *RAM* uvažujeme tieto jednotkové miery zložitosti:

- *TIME* $T(n)$ = počet vykonaných inštrukcií
- *SPACE* $S(n)$ = počet použitých registrov

Z definície týchto mier je zrejmé, že neuvažujú veľkosť dát (čísel), s ktorými inštrukcie pracujú, teda pracovať s veľkými číslami je rovnako “drahé” ako pracovať s malými číslami. Z toho plynie, že použitie jednotkovej miery nie je vhodné napr. pri porovnávaní *RAM* s Turingovým strojom. V takýchto prípadoch uvažujeme tzv. logaritmickú mieru, ktorá zohľadňuje veľkosti čísel pri jednotlivých operáciach. Logaritmická miera sa však používa len zriedka, lebo v praxi máme aj tak obmedzenú veľkosť aj počet registrov.

³je to jediný nedeterministický prístup v modeli *PRAM* t.j. môže sa stať, že pri opakovanom výpočte na rovnakom vstupe dostaneme rozdielne výstupy

⁴to znamená, že program (postupnosť inštrukcií) pre jednotlivé procesory musí spĺňať túto podmienku

Pri modeli *PRAM* uvažujeme tieto jednotkové miery zložitosti:

- *TIME* $T(n)$ = počet krokov (taktov) procesora P_0 pri výpočte na vstupe dĺžky n
- *PROCESSORS* $P(n)$ = maximálny počet aktívnych procesorov počas výpočtu na vstupe dĺžky n

Model *PRAM* nemôže generovať príliš veľké (superpolynomiálne) čísla. To znamená, že po $T(n) \leq \log n$ taktoch nebude ani v jednom registri zapísané číslo s viac ako $O(T(n))$ bitmi. Z toho plynie, že pri výpočte s časovou zložitou $T(n)$ na $P(n)$ procesoroch *PRAM* nespotrebuje na uloženie dát viac ako $O(P(n) \cdot T^2(n))$ bitov. Máme teda adekvátnu mieru pre pamäťové nároky (*SPACE*).

8.3 Výpočtová sila modelu *PRAM*

Najskôr si ukážeme niekoľko príkladov výpočtov na modeli *PRAM*.

Príklad 8.3.1. Chceme vypočítať maximum z postupnosti n zadaných čísel x_1, \dots, x_n na modeli *COMMON CRCW – PRAM*.

Vstup bude zadaný nasledovne: $C_0 \leftarrow n, C_1 \leftarrow x_1, \dots, C_n \leftarrow x_n$.

Chceme⁵ výstup: $[C_0] = \max\{x_1, \dots, x_n\}$.

Na výpočet použijeme n^2 procesorov ozn. $P_{i,j}$, kde $i, j \in \{1, \dots, n\}$ plus procesor P_0 :

1. Každý procesor $P_{i,1}$ vykoná: $C_{n+i} \leftarrow 0$
2. Každý procesor $P_{i,j}$ vykoná⁶: *if* $[C_i] < [C_j]$ *then* $C_{n+i} \leftarrow 1$
Uvedomme si, že tu nenastane žiadny konflikt pri súčasnom zápise viacerých procesorov do toho istého registra, pretože všetky procesory, ktoré budú chcieť zapisovať do registra C_{n+i} , budú chcieť zapísať 1.
3. Každý procesor $P_{i,1}$ vykoná: *if* $[C_{n+i}] = 0$ *then* $C_0 \leftarrow [C_i]$
Po kroku 2 je medzi registrami C_{n+1}, \dots, C_{2n} jediný s nulovou hodnotou a platí $[C_{n+i}] = 0$ práve vtedy, keď $x_i = \max\{x_1, \dots, x_n\}$

Ako vidieť, vďaka použitiu polynomiálneho počtu procesorov, sa nám podarilo nájsť maximum z číselnej postupnosti v konštantnom čase. Pri sekvenčných modeloch na to potrebujeme lineárny čas.

Príklad 8.3.2. Opäť chceme vypočítať maximum ako v predchádzajúcom príklade, ale tentoraz na modeli *EREW – PRAM*.

Vstup je zadaný tak isto ako v predchádzajúcom príklade. Budeme⁷ porovnávať dvojice registrov, pričom výsledky zapíšeme do nových registrov, ktoré budeme opäť po dvojiciach porovnávať atď. takže dostaneme binárny porovnávací strom (obr.8.3). Keďže používame stále nové a nové registre a každý register má na starosti jeden procesor, tak procesory naraz nečítajú ani nezapisujú do toho istého registra.

Procesorovú zložitost' sme zmenšili $P(n) = n$, ale časová zložitost' vzrástla $T(n) = \log n$.

Príklad 8.3.3. Ukážeme si, ako efektívne vieme triediť postupnosť čísel x_1, \dots, x_n na modeli *CREW – PRAM*.

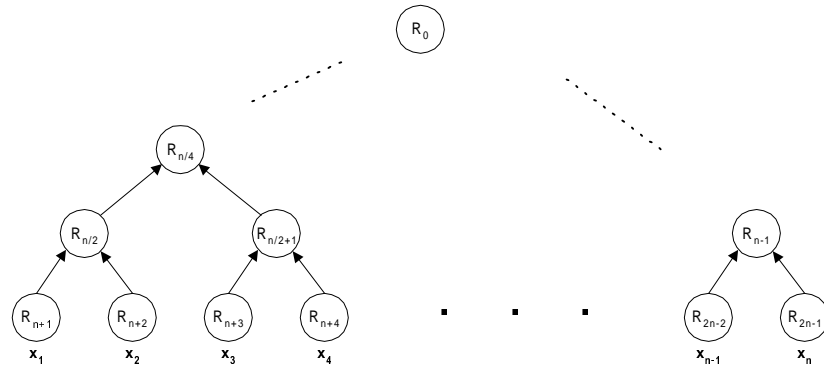
Vo vstupných registroch C_1, \dots, C_n sú hodnoty x_1, \dots, x_n . Chceme, aby po skončení výpočtu boli v registroch C_1, \dots, C_n čísla zo vstupu v utriedenom poradí.

Na výpočet použijeme n^2 procesorov ozn. $P_{i,j}$.

⁵ $[C]$ označuje obsah registra C , $C \leftarrow a$ označuje zápis čísla a do registra C

⁶procesor nemá k dispozícii takú silnú inštrukciu, ale iste si vieme predstaviť jej simuláciu pomocou konečného počtu *PRAM*-inštrukcií

⁷rovnakú myšlienku možno použiť pri úlohe sčítat' n čísel

Obr. 8.3: Výpočet maxima na *EREW – PRAM*

1. Každý procesor $P_{i,j}$ vykoná: $\text{if } [C_i] < [C_j] \text{ then } C_{i,j} \leftarrow 1 \text{ else } C_{i,j} \leftarrow 0$
2. Každých n procesorov $P_{i,1}, \dots, P_{i,n}$ sa bude podieľať na výpočte⁸: $C_{n+i} \leftarrow 1 + \sum_{j=1}^n [C_{i,j}]$
3. Každý procesor $P_{i,1}$ vykoná: $C_{C_{n+i}} \leftarrow [C_i]$

Časová zložitosť *TIME* je $T(n) = O(\log n)$, lebo prvý a tretí krok výpočtu trvá konštantný čas a na druhý potrebujeme logaritmický čas, počet procesorov je $P(n) = n^2$.

Teraz ľahko vidíme, že problém triedenia je v \mathcal{NC} , teda ho vieme efektívne paralelne riešiť.

Jednotlivé modely *PRAM* sú medzi sebou relatívne ekvivalentné, takže je v zásade jedno, ktorý používame. Tento poznatok využijeme pri porovnaní *PRAM* s booleovskými obvodmi. Teraz si ukážeme porovnanie medzi modelmi *EREW* a *CRCW*.

Veta 8.3.1. $\mathcal{L}(\text{EREW} - \text{PRAM}) = \mathcal{L}(\text{CRCW} - \text{PRAM})$

Dôkaz: Inklúziu \subseteq netreba dokazovať, pretože z definícií jednotlivých modelov vyplýva, že *EREW* je špeciálnym prípadom *CRCW*. Dokážeme opačnú inklúziu.

Chceme simulovať *CRCW* na *EREW*. Treba vyriešiť situáciu, keď viacero procesorov chce naraz zapisovať do toho istého registra t.j. treba z nich vybrať jeden, ktorý svoju hodnotu do registra naozaj zapíše. Budeme z nich vyberať procesor s najmenším číslom (takto vyriešime naraz všetky tri verzie modelu *CRCW*).

Pod každým registrom C_i budeme mať binárny strom pozostávajúci z nových registrov obsahujúcich čísla procesorov. V listoch sú čísla všetkých aktívnych procesorov. Na začiatku každý procesor pozná svoju pozíciu v tomto strome. Nie každý aktívny procesor chce v danom okamihu zapisovať do C_i . Budeme postupne po dvojiciach porovnávať obsahy registrov v tomto strome.

Ak je procesor ľavý (t.j. s menším číslom) a chce zapisovať do C_i , tak postúpi o úroveň vyššie (t.j. zapíše do príslušného registra svoje číslo).

Ak je procesor pravý, tak “skúsi”, či jeho ľavý sused postúpil.⁹ Ak áno, tak v ďalšom už nechce zapisovať do C_i , ak nie, tak postúpi o úroveň vyššie. Toto sa vykonáva až ku koreňu stromu, teda ku koreňu sa dostane len jeden procesor (s najmenším číslom z aktívnych procesorov, ktoré chceli zapisovať do C_i) a ten zapíše svoju hodnotu do registra C_i .

⁸sčítať n čísel je podobný problém ako nájsť maximum z n čísel (príklad 8.3.2)

⁹To môžeme zabezpečiť tak, že každý postup o úroveň vyššie bude prebiehať v troch krokoch. V prvom ľaví z dvojice buď nechcú zapisovať a nepostupujú alebo postúpia, ak chcú zapisovať, zatiaľ čo praví čakajú t.j. vykonajú inštrukciu NOP. V druhom kroku praví, ak chcú zapisovať do C_i , tak čítajú obsah registra zodpovedajúcemu vyššej úrovni. V treťom kroku praví, ak zistili, že ľaví nezapísali svoje číslo do registra vyššej úrovne, tak tam zapíšu svoje číslo.

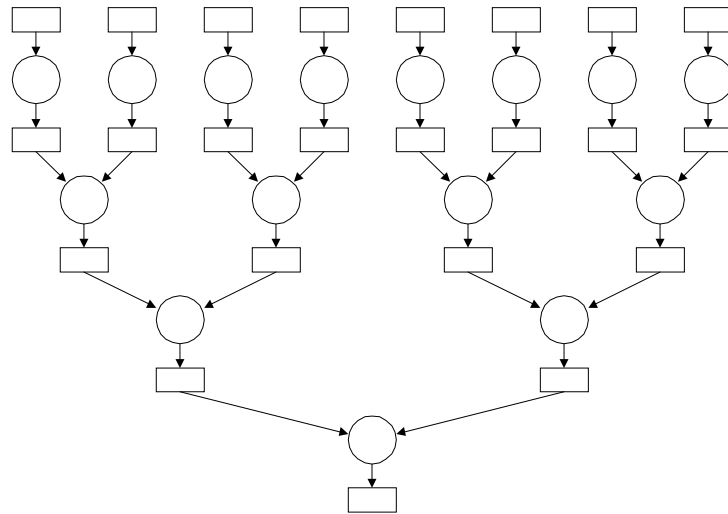
Čítanie bude fungovať podobne, iba s tým rozdielom, že výpočet na strome pod každým registrom sa bude vykonávať opačným smerom, aby každý z procesorov, ktorý mal záujem čítať, sa dostal k C_i .

Keďže binárne stromy pod registrami majú výšku $\log P(n)$, tak čítanie registra a zápis do registra sa z jedného kroku v modeli *CRCW* predĺži na $O(\log P(n))$ krokov v modeli *EREW*, a teda čas *EREW* modelu sa oproti *CRCW* zhorší $O(\log P(n))$ násobne. To je ale v celku dobrá simulácia. \square

8.4 Porovnanie modelov *BO* a *PRAM*

Veta 8.4.1. *Nech $\{C_n\}$ je BC-uniformná postupnosť booleovských obvodov počítajúca funkciu $f_n : \{0,1\}^n \rightarrow \{0,1\}^m$ taká, že $DEPTH(C_n) = (\log n)^{O(1)}$ a $SIZE(C_n) = n^{O(1)}$. Potom existuje *CREW-PRAM*, ktorý počíta funkciu f_n v čase $T(n) = (\log n)^{O(1)}$ na $P(n) = n^{O(1)}$ procesoroch.*

Dôkaz: Základná idea dôkazu spočíva v tom, že každé hradlo booleovského obvodu (*BO*) bude simulované jedným procesorom a každé spojenie medzi hradlami (t.j. vstup resp. výstup) v *BO* bude reprezentované jedným spoločným registrom. Potom každý procesor v príslušnom takte, podľa hĺbky simulovaného hradla v *BO*, načítá obsahy registrov prislúchajúce k vstupom simulovaného hradla, vykoná daný výpočet podľa typu hradla, a následne zapíše výsledok do registra prislúchajúceho k výstupu hradla (pozri obrázok 8.4, kde kružnice predstavujú procesory a obdĺžniky registre). Tento register je zároveň vstupným registrom pre nejaký iný procesor, ktorý simuluje ďalšie hradlo v *BO*.

Obr. 8.4: Simulácia *BO* na modeli *PRAM*

Každý procesor P_i , ktorý simuluje nejaké hradlo v *BO*, bude mať v spoločnej pamäti vyhradené štyri registre $C_{i,IN1}, C_{i,IN2}, C_{i,OUT}, C_{i,TYP}$, pričom v prvých dvoch budú zapísané adresy dvoch vstupných registrov, do tretieho procesor P_i zapíše výstup a vo štvrtom bude zapísaný typ simulovaného hradla. Procesor simulujúci vstupné hradlo samozrejme vystačí z jedným registrom pre adresu vstupu.

Obsahy registrov $C_{i,IN1}, C_{i,IN2}, C_{i,TYP}$ závisia od daného *BO*, a pred samotnou simuláciou ich podľa neho musíme najskôr naplniť. Pripomeňme si, čo to znamená, že máme daný *BC-uniformný* booleovský obvod. Znamená to, že poznáme *DTS* A pracujúci s jednou vstupnou, jednou pracovnou a jednou výstupnou páskou, ktorý na vstupe 1^n zapíše na výstupnú pásku kód *BO* C_n , pričom pracovnú pásku má obmedzenú na priestor $\log SIZE(C_n)$.

Chceme zostrojiť *PRAM* simulujúci postupnosť $BO \{C_n\}$. To znamená, že pre nejaký vstup dĺžky n potrebujeme najskôr odsimulovať výpočet *DTS* A , ktorý vygeneruje kód BO , potom ho dekodovať (t.j. správne naplniť registre $C_{i,IN1}, C_{i,IN2}, C_{i,TFP}$), a nakoniec spustiť samotnú simuláciu výpočtu BO .

- Simulácia výpočtu *DTS A*:

Čo vieme o *DTS A*? Ak uvažujeme, že *A* pracuje na vstupe dĺžky n v priestore $S(n) = \log \text{SIZE}(C_n)$, tak počet všetkých možných konfigurácií *A* je $k^{S(n)} \cdot n \cdot S(n)$ pre nejakú konštantu k , čo je rádovo $(\text{SIZE}(C_n))^{O(1)}$ čiže podľa predpokladu $n^{O(1)}$. Očíslujeme si jednotlivé konfigurácie $1, 2, \dots, r$. Nech¹⁰ počiatočná konfigurácia má číslo 1 a koncová má číslo r . Podľa predpokladu vety máme dostatok procesorov, aby sme každej konfigurácii priradili jeden procesor. Každému procesoru pridáme dva registre zo spoločnej pamäte, jeden¹¹ na výstup ($C_{j,OUT}$) a druhý na číslo registra ($C_{j,REG}$).

V prvom kroku každý procesor P_j prislúchajúci j -tej konfigurácii odsimuluje jeden krok výpočtu *DTS A* z tejto konfigurácie, pričom do prvého registra zapíše výstup zodpovedajúci tomuto kroku a do druhého zapíše číslo konfigurácie, do ktorej sa týmto krokom *A* dostal¹². Keďže sme odsimulovali jeden krok *A* z každej konfigurácie, vyčerpali sme tým všetky možnosti δ -funkcie, takže δ -funkciu už simulovať nebudeme. V ďalšom chceme jednotlivé kroky výpočtu *A* vhodne “pospájať”, aby spolu tvorili celý výpočet *A*, čím by sme dostali výsledný kód $\langle C_n \rangle$.

V každom ďalšom kroku procesor P_j vykoná:

1. $C_{j,OUT} \leftarrow [C_{j,OUT}] \cdot [C_{C_{j,REG},OUT}]$, kde \cdot je zreťazenie¹³ obsahov registrov
2. $C_{j,REG} \leftarrow [C_{C_{j,REG},REG}]$

Každý procesor P načíta registre procesora prislúchajúceho ku konfigurácii, ktorej číslo má procesor P vo svojom druhom registri. Prvé (výstupné) registre zreťazí a toto zreťazenie zapíše ako novú hodnotu výstupného registra. Do druhého registra zapíše číslo konfigurácie, ktoré načítal (obr.8.5). Každý procesor P_j teraz reprezentuje dva kroky výpočtu *A* začínajúci konfiguráciou číslo j . Po ďalšom kroku *PRAMu* bude každý procesor P_j reprezentovať štyri kroky výpočtu *A* s výnimkou tých, ktoré už vo svojom druhom registri majú číslo koncovej konfigurácie, z ktorej sa už nedá dostať. Toto sa opakuje až kým procesor P_1 nemá vo svojom druhom registri hodnotu r . Vtedy sa simulácia generovania kódu zastaví¹⁴ a P_1 bude mať vo svojom prvom registri celý výstup *A*, teda kód *BO* C_n . Na obrázku 8.6 sú vyznačené procesory prislúchajúce ku konfiguráciám, v ktorých sa nachádza *DTS* pri generovaní daného kódu. Hrubo vyznačené procesory sú pre nás významné z pohľadu generovania kódu. Tenko vyznačené procesory nám už nepomôžu k vygenerovaniu kódu, napriek tomu stále vykonávajú svoj program, pretože dopredu nevieme povedať, ktoré procesory budú významné a ktoré nie. Podobne nevieme dopredu určiť, ktoré procesory (konfigurácie) sa budú podieľať na výpočte, a preto aj procesory, ktoré sa v konečnom dôsledku na výpočte podieľať nebudú (na obrázku znázornené malými kružnicami v prvom riadku), vykonávajú svoj program.

Keďže po každom kroku *PRAMu* sa dĺžka odsimulovaného výpočtu *A* zdvojnásobí, tak na odsimulovanie celého výpočtu vystačíme s časom \log aritmus z počtu konfigurácií, čo je $O(\log \text{SIZE}(C_n))$.

- Dekódovanie:

Predpokladajme, že už máme v nejakom registri kód $\langle C_n \rangle$. Ten je v tvare:

((číslo hradla, typ hradla, číslo ľavého vstupu, číslo pravého vstupu))*

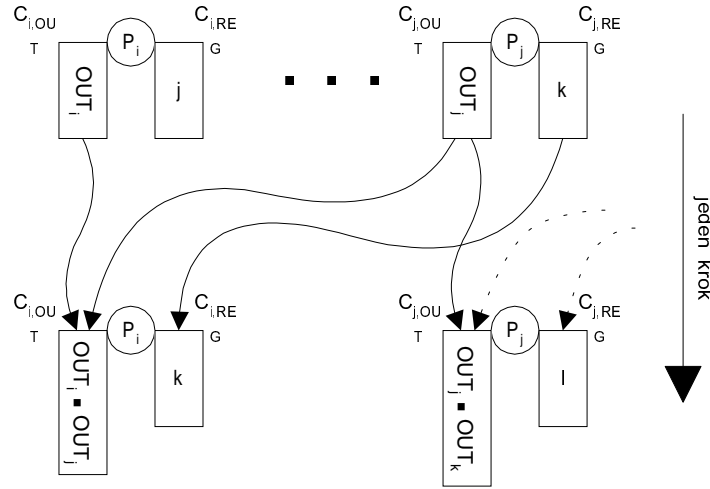
¹⁰takýto predpoklad môžeme urobiť, lebo pre daný vstup poznáme počiatočnú konfiguráciu a môžeme sa dohodnúť na jednej koncovej konfigurácii pre všetky výpočty, z ktorej sa už nedá dostať do inej konfigurácie

¹¹POZOR: Nemýliť si s vyššie uvedeným rovnako nazvaným registrom, použitým pri samotnej simulácii *BO*

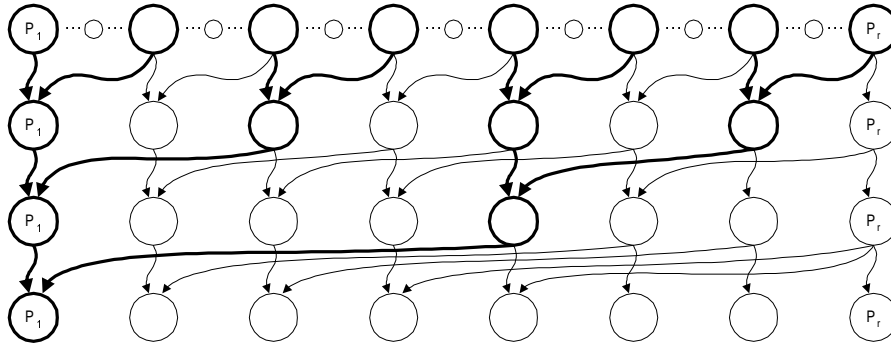
¹²tieto zápisy sú jednoznačné, keďže simulujeme deterministický stroj

¹³obsahmi registrov sú čísla v binárnom zápise, takže zreťazenie znamená nasledujúcu aritmetickú operáciu nad registrami: $C_{j,OUT} \leftarrow C_{j,OUT} + 2^{|C_{C_{j,REG},OUT}|} \cdot C_{C_{j,REG},OUT}$

¹⁴realizáciu si môžeme predstaviť nasledovne: P_1 zapíše do nejakého špeciálneho booleovského registra, ktorý bol inicializovaný na TRUE, hodnotu FALSE a program pre procesory upravíme tak, že dané inštrukcie budú vykonávať len vtedy, keď v tomto registri je hodnota TRUE

Obr. 8.5: Jeden krok simulácie *DTS*

Obr. 8.6: Generovanie kódu *BO* na modeli *PRAM*

Zrejme dĺžka kódu je $|\langle C_n \rangle| = O(\text{SIZE}(C_n) \cdot \log \text{SIZE}(C_n))$. Opäť máme dostatok procesorov, aby sme nimi “pokryli” každý symbol výstupu. Každý procesor P_j načíta register s kódom $\langle C_n \rangle$ a akoby nastaví svoju čítaciu hlavu na j -ty symbol kódu $\langle C_n \rangle$. Procesory samozrejme žiadne čítacie hlavy nemajú, ale ľahko si vieme predstaviť, že *PRAM* by vedel na jeden krok “rozložiť” obsah registra na veľa registrov obsahujúcich po jednom symbole, a potom by už procesory pracovali nad registrami ako je to v modeli *PRAM* zvykom a nie s čítacou hlavou ako prezentujeme tu.

Po prvom kroku prestanú pracovať všetky procesory, ktoré neprečítali na vstupe symbol¹⁵ “(”. Tie, ktoré “(” prečítali (t.j. boli nastavené na začiatok podslova v kóde $\langle C_n \rangle$ reprezentujúce kód nejakého hradla), v každom ďalšom kroku prečítajú jeden symbol, až kým neprečítajú “)” (t.j. koniec kódu hradla). Každý takýto procesor “zistí” informácie o jednom hradle *BO*, teda číslo hradla, typ hradla a čísla vstupov, a zapíše ich do príslušných registrov $C_{i,IN1}$, $C_{i,IN2}$, $C_{i,TYP}$.

Keďže čísla hradiel sú v kóde zapísané v binárnom tvare, tak dĺžka kódu jedného hradla je $O(\log \text{SIZE}(C_n))$. Každý procesor potrebuje prečítať kód jedného hradla a zapísať získané informácie do registrov. Preto čas, ktorý na dekódovanie potrebujeme, je $O(\log \text{SIZE}(C_n))$.

- Simulácia výpočtu *BO*:

¹⁵všetky symboly sú zakódované binárne, takže procesory prestanú pracovať po tom ako rozpoznajú symbol “(”

Teraz už máme všetko pripravené na simuláciu výpočtu BO , teda v registroch $C_{i,IN1}$, $C_{i,IN2}$, $C_{i,TYP}$ sú zapísané správne hodnoty prislúchajúce simulovanému BO . Predpokladajme, že všetky registre $C_{i,OUT}$ sú inicializované na nejakú NILovú hodnotu¹⁶. Procesor P_i bude vykonávať program:

1. načítaj obsahy registrov $C_{i,IN1}, C_{i,IN2}, C_{i,TYP}$
2. čakaj kým platí: $[C_{i,IN1}] = NIL$ a $[C_{i,IN2}] = NIL$
3. vykonaj operáciu podľa typu hradla $[C_{i,TYP}]$ so vstupmi $[C_{i,IN1}], [C_{i,IN2}]$
4. zapíš výsledok operácie do registra $C_{i,OUT}$

Na vykonanie tohto programu potrebuje každý procesor čas najviac $(\log n)^{O(1)}$, pretože na druhom riadku bude procesor čakať toľko krokov koľko je hĺbka hradla v BO a z predpokladu vieme, že $DEPTH(C_n) = (\log n)^{O(1)}$, ostatné riadky programu sa vykonajú v konštantnom čase.

Z dôkazu ľahko vidieť, že sme splnili požiadavky kladené na časovú a procesorovú zložitosť, ako aj na model $CREW - PRAM$. \square

Veta 8.4.2. *Nech M je $CREW - PRAM$, ktorý v čase $T(n) = (\log n)^{O(1)}$ a s počtom procesorov $P(n) = n^{O(1)}$ počíta funkciu f . Potom existuje konštanta k a BC -uniformná postupnosť booleovských obvodov $\{C_n\}$ taká, že C_n počíta na vstupe $x_1 \dots x_n$ výstup $y_{11}y_{12} \dots y_{ij} \dots$ kde y_{ij} je hodnota j -teho bitu spoločného registra C_i v čase $T(n)$ pre $1 \leq i \leq P(n).T(n)$ a $1 \leq j \leq k.T(n)$, pričom $DEPTH(C_n) = (\log n)^{O(1)}$ a $SIZE(C_n) = n^{O(1)}$.*

Dôkaz: Chceme zostrojiť BO simulujúci $CREW - PRAM$. Vstupom pre M je prvých n spoločných registrov C_1, \dots, C_n . Vstupom $x_1 \dots x_n$ pre BO C_n sú obsahy týchto registrov v čase T_0 .

Výpočet M závisí od postupnosti inštrukcií jednotlivých procesorov. Pre každú inštrukciu zostrojíme elementárny obvod simulujúci túto inštrukciu. Vstupom preň bude obsah registra (registrov), s ktorým príslušná inštrukcia pracuje a výstupom bude nový obsah výstupného registra. Uvedomme si, že za nášho predpokladu existencie konštanty k takej, že $1 \leq j \leq k.T(n)$ (t.j. vieme ohraničiť maximálnu veľkosť registra počas celého výpočtu), každú inštrukciu vieme simulovať elementárnym obvodom obsahujúcim konečný počet hradiel.

C_n bude mať $T(n)$ úrovní, pričom v i -tej úrovni budeme mať obsahy všetkých registrov (bit po bite) v čase T_i . Dosiahneme to tak, že medzi $(i-1)$. úroveň a i -tu úroveň umiestnime (a vhodne pospájame) elementárne obvody prislúchajúce k i -tým inštrukciám všetkých aktívnych procesorov (obr.8.7). Takže na poslednej úrovni budú obsahy registrov v čase $T(n)$, čo zodpovedá výstupu M .

Vďaka predpokladom o počte ($1 \leq i \leq P(n).T(n)$), veľkosti ($1 \leq j \leq k.T(n)$) registrov a z toho vyplývajúcej konečnej veľkosti elementárnych obvodov dostávame zložitosť pre C_n : $DEPTH(C_n) = (\log n)^{O(1)}$ a $SIZE(C_n) = n^{O(1)}$.

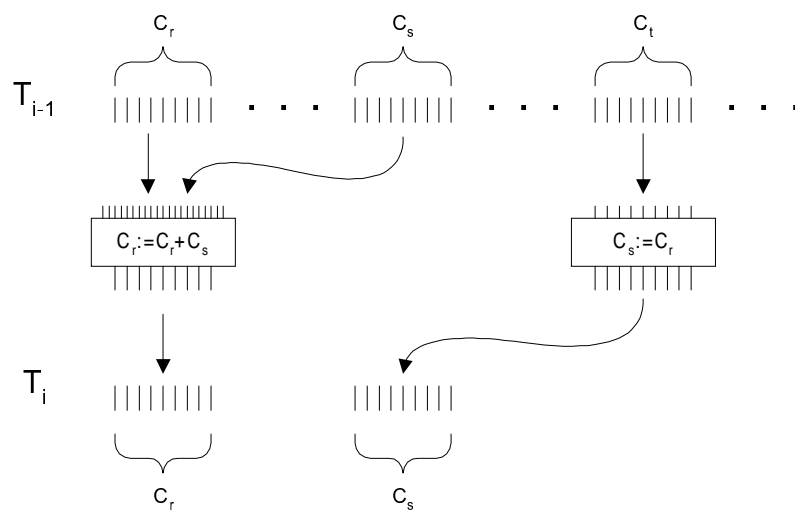
Teda dokázali sme ekvivalentnosť mier zložitosti medzi týmito dvoma modelmi t.j. čas na modeli $PRAM$ zodpovedá hĺbke na BO a počet procesorov na $PRAM$ zodpovedá veľkosti BO . \square

Dôsledok 8.4.1. Model $PRAM$ je v druhej počítačovej triede.

Dôsledok 8.4.2. Triedu \mathcal{NC} môžeme pomocou modelu $PRAM$ zdefinovať nasledovne:

$$\mathcal{NC} = TIMEPROCESSORS((\log n)^{O(1)}, n^{O(1)})$$

¹⁶vzhľadom na to, že vo výstupných registroch budú len hodnoty 0 alebo 1, hodnotu NIL môže reprezentovať akákoľvek iná hodnota

Obr. 8.7: Simulácia výpočtu *PRAM* na *BO*

Literatúra

- [Her74] Gabor T. Herman. Closure properties of some families of languages associated with biological systems. *Information and Control*, 24:101–121, 1974.
- [JEH78] Jeffrey D. Ullman John E. Hopcroft. *Formálne jazyky a automaty*. Alfa SNTL, 1978.
- [JH94] Lila Kari Juraj Hromkovič, Jarkko Kari. Some hierarchies for the communication complexity measures of cooperating grammar systems. *Theoretical Computer Science*, 127:123–147, 1994.
- [LS92] Jarkko Kari Lila Santeau. The impact of the number of cooperating grammars on the generative power. *Theoretical Computer Science*, 98:249–262, 1992.